

/ENERGIA SZCZECIŃSKIEJ KULTURY/

Badania diagnostyczne stanu i perspektyw szczecińskich instytucji oraz odbiorców kultury

Szczecin

Szczecin, 25 listopada 2019 r.

Opracował Zespół w składzie:

dr hab. Maciej Kowalewski (prof. US) – kierownik projektu,
dr Robert Bartłomiejski, dr Karolina Izdebska (Instytut Socjologii US),
dr Dorota Kowalewska (Instytut Nauk Politycznych i o Bezpieczeństwie US),
dr Anna Nowak, dr Regina Thurow.

Zespół ankierski: studenci kierunku Socjologia (US) i pracownicy IS US

Koordinacja transkrypcji i macierzy danych: Daria Ubych, Klaudia Szałach

Sfinansowano ze środków Miasta Szczecin

Spis treści	
WPROWADZENIE	4
ZAŁOŻENIA.....	4
METODOLOGIA BADANIA	7
I. UCZESTNICTWO W KULTURZE	12
UCZESTNICTWO W WYDARZENIACH KULTURALNYCH.....	12
BARIERY UCZESTNICTWA.....	16
KONTAKT Z INSTYTUCJAMI KULTURY.....	18
DNI MORZA	25
DNI MORZA 2019 – ZASKOCZENIA I ROZCZAROWANIA	26
DNI MORZA JAKO WIZYTÓWKA MIASTA.....	29
II. OPINIE O KULTURZE.....	34
ROZPOZNAWALNOŚĆ WYDARZEŃ I INSTYTUCJI.....	34
JAKA JEST SZCZECIŃSKA KULTURA?	37
III. ORGANIZOWANIE KULTURY	45
SYTUACJA FINANSOWA I DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY – ANALIZA DANYCH ZASTANYCH	45
SYTUACJA FINANSOWA INSTYTUCJI – DOTACJE NA KULTURĘ	46
DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY	53
O POTRZEBIE STRATEGII KULTURY SZCZECIŃSKIEJ	78
IV. PODSUMOWANIE WYNIKÓW DIAGNOZY	86
V. PRZYSZŁOŚĆ SZCZECIŃSKIEJ KULTURY - REKOMENDACJE	91
ZAMIAST ZAKOŃCZENIA. CO WYMAGA DALSZYCH BADAŃ?.....	109
Aneks.....	113

WPROWADZENIE

ZAŁOŻENIA

Miasta opisywane są za pomocą różnych metafor. Jedną z nich, chociaż niezbyt często stosowaną, jest „energia społeczna”. Pojęcie to upowszechnił Stephen Greenblatt, który opisywał siłę wpływu twórczości Shakespeare’a jemu współczesnych¹. Zdaniem Greenblatta, sztuka i kultura powstają w procesie kolektywnym, jako efekt negocjacji i uruchamiania społecznego obiegu. Podążający tym tropem badacze opisują energię społeczną wytwarzaną przez ludzi i instytucje, jej „pobór” i „przepływy”, pisząc m. in. o miejskim systemie konsumpcji, którego częścią jest kultura i praktyki kulturalne. Metafora o fizycznym rodowodzie dobrze oddaje przedmiot zainteresowania socjologów badających kulturę w miastach: jej „generatory”, „napięcie” i „natężenie”, zapotrzebowanie odbiorców.

W każdym dużym mieście istnieją (a przynajmniej powinny istnieć) różnorodne oferty kultury i różnorodne praktyki kulturalne mieszkańców. Odmienność postaw, ocen, sposobów konsumpcji kultury powoduje, że w polityce kulturalnej nie da się wskazać jednego kierunku czy też profilu. Można jednak nakreślić główne kierunki oddziaływania i skonfrontować je z oczekiwaniami mieszkańców, odpowiadając m. in. na pytania: czy wspierać „import” czy może „eksport” kultury? Co jest w lokalnej kulturze niedoceniane, a co jest przeceniane? Czy miasto powinno rozwijać wydarzenia flagowe, czy może rozpraszać kulturę tak, aby stała się jak najbardziej dostępna? Czy konsolidacja kulturalnego archipelagu powinna być zadaniem publicznym, a entropia – jako proces nieuchronny – takiego wsparcia już nie potrzebuje? W jakim kierunku możliwe jest poszerzenie pola kultury? Czy potrzeba nowych instytucji, nowych wydarzeń, nowych odbiorców, czy może powinno się zadbać o dotychczasowe grupy uczestników? Na powyższe postawione pytania (między innymi) ma odpowiedzieć zrealizowana przez nas diagnoza.

Od czasu przeprowadzenia ostatnich badań diagnozujących stan szczecińskiej kultury, minęło blisko 10 lat². W tym czasie Szczecin bardzo mocno się zmienił, czemu towarzyszy nowy ogląd miasta przez jego mieszkańców. Poziom narzekania na to, że w Szczecinie „nic się nie dzieje” jest wyraźnie mniejszy. W sposób zauważalny i istotny dla poczucia tożsamości mieszkańców, zmieniły się w ciągu ostatnich 10 lat zasoby infrastrukturalne, a dotychczasowe instytucje i miejsca kultury pojawiły się w nowych odsłonach. Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza, Trafostacja Sztuki, Teatr Lalek Pleciuga, Akademia Sztuki, Netto Arena – hala widowiskowo-sportowa, oddany wkrótce do użytku Dom Kultury Krzemień w Podjuchach - to najbardziej wymowne przykłady zmian infrastrukturalnych w polu szczecińskiej kultury. Zmieniająca się tkanka miejska, inwestycje, pojawianie się nowych usług

¹ S. Greenblatt, *Shakespearean Negotiations: The Circulation of Social Energy in Renaissance*, Berkeley 1988

² M. Fiternicka-Gorzko, M. Gorzko, T. Czubarą, *Co z tą kulturą? Raport z badania eksploracyjnego stanu kultury w Szczecinie*, Szczecin 2010.

wytwarzają wśród mieszkańców przekonanie o pozytywnym kierunku rozwoju, niekoniecznie jednak przekładają się na pozytywne opinie o pozycji i znaczeniu miasta. Do takiego wniosku dochodzi m. in. Albert Terelak, który omawia wyniki badań przeprowadzonych wspólnie z Sebastianem Kołodziejczakiem w 2015 roku³: „o ile bowiem niemal 40% szczecinian w wieku 25–44 lata kocha swoje miasto, 60% uważa, że z każdym rokiem staje się ono piękniejsze, 40,4% skłania się ku przekonaniu, że Szczecin daje więcej powodów do dumy niż do wstydu, o tyle w przypadku stwierdzenia głoszącego: *Na przestrzeni lat Szczecin staje się coraz bardziej prowincjonalnym miastem*, 30,6% przeciwstawia się tej opinii, natomiast 68,9% akceptuje pogląd o peryferyjnym charakterze miasta ich zamieszkania (27,4%) albo nie ma w tym względzie wyrobionej opinii (41,5%)”⁴.

Podobne, paradoksalne prawidłowości dotyczą opinii o kulturze w Szczecinie. Oferta kultury rozszerza się, możemy z nią obcować w pięknych budynkach. Pojawiły się nowe formy oddolnej aktywności, kultura coraz częściej gości w szczecińskich dzielnicach, głównie dzięki inicjatywom zapaleńców. A jednak, trudno oprzeć się pewnemu poczuciu zastoju, trudno znaleźć jednoznaczną odpowiedź na pytanie „co dalej?”. Nie pierwszy raz, w poczuciu niepewności i poszukiwaniu odpowiedzi na to pytanie, spoglądamy na inne miasta. Dostrzegamy, że duże ośrodki miejskie nie tylko cieszą się nowymi budynkami i instytucjami, ale na przykład wprowadzają programy edukacji kulturalnej, pracują nad poprawą dostępności kultury w dzielnicach, odpowiadając na nowe potrzeby mieszkańców. Oddajmy głos badaczom fenomenowi miejskiej kultury w Polsce: „sam fakt istnienia atrakcyjnych instytucji nie musi przekładać się na aktywną partycypację mieszkańców w przestrzeni (kulturowej) miasta i rozwój tego, co nazywane jest kulturą miejską. Szczecin jest tego bodaj najbardziej wymownym przykładem (...). Z jednej strony miasto posiada niezwykle budowle, cieszące się uznaniem opinii międzynarodowej, z drugiej zaś – jak podkreślają wszyscy nasi respondenci – jego problemem pozostaje brak publiczności”⁵. Przyczynami takiego stanu rzeczy są według cytowanych autorów zjawiska rozproszenia miasta, suburbanizacji i istniejących dystansów przestrzennych. Naszym zdaniem rozmijanie się rozwoju infrastruktury i praktyk uczestnictwa w kulturze jest procesem bardziej złożonym, wykraczającym poza kwestie takie jak uwarunkowania urbanistyczne i procesy rozlewania się miasta (*urban sprawl*). Decydującą rolę odgrywa świadomość społeczna oraz instytucje, których zadaniem jest kształtowanie odbiorców.

Pewne zjawiska zmieniły się. Inne nie zmieniły się aż tak znacząco – i właśnie do tego przypuszczenia odnieśliśmy część pytań badawczych naszej diagnozy. Czy poprawia się sposób organizowania i zarządzania kulturą w naszym mieście? W rankingu miast sprzyjających kulturze, opracowanym przez Zespół DNA Miasta w 2016 roku, na pierwszym miejscu uplasował się Sopot

³ Badania na próbie n = 1003 szczecinian, mieszczących się w dynamicznych kategoriach wieku produkcyjnego (25–44 lata).

⁴ A. Terelak, Szczecin w świadomości jego mieszkańców. Perspektywa zakorzenienia. *Opuscula Sociologica*, 2/2017, s. 68.

⁵ P. Kubicki, B. Gierat-Bieroń, J. Grzechowska-Waślawska, *Efekt ESK. Jak konkurs na Europejską Stolicę Kultury 2016 zmienił polskie miasta* Kraków 2017, s. 206.

(z wartością wskaźnika⁶ 100), na drugim miejscu Koszalin (98,8), dalej: Poznań (93,3), Warszawa (93,1), Katowice (91,0). Szczecin został sklasyfikowany na 48 pozycji (na 101 miast uwzględnionych w badaniu) ze wskaźnikiem 44,8. W naszym województwie wyższe wartości otrzymał (oprócz Koszalina) Kołobrzeg, sklasyfikowany na 26 miejscu (55,9). Autorzy książki *Efekt ESK. Jak konkurs na Europejską Stolicę Kultury 2016 zmienił polskie miasta* zwracają uwagę, że w przypadku Szczecina, nie udało się wchłonąć energii społecznej i doświadczenia systemu zajmującego się opracowywaniem dokumentacji konkursowej, co miało swoje podłoże w odrębności instytucji ESK 2016 w Szczecinie i w braku przepływu kadr z tej instytucji do samorządu. Z drugiej strony, miasto zaczęło dostrzegać potencjał środowisk twórczych i aktywistów, animatorów działających poza instytucjonalnym obiegiem kultury.

Już wiemy, że zmienia się nie tylko sposób uczestnictwa w kulturze, ale także sposób korzystania z miasta. Te metropolie, które mają szczęście rozwijać się wraz z napływem nowych mieszkańców, poszukują działań lokalnych (w tym o charakterze kulturalnym), które będą integrować nowo przybywających wokół ich miejsca zamieszkania. Zwrot w stronę lokalności i dzielnic wynika też z tendencji do policentryczności miast i zaspokojenia niektórych potrzeb związanych z kulturą w miejscu zamieszkania. Najważniejszą cechą współczesnego, miejskiego kontekstu kultury jest złożoność, rozumiana jako wielość podmiotów (nie tylko publicznych), odbiorców (o różnych kompetencjach i różnych praktykach uczestnictwa w kulturze) i wydarzeń adresowanych do różnych grup docelowych. Kultura w miastach nie jest i nie powinna być monolitem. Jeśli jednak ma spełniać swoje funkcje integracji z otoczeniem (tj. zapewniać miastu łączność z resztą kraju i świata) i integracji mieszkańców, powinno się te dwie funkcje wspierać. Większe miasta w taki właśnie sposób definiują cele strategiczne polityk kulturalnych, pamiętając jednocześnie, że rozpoznawalne w kraju duże imprezy spełniają inne zadania, niż kultura obecna w dzielnicach i domach kultury.

A jak jest w Szczecinie? Czy znamy odpowiedź na pytanie, jakie są strategiczne kierunki rozwoju sektora kultury? Doceniamy, że wraz z tymi badaniami postawiono pierwszy krok na drodze do ich zdefiniowania. Doceniamy tym bardziej, bo niniejszy projekt, to dobry przykład współpracy pomiędzy miastem a Uniwersytetem Szczecińskim. Celów tej diagnozy jest co najmniej kilka. Należą do nich: rozpoznanie wzorów aktywności kulturalnej mieszkańców, diagnoza stosunku mieszkańców do oferty kulturalnej w Szczecinie, rozpoznanie narzędzi i instytucji, którymi pracuje szczecińska kultura (zasoby vs. ograniczenia). Chociaż niektóre nasze ustalenia mogą mieć gorzką wymowę, mamy nadzieję, że ten dokument pomoże władzom miasta w tworzeniu nowej polityki kulturalnej, a także:

⁶ Wskaźnik uwzględniał parametry takie jak (uporządkowane od najważniejszych do mniej ważnych w budowie wskaźnika): Działalność miejskich instytucji kultury, Dostępność do infrastruktury kultury (dla osób niepełnosprawnych), Uczestnictwo w kulturze (dane frekwencyjne), Otoczenie formalno-prawne działalności kulturalnej. (współpraca wewnątrz i zewnątrz sektorowa, dokumenty strategiczne), Finansowanie/zasoby kultury, Działalność pozainstytucjonalna (organizacji społecznych). Zob. Kreatorzy rozwoju kultury miejskiej. Ranking. DNA Miasta, Fundacja Res Publica im. Henryka Krzeczakowskiego, projekt finansowany przez NCK, Warszawa 2017

dowartościuje środowiska twórców i pomoże budować pozytywny klimat wokół szczecińskiej kultury – pomimo wszystkich jej niedoskonałości. Zapraszamy do lektury!

METODOLOGIA BADANIA

Kiedy pochylamy się nad „szczecińską kulturą”, nasza uwaga koncentruje się nad znaczeniem użytego przymiotnika. „Szczecińska” może oznaczać jakiś szczególny rodzaj kultury, posiadający swoją odmienność, unikalne cechy, pozwalające odróżnić je od „kultury wrocławskiej”, „kultury trójmiejskiej” lub „kultury radomskiej”. Aby móc o takiej specyfice orzekać, musielibyśmy prowadzić szerokie badania porównawcze, w oparciu o zestandaryzowane wskaźniki. To interesujące zadanie, jednak przynoszące niewielki zysk informacyjny dla tych, którzy chcieliby wyznaczyć cele strategiczne w polityce kulturalnej. Miejski *benchmarking* przynosi odpowiedź na pytania „w którym miejscu jesteśmy?” jednak nie daje odpowiedzi na pytanie, jak to miejsce można by było poprawić. Drugi sposób rozumienia „szczecińskiej kultury” dotyczy miejsca jej konsumpcji i produkcji. Mamy tu do czynienia z trzema odrębnymi obiegami:

(1) Kulturą wytwarzaną w mieście i konsumowaną głównie poza nim. Ten obieg nazywamy „eksportem kultury”, mając na myśli artystów i instytucje, których twórczość jest rozpoznawana i odbierana poza naszym miastem, regionem, krajem. Ten obieg ma istotny wpływ na wizerunek miasta i do pewnego stopnia oddziałuje także na opinie mieszkańców o własnym mieście. Warto pamiętać, że poczucie dumy z zamieszkania w miejscu, w którym tworzą lub tworzyły wielkie osobowości równoważone bywa przez gorzką refleksję - „stąd wyjeżdżają najlepsi”.

(2) Kultura wytwarzana poza miastem, ale konsumowana w nim. Ten obieg nazywamy „importem kultury”, w przypadku kiedy odnosimy się do wydarzeń i twórczości artystycznej goszczącej w Szczecinie. Zapraszani artyści mogą pojawiać się w ramach programów miejskich instytucji kultury (jak np. wystawy artystów w galeriach sztuki, występy solistów i orkiestr w Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie), festiwalu (np. Szczecin Jazz Festival, Festiwal Czytania, Szczecin Film Festival itd.), a także jako odrębne wydarzenia, często organizowane przez duże firmy eventowe. Każda z opisanych tu krótko form „importu kultury” ma różną rangę i różną wymowę. Inaczej odbierana jest obecność gwiazdy muzyki rozrywkowej, która zawitała do Szczecina podczas dłuższej trasy koncertowej, inne opinie towarzyszą objazdowym spektaklom teatralnym gwiazd sceny warszawskiej czy krakowskiej. Inaczej postrzegany jest program rezydencji artystów zapraszanych przez szczecińskie instytucje kultury, inaczej wreszcie, traktowani są muzycy goszczący w Filharmonii.

(3) Trzeci obieg odnosi się do kultury, która jest wytwarzana w mieście i w nim konsumowana, choć nie tylko przez jego mieszkańców. Hasło „szczecińska kultura dla szczecińskich odbiorców” nie tylko trąci szowinizmem, ale jest zwyczajnie nieprawdziwe. Przecież niektóre

z wydarzeń, które są produkowane przez szczecińskich twórców z powodzeniem i regularnie przyciągają mieszkańców sąsiadujących gmin, a także mieszkańców innych miast.

Przyjęliśmy założenie, że z perspektywy mieszkańców i podmiotów zarządzających najistotniejsze są dwa ostatnie obiegi kultury. Interesuje nas zarówno „obiektywna” charakterystyka szczecińskiej kultury jak i jej społeczny wizerunek, który może być od tej charakterystyki odmienny. W naszych badaniach, wracamy do tradycyjnego, wąskiego rozumienia kultury, odwołując się do nieco zapomnianego terminu - uczestnictwa zinstytucjonalizowanego⁷. Jeśli badaliśmy kontakt zarówno z „importem kultury” jak i kulturą produkowaną w mieście, to przede wszystkim taki, który odbywa się za pośrednictwem instytucji, które działają i są organizowane na poziomie lokalnym. Świadomie chcieliśmy wyłączyć z analizy takie formy uczestnictwa jak uczestnictwo w seansach filmowych w multiplexach, które mają charakter niemal powszechny, nie związany z lokalnością i przede wszystkim - nie są realizowane w obiektach i instytucjach szczecińskiej kultury. Oczywiście, mamy świadomość, że uczestnictwo zinstytucjonalizowane jest zwykle węższe niż uczestnictwo mieszkańców w pozainstytucjonalnych formach kultury. Kontakt z ofertą instytucji ma charakter (może nad wyraz) ekskluzywny oraz odświętny i wypycha poza definicję miejskiej kultury nie tylko takie aktywności jak uczestnictwo w pokazach dla dzieci w multiplexach, ale również: wędkarstwo nad Odrą, kibicowanie własnej drużynie piłkarskiej czy uczestnictwo w jarmarkach zdrowej żywności. Ale nasza rezygnacja z szerokiego ujęcia kultury, upowszechnianego w ramach badań nad tzw. „żywą kulturą”⁸ jest świadoma i związana z celem naszej diagnozy. To, co przydatne w teoretycznych analizach i ułatwiające rozumienie złożoności zjawisk społecznych, przekłada się niestety na decyzje dotyczące finansowania kultury. Pojęcia użyteczne w socjologicznej diagnozie, zakładające, że niemal każda forma aktywności może być traktowana jako praktykowanie kultury, bywają inkorporowane przez władze miejskie do zarządzania i sterowania kulturą. Niektórzy włodarze miast chętnie podpisują się pod hasłami szerokiej definicji kultury, umożliwia im to bowiem finansowanie masowej rozrywki, sportu, pikników, wydarzeń handlowych pod szyldem wydarzeń kulturalnych. Co więcej, uważamy że dla potrzeb polityki kulturalnej istnieje potrzeba redefinicji kultury, uwzględniającej nie tylko jej treść i charakter, ale pozwalającej wskazać zasięgi oddziaływania, różne grupy odbiorców (np. kultura ponadlokalna, miejska, dzielnicowa; kultura współuczestnictwa, kultura łatwego odbioru; wydarzenia o niewielkiej skali i wydarzenia wielkoformatowe). W pracach nad nową definicją, jak wierzymy, mogą pomóc wyniki przeprowadzonej przez nas diagnozy.

⁷ Por. M. Błaszczuk, M. Cebula, *Uczestnictwo w kulturze a uczestnictwo w mieście. O kapitałach kulturowych i różnorodności stylów życia mieszkańców dużego miasta*, *Studia Socjologiczne*, nr 1 (220)/2016, s. 99–126.

⁸ B. Fatyga, M. Krajewski, *Podstawy teoretyczne nowej formuły badania praktyk kulturalnych Polaków*, w: *Praktyki kulturalne Polaków*, red. R. Drozdowski i in., Toruń 2014, s. 9-26.

Wychodząc z powyższych założeń, sformułowaliśmy następujące pola badań i odpowiadające im pytania badawcze:

Uczestnictwo w kulturze. Pytania badawcze: *Jak mieszkańcy miasta konsumują kulturę? Jakie są formy aktywności kulturalnej? Jakie wydarzenia najczęściej są wybierane przez mieszkańców? Jakie wydarzenia i instytucje są najlepiej rozpoznawane przez mieszkańców?*

Szczecińska kultura (Charakterystyki i opinie o szczecińskiej kulturze). Pytania badawcze: *Czym jest szczecińska kultura? W jaki sposób mówi się o szczecińskiej kulturze? Po co jest miejska kultura? Jakie są oczekiwania mieszkańców? Jakie wartości (wg założonych kryteriów) można przypisać szczecińskiej kulturze? Które wydarzenia i które instytucje postrzegane są jako wiodące, najbardziej reprezentatywne dla szczecińskiej kultury?*

Przyszłość szczecińskiej kultury (perspektywy i rekomendacje). Pytania badawcze: *W jakim kierunku zmierza miejska kultura? Jakie będą efekty dzisiejszej polityki kulturalnej? W jakim kierunku powinna zmierzać? Co chcemy osiągnąć? Jakie cele sobie stawiamy? Co będzie nam potrzebne za 15-20 lat? Jakie będą przyszłe skutki działania mieszkańców, instytucji?*

W badaniu zastosowano trzy główne metody: analizę ilościową na podstawie danych uzyskanych z indywidualnych kwestionariuszy wywiadu (F2F), analizę jakościową w oparciu o dane pochodzące ze zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI) oraz analizę danych zastanych (SDA).

Tab. 1. Metody i techniki wykorzystane w badaniu

	<i>Badanie instytucji - SDA</i>	<i>Badanie instytucji - FGI</i>	<i>Badanie mieszkańców – ilościowe (F2F)</i>	<i>Badanie mieszkańców - FGI</i>
<i>Próba</i>	M. in. dane statystyki publicznej za 2018 rok, sprawozdania podmiotów kultury, dokumenty strategiczne.	3 wywiady grupowe z przedstawicielami szczecińskich instytucji kultury, artystami, ekspertami	Próba kwotowa z losowanymi punktami startowymi N=400	3 wywiady grupowe, rekrutacja wg wstępnej deklaracji uczestnictwa („zimni”, „letni”, „gorący” konsumenci kultury)
<i>Badane obszary</i>	Szczecińska kultura Konsumpcja kultury	Szczecińska kultura Przyszłość szczecińskiej kultury	Szczecińska kultura Konsumpcja kultury	Szczecińska kultura Konsumpcja kultury Przyszłość szczecińskiej kultury

Chociaż mieszkańcy Szczecina nie są jedyną grupą odbiorców i konsumentów kultury, to właśnie ich zdanie było dla nas kluczowe. Badania realizowaliśmy metodą wywiadu bezpośredniego, ponieważ z naszych doświadczeń wynika, że zarówno wywiady telefoniczne jak i ankiety internetowe są nieefektywne w badaniu zjawisk związanych z kulturą. Kwestionariusz wywiadu głównej części badania składał się ze 151 zmiennych, zgrupowanych w 14 pytaniach części głównej oraz 9 pytań metryczkowych. Badania ilościowe zostały zrealizowane w maju i czerwcu 2019 na próbie kwotowej mieszkańców miasta (uwzględniliśmy takie zmienne jak: płeć, wiek oraz dzielnica zamieszkania). Ankieterzy prowadzili badania w wyłonionych osiedlach w ramach 4 dzielnic (Prawobrzeże, Północ, Śródmieście, Zachód), posługując się techniką losowych punktów startowych i metodą ustalonej ścieżki (*random route*). Łącznie ankieterzy zrealizowali 411 wywiadów, z czego 13 odrzucono jako niekompletne lub zawierające nierzetelne dane. W próbie uwzględniono 398 kompletnych kwestionariuszy.

Jako podprojekt badawczy, powiązany z głównym tematem badań, zrealizowaliśmy badania ilościowe wśród uczestników tegorocznych Dni Morza. Posługując się techniką doboru respondentów *next-to-pass*, zrealizowaliśmy łącznie 534 wywiadów w wyodrębnionych punktach startowych imprezy (pozwoliło to na uchwycenie odmiennych grup uczestników różnych stref wydarzenia). Po procedurze weryfikacji do dalszej analizy pozostawiono 514 kwestionariuszy. Zgodnie z przyjętymi założeniami, najwięcej ankiet (61,1%) zrealizowaliśmy środkowego dnia imprezy (sobota, 15 czerwca). W próbie znalazły się także kwestionariusze zrealizowane w piątek (26,3%) oraz w niedzielę (12,6%). W ramach podprojektu analizowaliśmy profil społeczno-demograficzny uczestników imprezy (m. in. miejsce zamieszkania, wiek, posiadanie dzieci), częstotliwość uczestnictwa w Dniach Morza, ocenę największych atrakcji i rozczarowań tegorocznej edycji, opinie o imprezie i portowym (morskim) charakterze Szczecina, znaczenie Dni Morza jako wizytówki miasta, znaczenia przypisywane imprezie (m. in. skojarzenia, wskazania na cel i funkcję imprezy, odniesienia do sensu świętowania Dni Morza).

Źródłem wiedzy o organizowaniu szczecińskiej kultury, jej stanie i perspektywach były dla nas (oprócz danych pochodzących z innych źródeł) zogniskowane wywiady grupowe, tzw. fokusy (FGI). Zostały one przeprowadzone w pracowni badań fokusowych, będącej częścią Instytutu Socjologii US. Zrealizowaliśmy je wśród dwóch kategorii: ekspertów i mieszkańców (konsumentów kultury). Przeprowadziliśmy trzy wywiady grupowe z ekspertami, w których wzięli udział przedstawiciele podmiotów kultury (publicznych oraz prywatnych instytucji, organizacji pozarządowych, grup nieformalnych), przedstawiciele instytucji zrzeszających ww. podmioty, producenci, dziennikarze eksperci, twórcy. Scenariusze do wywiadów FGI z ekspertami uwzględniały trzy wątki wiodące: I. Jaka jest szczecińska kultura? (zadawane pytania: *Jakie cechy można przypisać szczecińskiej kulturze? W jaki sposób mówi się o szczecińskiej kulturze? Po co jest miejska kultura? Jakie są oczekiwania mieszkańców? Dla jakiej grupy mieszkańców brakuje ofert? Dla której jest jej w nadmiarze?*) II. Organizowanie kultury w Szczecinie (zadawane pytania: *Jakie są bariery w organizowaniu kultury? Czy mają Państwo poczucie, że miasto kształtuje ofertę kultury w Szczecinie? Jakie są cechy szczecińskiego środowiska kultury i jak się z nim współpracuje?*) III. Przyszłość szczecińskiej kultury. Kierunki zmian. Wyobrażenia na temat przyszłości miasta i szczecińskiej kultury (zadawane pytania: *W jakim kierunku zmierza szczecińska kultura? W jakim powinna zmierzać? Jakie będą efekty dzisiejszej polityki kulturalnej? Co chcemy osiągnąć? Jakie cele sobie stawiamy? Co będzie nam potrzebne za 15-20 lat? Jakie będą przyszłe skutki działania mieszkańców, instytucji?*).

Jako uzupełniającą technikę gromadzenia danych zastosowaliśmy ankietę CAWI, adresowaną do uczestników wywiadów grupowych z ekspertami. Brali w niej udział zarówno uczestnicy wywiadów, jak i osoby, którym obowiązki zawodowe lub problemy zdrowotne uniemożliwiły osobisty udział w badaniu. W kwestionariuszu ankiety elektronicznej uwzględniliśmy głównie pytania, na które odpowiedź mogła być trudna dla respondentów uczestniczących w badaniach grupowych

(m. in. pytania o to, co jest przeceniane, a co jest niedoceniane w szczecińskiej kulturze). Uzyskaliśmy łącznie 15 wypełnień ankiety, z rozbudowanymi wypowiedziami pisemnymi uczestników – uwzględniliśmy je jako materiał dodatkowy w analizie danych jakościowych.

Przeprowadziliśmy również 3 zogniskowane wywiady grupowe z osobami uczestniczącymi w kulturze (uczestnicy zostali wyłonieni do badań na podstawie deklaracji własnego poziomu konsumpcji kultury, wyłoniliśmy „gorących” użytkowników kultury, „letnich”, czyli okazjonalnych, oraz „zimnych”, tj. nieuczestniczących w kulturze). W każdym z wywiadów brało udział od 7 do 15 osób, łącznie wzięło udział w badaniach 31 mieszkańców. Scenariusze do wywiadów z mieszkańcami uwzględniały następujące wątki: sposoby spędzania czasu wolnego, opinie na temat ofert spędzania czasu wolnego, oczekiwania i opinie dotyczące ofert szczecińskiej kultury, bariery uczestnictwa w kulturze, źródła wiedzy o wydarzeniach kulturalnych, miejsca kultury w Szczecinie.

W ramach wtórnej analizy danych (SDA) wykorzystane zostały: sprawozdania finansowe badanych instytucji kultury za 2018 rok, sprawozdania merytoryczne badanych instytucji kultury za 2018 rok, dane dotyczące badanych instytucji kultury zawarte w Biuletynie Informacji Publicznej, zasoby internetowe w postaci stron internetowych badanych instytucji.

W odniesieniu do danych pozyskanych wszystkimi technikami zastosowano szereg procedur weryfikacyjnych – począwszy od kontroli pracy ankieterów, oceny zwracanych kwestionariuszy, kontroli wypełnień ankiety CAWI, a na weryfikacji niektórych faktów przedstawianych przez uczestników wywiadów grupowych skończywszy.

I. UCZESTNICTWO W KULTURZE

UCZESTNICTWO W WYDARZENIACH KULTURALNYCH

Tę część rozpoczniemy od omówienia pewnego wątku poruszanego w badaniach jakościowych z mieszkańcami. Nasi rozmówcy, pytani o swoje uczestnictwo w kulturze, wskazywali na ograniczone zasoby czasu wolnego, i miało to miejsce we wszystkich badanych podczas wywiadów fokusowych grupach, tj. począwszy od „gorących”, przez „letnich” aż po „zimnych” uczestników wydarzeń kulturalnych (tak nazwaliśmy grupy, które dobieraliśmy do badań kierując się deklaracją uzyskaną m. in. podczas badań ilościowych): „*U mnie nie istnieje wolny czas, wszystko wykonuję w biegu*” (wywiad 1); „*Ja zazwyczaj spędzam czas w domu, nie lubię wychodzić*” (wywiad 3); „*Głównie spędzamy czas na powietrzu, wtedy dzieci spotykają się ze swoimi rówieśnikami, a ja mam czas porozmawiać z ich rodzicami*” (wywiad 2). Kategoria „braku czasu” jest bardzo pojemna i można ją interpretować na wiele sposobów: jest wymówką dla braku nawyków kontaktu z kulturą, jest podkreśleniem własnego zapracowania i aktywności (niekoniecznie związanej z kulturą), jest wreszcie wskaźnikiem konkurencyjności pomiędzy różnymi rodzajami ofert w środowisku miejskim. Na jaką aktywność zdecyduje się, na przykład, w październikowy weekend rodzina z dwójką dzieci w wieku szkolnym? Czy (jeżeli postanowią wyjść z domu) pójdą razem na spacer do lasu, wyjadą na mini-wycieczkę pod miasto, a może wybiorą kino w multiplexie, a przy okazji zrobią zakupy w galerii handlowej. Po raz kolejny pójdą na wystawę do muzeum, wybiorą teatr dla dzieci czy spróbują zdobyć bilety do filharmonii? A może znajdą taki rodzaj wydarzenia, które nie będzie im się kojarzył z koniecznością dojazdu, wysiłkiem, odświętnością uczestnictwa? Czy znajdą dostęp do lokalnej, dzielnicowej oferty kulturalnej, mniej lub bardziej sformalizowanej?

Wybór nie jest łatwy, tym bardziej, że w środowisku miejskim konkurencja pomiędzy poszczególnymi ofertami jest ogromna. Zdajemy sobie sprawę, że uczestnictwo w kulturze nie musi oznaczać wyłącznie korzystania z oferty klasycznych instytucji kultury. W naszych badaniach koncentrujemy się głównie na dość wąsko rozumianym uczestnictwie zinstytucjonalizowanym – należy o tym pamiętać, czytając poniższe wyniki. Wyłaniający się z nich portret mieszkańców i ich kulturalnych wyborów pozwala jednak uchwycić coś istotnego – relację, pomiędzy ofertą szczecińskich instytucji kultury a ich społecznym odbiorem.

Zapytaliśmy naszych respondentów, jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy byli w Szczecinie uczestnikami poszczególnych wydarzeń kulturalnych (w odniesieniu do każdego wydarzenia przyporządkowane były cztery kategorie częstości uczestnictwa). Część osób zadeklarowała uczestnictwo w ciągu ostatniego roku, ale nie potrafiła wskazać nazwy ani typu wydarzenia. Łącznie w próbie **26,1% ankietowanych mieszkańców nie uczestniczyło w żadnym z wydarzeń kulturalnych w Szczecinie w ciągu ostatniego roku**. Najrzadziej badani mieli okazję brać udział

w ramach (jakiegokolwiek) wydarzenia w bibliotece (dotyczy to 82,5% badanych), debacie lub konferencji (82,1%) oraz pokazie filmowym w kinie innym niż w multiplexie (80,2%). **Szczecinianie zdecydowanie najczęściej uczestniczyli w wydarzeniach plenerowych lub festynach.** Jest to dominujący wzór uczestnictwa w kulturze badanych. 38,5% brało udział w wydarzeniach lub widowiskach plenerowych raz lub dwa, 23,9% - kilka razy, 4,3% - kilkanaście razy lub częściej.

Tab. 2. Częstotliwość uczestnictwa w ofercie szczecińskiej kultury w ciągu ostatnich 12 miesięcy

	Koncertu (granego na żywo)	Występu dzieci w szkole lub przedszkolu	Spektaklu (tanecznego, teatralnego, operowego)	Wystawy w muzeum lub galerii (sztuki, fotografii, rękodzieła, rzeźby)	Wydarzenia w bibliotece (spotkania literackiego, debaty)	Pokazu filmowego	Wydarzenia lub widowiska plenerowego (np. Dni Morza)	Debata, konferencja	Oglądałem/am streetart (graffiti, murale)
Ani razu	50,3%	63,8%	68,4%	61,5%	82,5%	80,2%	33,2%	82,0%	69,1%
Raz lub dwa	33,3%	19,5%	18,6%	23,8%	12,7%	12,7%	38,5%	11,9%	16,0%
Kilka razy (więcej niż 2)	13,1%	11,1%	10,4%	10,9%	3,3%	4,3%	23,9%	4,8%	7,7%
Kilkanaście razy lub częściej	3,3%	5,6%	2,5%	3,8%	1,5%	2,8%	4,3%	1,3%	7,2%

Badani szczecinianie w ciągu ostatniego roku często byli słuchaczami muzyki na żywo. Połowa badanych zadeklarowała, że w koncercie w Szczecinie nie uczestniczyła ani razu, 33,3% - raz lub dwa, 13,1% - kilka razy, a 3,3% - kilkanaście razy i częściej. Trzecią, najczęstszą formą uczestnictwa w kulturze były „wystawy w muzeum lub galerii” (sztuki wizualnej, fotografii, rękodzieła, rzeźby) - 23,8% badanych brało udział w takiej wystawie raz lub dwa w ciągu ostatnich 12 miesięcy, 10,9% kilka razy, a 3,8% kilkanaście razy lub częściej. Mniejszy, ale wciąż istotny odsetek badanych deklaruje w ciągu ostatniego roku swój kontakt ze spektaklami (18,6% - raz lub dwa, 10,4% - kilka razy, 2,5% - kilkanaście razy lub częściej było widzami spektakli teatralnych, tanecznych lub operowych). Oglądanie streetartu wydaje się najbardziej dostępną formą kontaktu z kulturą, ale wcale nie jest to forma najbardziej popularna: 69,1% ankietowanych przyznało, że ani razu nie miało okazji obcować z graffiti lub muralami w ciągu ostatniego roku. Jeśli obiekty streetartowe były już zauważane, to miało to miejsce zdecydowanie częściej niż w przypadku kontaktu z innymi formami kultury (w tej grupie odsetek odpowiedzi „kilkanaście razy lub częściej” był największy - 7,2%).

9,3% badanych⁹ szczecinian deklaruje, że zawsze uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych wspólnie z dziećmi, natomiast 33,9% badanych jedynie czasami. 22,8% respondentów decyduje się na uczestnictwo zawsze bez dzieci (mimo, że je posiada), natomiast 34,1% naszych respondentów deklaruje, że nie posiada dzieci poniżej 18 roku życia. A zatem, mieszkańcy prawie w połowie przypadków (43,2%) wybierają takie oferty, których odbiorcami mogą być dzieci i młodzież.

⁹ Z wyjątkiem tych, którzy zadeklarowali, że nie uczestniczyli w żadnej z wymienionych ofert szczecińskiej kultury.

Tab. 3. Rodzaje wydarzeń kulturalnych, w których uczestnictwo zadeklarowali respondenci (w ciągu ostatniego roku)

	Procent odpowiedzi	Procent badanych*
Dni Morza	22.5%	42.2%
Pyromagic	14.2%	26.5%
Koncert (pop, jazz, rock)	12.4%	23.1%
Festyn, jarmark, kiermasz ^b	7.6%	14.3%
Juwenalia	7.6%	14.3%
Spektakl teatralny	6.9%	12.9%
Piknik nad Odrą	5.8%	10.9%
Pozostałe ^a	4.5%	8.5%
Koncert muzyki poważnej	4.0%	7.5%
Wystawa w galerii	2.4%	4.4%
Spotkania literackie, debaty	2.4%	4.4%
Opera i operetka	2.2%	4.1%
Noc Muzeów	2.2%	4.1%
Kino ^b	2.0%	3.7%
Wystawa w Muzeum	1.8%	3.4%
Kabaret	0.9%	1.7%
Mecz Pogoni	0.5%	1.0%
Ogółem	100.0%	187.1%
	N=550	

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ można było wskazać do 3 wydarzeń.

^a Np. rajd Baja, występ wnuków, Silent Disco, festiwal Tkaniny, występ dzieci.

^b Kino studyjne i pokaz filmowy (z wyłączeniem multipleksów).

Respondenci mieli określić, w jakim dokładnie wydarzeniu kulturalnym brali udział w ciągu ostatnich 12 miesięcy – można było wskazać trzy takie wydarzenia. Ze względu na różnorodność sformułowań i używanych nazw, wypowiedzi zostały zagregowane w ogólne lub najczęściej pojawiające się kategorie. **Wydarzeniem kulturalnym najczęściej wskazanym przez badanych okazały się Dni Morza (wymienione przez 42,2% badanych) oraz Pyromagic (26,5%).** Dodatkowo, 10,9% badanych wskazało na *Piknik nad Odrą*, a 14,3% wskazało na swoje uczestnictwo w „innych wydarzeniach plenerowych”. W tej kategorii znalazły się odpowiedzi takie jak: *Jarmark Jakubowy, Festiwal Smaków, Festiwal Foodtrucków, Pamiętajcie o ogrodach, festyny osiedlowe, parafialne.*

Uczestnictwo w koncercie, niezależnie od rodzaju muzyki, było udziałem 23,1% badanych. W odpowiedziach pojawiały się zarówno miejsca koncertów (*Domek Grabarza - Klub Storrady, Peron 5, Azoty/Netto Arena*), poszczególni artyści (*koncert Alicji Majewskiej, Michała Bajora, Michała Szpaka, „Bajm-u”, KęKę*), jak i bardziej ogólne wydarzenia (np. *koncert w ramach Juwenaliów*).

12,9% respondentów wskazało, że uczestniczyło w spektaklu teatralnym. W tym miejscu padały także różnorodne odpowiedzi, odnoszące się do miejsca wystawienia spektaklu, do jego tytułu, jak i wydarzenia, w ramach którego oglądany był spektakl.

Istotnym czynnikiem wyboru wydarzeń kulturalnych jest znajomość z osobami, które zajmują się sztuką. W wydarzeniach takich jak spotkania literackie, debaty, koncerty muzyki poważnej czy wystawy w galerii częściej uczestniczyli szczecinianie, którzy osobiście znali co najmniej jednego artystę lub twórcę. Podobne prawidłowości odnotowano w odniesieniu do deklarowanej znajomości dzieci i młodzieży uczącej się w szkołach artystycznych lub studiującej w Akademii Sztuki. W przypadku wybierania wydarzeń plenerowych (*Piknik nad Odrą, Pyromagic*) zdecydowana większość respondentów deklarowała, że nie posiadała znajomości z występującymi artystami. W badaniach jakościowych mieszkańcy zwracali uwagę na znaczenie edukacji szkolnej w poszerzaniu pola kultury i kręgu uczestnictwa. Doświadczenie edukacji kulturowej przez dzieci i młodzież oznacza także zachęcanie do współdziałania osób ze starszego pokolenia. Jedna z respondentek tak opowiada o swojej pierwszej wizycie w Trafostacji Sztuki:

„jak moja córka była w liceum to miała bardzo ambitną panią od sztuki w szkole i ona im zlecała chodzenie po szkole, po miejscach kulturalnych w Szczecinie i jedno z nich to Trafo. Więc córka mnie tam zabrała, a ja nigdy tam nie chodziłam, byłam poruszona. Bo tam była sztuka, nie wiem czy to dalej istnieje – Trafo, nowoczesna, gdzie nam się kojarzy galeria tylko z obrazami wiszącymi, a tam były ekspozycje, dźwięk, obraz, poruszające, kontrowersyjne. Chciałabym pójść, poruszyć wszystkie zmysły możliwe i wyjść poruszona. Nie wiem czy takie rzeczy istnieją, bo ja już nie jestem w temacie, bo nie ma mnie kto zaprowadzić do tego Trafo, ale myślę, że bym usłyszała o takiej ciekawej ekspozycji tam. Chętnie bym poszła, ale nie słyszę w ofertach” (wywiad z mieszkańcami I).

Sprawdziliśmy również, czy częstotliwość uczestnictwa w festynach i wydarzeniach plenerowych powiązana jest z uczestnictwem w innych formach wydarzeń kulturalnych. Jak się okazuje, fakt uczestnictwa w wydarzeniach plenerowych jest powiązany z większą aktywnością w innych wydarzeniach kulturalnych. Co ciekawe, każda z form uczestnictwa była powiązana z pozostałymi - relatywnie najslabiej (choć wciąż istotnie statystycznie) powiązane z innymi sposobami uczestniczenia w kulturze jest „oglądanie murali”.

Najintensywniej uczestniczą w kulturze deklarujący częste udziały w spektaklach - ta forma kontaktu z kulturą najsilniej powiązana jest z pozostałymi (tj. ci, którzy często chodzą na spektakle, często biorą udział w koncertach, wystawach, pokazach filmowych itd.). A zatem osoby często uczestniczące w wydarzeniach (także plenerowych) częściej korzystają z wielu form kultury - instytucje zajmujące się różnorodnymi dziedzinami sztuki korzystają na zwiększającym się uczestnictwie.

Na podstawie deklaracji częstości uczestnictwa w poszczególnych kategoriach wydarzeń kulturalnych, stworzyliśmy prosty, ale przydatny w analizie indeks uczestnictwa. Obliczaliśmy go na podstawie sumy wartości dla każdej z 9 zadeklarowanych form uczestnictwa

(punkty od 0 do 3 odpowiadające odpowiedziom „ani razu”, „raz lub dwa”, „kilka razy”, „kilkanaście razy lub częściej”). Indeks przyjmował wartości między 0 a 27. Otrzymane wartości indeksu są silnie zróżnicowane ($s=4,57$), wartości miar średnich ($x_{sr}=4,61$) i pozycyjnych ($Me=3,00$) są bardzo niskie. Jest to o tyle zaskakujące, że badani mieli do wyboru różnorodne formy uczestnictwa w kulturze, również takie jak wydarzenia plenerowe i występy dzieci w szkole lub przedszkolu.

W oparciu o częstotliwości uczestnictwa w wydarzeniach, stworzyliśmy drugi indeks. Nazwaliśmy go „indeksem kultury w wąskim rozumieniu”, ponieważ uwzględniliśmy jedynie uczestnictwo w wybranych formach kultury: „koncercie – granym na żywo”, „spektaklu – tanecznym, teatralnym, operowym”, „wystawie w muzeum lub galerii – sztuki, fotografii, rękodzieła, rzeźby”, „wydarzeniu w bibliotece – spotkaniu literackim, debacie”, „pokazie filmowym – z wyjątkiem oferty kinowych multiplexów”. Indeks przyjmował wartości między 0 a 15. Biorąc pod uwagę maksymalną wartość indeksu, otrzymane wartości miar średnich ($x_{sr}=2,27$) i pozycyjnych ($Me=1,00$) były jeszcze niższe niż w indeksie pierwszym (uczestnictwa w rozumieniu szerokim).

Indeks „uczestnictwa w kulturze w wąskim rozumieniu” koreluje z następującymi zmiennymi charakteryzującymi respondentów: status emeryta lub rencisty ($-0,225^{**}$)¹⁰, wykształcenie ($0,387$), wiek ($-0,167^*$), ocena sytuacji materialnej własnego gospodarstwa domowego ($0,240^*$), angażowanie się w ciągu ostatniego roku: w wolontariat ($0,428^{**}$), czytanie książek ($0,360^*$), aktywną działalność w stowarzyszeniu lub fundacji ($0,376^*$), udział w konsultacjach społecznych lub głosowanie SBO ($0,282^{**}$), uczestnictwo w proteście lub demonstracji ($-0,311^{**}$). Statystyczny obraz uczestników wąsko rozumianych wydarzeń kulturalnych jest następujący: są to osoby pracujące zawodowo (rzadko są to emeryci lub renciści), lepiej wykształcone, młodsze, lepiej oceniające własną sytuację ekonomiczną, czytające książki, angażujące się lokalnie (w wolontariat, działalność trzeciego sektora, biorące udział w konsultacjach społecznych lub głosujące w budżecie obywatelskim), ale rzadziej angażujące się w działania o charakterze protestu, częściej deklarujące osobistą znajomość twórców lub uczących się w szkołach artystycznych.

BARIERY UCZESTNICTWA

Obliczone na podstawie indeksów wartości przeciętne wskazują na bardzo niski stopień uczestnictwa w kulturze. Nie jest to jednak uczestnictwo „zerowe”, które odnosi się do 26,1% ogółu badanych. Tych respondentów poprosiliśmy o wskazanie w kwestionariuszu powodów swojego braku kontaktu z wydarzeniami kulturalnymi. Uzyskano łącznie 85 odpowiedzi od 64 respondentów. Najczęściej pojawiające się wskazania odnosiły się do: braku czasu (25,9%), „innych (niż kultura) priorytetów” (23,5%), świadomego wyboru pozostawania w domu („jestem

¹⁰ Wartości podane w nawiasach obliczone na podstawie współczynników korelacji rho-Spearmana. Wartości ujemne oznaczają korelację odwrotną, gwiazdkami oznaczono poziom istotności statystycznej (* - $p<0,005$; ** - $P<0,001$).

domatorem” – 20,0%). Najbardziej przywoływane powody to: „niechęć do przebywania wśród tłumów” (4,3%), „problemy z dojazdem” (2,4%) i „brak wiedzy” (2,4%).

O problemy dotyczące barier uczestnictwa zapytaliśmy także mieszkańców - uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych. Dla znacznej części potencjalnych uczestników wydarzeń kulturalnych, zwłaszcza tych, którzy nie korzystają na co dzień z Internetu, poważnym utrudnieniem jest samo nabycie biletów, po które każdorazowo muszą się udać bezpośrednio do kasy wybranej instytucji kultury. Kasy te otwarte są zwykle tylko w wybranych godzinach, często niedostosowanych do zasobów czasu wolnego potencjalnych uczestników. Dla tej grupy odbiorców stanowi to duże utrudnienie i przyczynia się do ich mniejszej aktywności kulturalnej.

Barierą ograniczającą uczestnictwo w kulturze mieszkańców regionu są trudności komunikacyjne. Większość wydarzeń kulturalnych kończy się w późnych godzinach wieczornych, kiedy nie funkcjonuje z odpowiednią częstotliwością komunikacja publiczna. Z jednej strony utrudnia to powrót do miejsca zamieszkania osobom, które nie posiadają własnych środków transportu. Z drugiej strony, wydarzenia kulturalne są często pretekstem do spotkań towarzyskich. Presja czasu uniemożliwia wymianę myśli i wrażeń, co zniechęca do jej wyboru tej formy spędzania czasu wolnego. W związku z powyższym pojawia się postulat podjęcia wspólnych działań miasta z władzami regionu w celu rozwiązania tego problemu. Dobrą praktyką w tym zakresie są – zdaniem respondentów – rozwiązania przyjęte przez władze Schwedt.

Z pewnością, proszę zobaczyć, jak często do nas przyjeżdżają ludzie ze Schwedt, jak komunikacja wygląda. Jak ułożyli rozkład jazdy do teatrów, że można przyjechać do teatru i wrócić do domu wieczorem niemalże do każdej wioski. (Wywiad z mieszkańcami 3)

Innym rodzajem przeszkód w partycypacji mieszkańców w szczecińskiej kulturze są bariery finansowe, a konkretnie zbyt wysokie – w opinii mieszkańców – ceny biletów na wydarzenia. Dotyczy to przede wszystkim mieszkańców, którzy chcieliby uczestniczyć w kulturze wspólnie z dziećmi lub innymi członkami rodziny. Na ten temat mieszkańcy wypowiadają się w sposób następujący:

Byłam w kinie w outlecie na filmie „Nieznajomi”, świetny film. Tam zjeżdża np. Goleniów do outletu i dwa bilety bez popcornu to jest 58 złotych, to jest bardzo dużo na przeciętną pensję, gdzie na przykład miałyby pójść czteroosobowa rodzina. To jest bardzo duży wydatek. Oni pójdą po sklepach, nie trafią do kina. Wydadzą na jedzenie itd., jak będą mieli z czegoś zrezygnować, to właśnie z kina. Teatr tak samo, wydawało mi się, że bilety są tańsze, a była córka w tamtym tygodniu i 38 złotych jeden bilet. Nam się może wydawać niedużo, ale dla rodziny, gdzie przeciętna pensja, to jest troszkę bariera. Już pomijam koncerty, gdzie zawsze gdzie idę to już jest powyżej 100 złotych. (...) I dlatego te uliczne imprezy i ta informacja jest bardzo ważna, żeby ludzie mogli skorzystać z bezpłatnej formy kultury. (Wywiad z mieszkańcami 2)

Z powodu ograniczeń finansowych szczególnie cenione są wydarzenia bezpłatne. Istnieje również możliwość korzystania z szeregu zniżek przy zakupie biletów. Informacja o takich możliwościach

w niewystarczającym stopniu jest rozpowszechniona. Deficyt informacji w tym zakresie odzwierciedla dialog pomiędzy uczestniczkami jednego z paneli:

Pewnym ograniczeniem są na pewno ceny biletów, bo jadąc do Warszawy można kupić tańszy bilet niż w Szczecinie. Wydanie 250 złotych na bilet na przedstawienie dla niektórych jest nie do przeżycia. To się wiąże z ogromnymi kosztami, jeśli na przykład na koncert chce iść cała rodzina.

Teraz są wprowadzane zniżki dla osób wielorodzinnych, jest Szczecińska Karta Rodzinna, gdzie są zniżki do instytucji kultury. Jest kilkanaście takich obiektów. Jest honorowana karta dużej rodziny, gdzie rzeczywiście te zniżki są jeszcze większe. Można sobie wyrobić zachodniopomorską kartę rodzinną marszałka, gdzie swoje instytucje, tam, gdzie ma swoje instytucje daje swoje zniżki.

– I skąd mieć takie informacje, o których Pani mówi?

Ja to wiem, bo ja pracuję w urzędzie. (Wywiad z mieszkańcami 2)

KONTAKT Z INSTYTUCJAMI KULTURY

Badani odpowiadając na pytanie „Czy w ciągu ostatnich 2 lat miał/a Pan/i okazję chociaż raz odwiedzić (niezależnie od celu wizyty) następujące instytucje” mogli zaznaczyć wszystkie wymienione przez nas instytucje, mogli też nie wskazać żadnej. Nie pytaliśmy o powód odwiedzin, zakładając, że sam fakt pojawienia się np. w budynku Filharmonii jest wskaźnikiem zainteresowania sprawami kultury, nawet jeśli nie oznacza pogłębionego uczestnictwa. Nasze analizy podzielone zostały na trzy grupy: w pierwszej kolejności badano odsetki respondentów wskazujących poszczególne instytucje. Oprócz tego, badaliśmy odsetki odpowiedzi (a nie odsetki respondentów), pogrupowane według kategorii instytucji. Po trzecie, stworzyliśmy indeks „kontaktu z instytucjami kultury”, opisujący liczbę odwiedzanych instytucji.

Należy podkreślić, że **26,9% respondentów nie wskazało ani jednej instytucji kultury odwiedzanej w ciągu ostatnich 2 lat. Zatem, co czwarty badany nie miał kontaktu z żadną z 22 instytucji kultury niezależnie od celu wizyty.** Zdecydowana większość mieszkańców (73,1%) ten kontakt jednak nawiązała.

Najwięcej respondentów wskazało na odwiedziny w Książnicy Pomorskiej (33,7%), Muzeum Narodowym (31,2%), Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie (30,9%), Zamku Książąt Pomorskich (30,7%), Miejskiej Bibliotece Publicznej (MBP) (27,1%). Wysoka pozycja bibliotek w tym zestawieniu dotyczy przede wszystkim czytelnictwa. Uczestnictwo w spotkaniach literackich, debatach, konferencjach odbywających się w Książnicy Pomorskiej zadeklarowało 9,3% badanych, w MBP – 5,2%. Blisko 1/5 badanych deklaruje, że pojawiła się w ciągu ostatnich dwóch lat w Teatrze Współczesnym lub Polskim. Nie jest to wynik zaskakujący, jeśli przyjrzymy się innym danym z naszego badania.

W odpowiedzi na pytanie o częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach określonego rodzaju, około 30% badanych szczecinian deklaruje, że co najmniej raz w ciągu ostatniego roku było widzami spektaklu (teatralnego, muzycznego). Najbardziej respondenci przyznawali się do odwiedzin w którymś z konkretnych oddziałów Muzeum Narodowego (np. Centrum Dialogu Przełomy, Muzeum Historii Szczecina – respondenci zdecydowanie częściej posługiwali się ogólną nazwą „Muzeum Narodowe”), do obecności w Miejskiej Bibliotece Publicznej (z wyłączeniem czytelnictwa, czyli np. udział w spotkaniach literackich) i do odwiedzin w Kinie na Zamku.

W badanej próbie statystycznie to kobiety (57,9%) częściej niż mężczyźni (42,1%) deklarują kontakt z instytucjami kultury. Z wyjątkiem domów kultury, do których mężczyźni przychodzą relatywnie częściej (wśród odwiedzających MOK Dąbie 50,0% stanowią panowie, DK Klub Skolwin – 47,4%), we wszystkich instytucjach większość deklarujących co najmniej jedną wizytę stanowią kobiety (w Trafostacji Sztuki - 68,4%, w Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie – 62,3%).

Tab. 4. Kontakt z instytucjami kultury w ciągu ostatnich 2 lat*

	% respondentów**
Książnica Pomorska	33,7%
Muzeum Narodowe	31,2%
Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie	30,9%
Zamek Książąt Pomorskich	30,7%
Miejska Biblioteka Publiczna	27,1%
Teatr Polski	21,9%
Teatr Współczesny	21,6%
Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki	17,1%
Teatr Lalek "Pleciuga"	16,6%
Opera na Zamku	16,1%
Dom Kultury "I3 Muz"	13,6%
Dom Kultury "Słowianin"	12,8%
Trafostacja Sztuki w Szczecinie	9,5%
Miejski Ośrodek Kultury w Szczecinie (Dąbie)	7,3%
Akademia Sztuki w Szczecinie	7,0%
Książnica, powód odwiedzin inny niż wypożyczenia (np. spotkania literackie, debaty)	6,8%
Ośrodek Teatralny Kana	5,8%
Szczeciński Inkubator Kultury	5,8%
Dom Kultury "Klub Skolwin"	5,0%
Kino na Zamku	4,0%
MBP, powód odwiedzin inny niż wypożyczenia (np. spotkania literackie, debaty)	3,8%
Oddział Muzeum Narodowego	2,0%
Ogółem	316,7%

* Z analizy wyłączono odpowiedzi "Inne" (łącznie 7 wskazań). Odnotowano w tej kategorii pojedyncze wskazania na: Peron 5, Kino Pionier, Klub Delta, Amfiteatr, Gmach Dyrekcji Kolei, Domek Grabarza, Stowarzyszenie Kamera

** procenty nie sumują się do stu.

Aby móc ocenić, jaki udział mają poszczególne instytucje w ogólnym „torcie” odwiedzanych instytucji, przyjrzelśmy się jak rozkładają się odsetki wyliczane nie w odniesieniu do liczby

respondentów, ale w odniesieniu do liczby wskazań. Istotne było w tym wypadku, jaki udział miała dana odpowiedź w ogólnej ich liczbie, a nie jaki procent badanych wskazał daną odpowiedź. W puli odpowiedzi, wskazania na domy i centra kultury stanowiły 21,0% (Dom Kultury „13 Muz”, Dom Kultury „Klub Skolwin”, Dom Kultury „Słowianin”, Miejski Ośrodek Kultury (MOK Dąbie), Zamek Książąt Pomorskich), biblioteki - 21,6% (Książnica Pomorska i Miejska Biblioteka Publiczna – łącznie z wydarzeniami organizowanymi w tych instytucjach), teatry - 19,9% (Teatr Polski, Teatr Współczesny, Teatr Lalek „Pleciuga”, Ośrodek Teatralny Kana), muzea - 15,2% (Muzeum Narodowe wraz z oddziałami, Muzeum Techniki i Komunikacji), Instytucje muzyczne - 14,3% (Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, Opera na Zamku), pozostałe - 7,0% (Akademia Sztuki w Szczecinie, Trafostacja Sztuki, Szczeciński Inkubator Kultury, Kino na Zamku).

Trzeci indeks („kontaktu z instytucjami kultury”), składał się z odpowiedzi respondentów na pytanie o fakt odwiedzin poszczególnych instytucji kultury w ciągu ostatnich 2 lat. Za każdą z wymienionych na liście 22 instytucji przyznawany był 1 punkt. Przeciętnie badani odwiedzali w ciągu ostatnich dwóch lat zaledwie dwie instytucje ($Me=2,00$, $x_{sr}=3,309$). Wartości indeksu korelują z następującymi zmiennymi: wykształcenie ($0,350^*$)¹¹, ocena sytuacji materialnej gosp. domowego ($0,274^*$), wykonywanie aktywności takich jak sport/ćwiczenia ($0,212^*$), czytanie książek ($0,415^*$), udział w konsultacjach społecznych ($0,293^{**}$), aktywność w stowarzyszeniu/fundacji ($0,306^{**}$), znające osobiście kogoś, kto jest twórcą lub artystą ($0,444^{**}$) lub kogoś, kto uczy się w szkole artystycznej. Odwiedzający instytucje (podobnie jak korzystający z ofert kultury) to osoby lepiej wykształcone, dobrze oceniające swoją sytuację materialną, aktywne - zarówno fizycznie jak i intelektualnie, zaangażowane społecznie. Podobnie jak w przypadku indeksów uczestnictwa w wydarzeniach, widać silną zależność pomiędzy znajomością artystów a własnymi praktykami kulturalnymi. Ci, którzy znają osobiście twórców, częściej pojawiają się w instytucjach kultury.

Na podstawie zmiennej opisującej kontakt z instytucjami kultury, przeprowadziliśmy analizę czynnikową. Tę technikę analizy danych stosuje się, aby wspomóc interpretację wzajemnych powiązań między zmiennymi w dużych tabelach korelacji. Nie jest istotne wtedy rozróżnianie zmiennych zależnych i niezależnych, ale organizacja zbioru danych według ograniczonych zmiennych strukturalnych. Badacz przypisuje czynnikom znaczenia, pozwalające interpretować związki pomiędzy zmiennymi¹². Wyróżnione w analizie czynnikowej grupy respondentów interpretujemy w kategoriach typów uczestnictwa w kulturze.

¹¹ Wartości podane w nawiasach obliczone na podstawie współczynników korelacji rho-Spearmana. Wartości ujemne oznaczają korelację odwrotną, gwiazdkami oznaczono poziom istotności statystycznej (* - $p<0,005$; ** - $P<0,001$).

¹² Por. Ferguson, G. A., Takane, Y. (2003). *Analiza statystyczna w psychologii i pedagogice*, Warszawa: PWN s. 547-569; Wieczorkowska, G., Wierziński, J. (2007). *Statystyka. Analiza badań społecznych*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar s. 310-329.

W toku analizy czynnikowej¹³ wyodrębniono pięć typów odbiorców instytucji¹⁴ odwiedzanych przez mieszkańców miasta w ciągu ostatnich dwóch lat.

- Czynnik I. „Bywalcy” klasycznych instytucji kultury (Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, Opera na Zamku, Teatr Polski, Teatr Współczesny, Zamek Książąt Pomorskich).

Analiza statystyczna (zobacz tabela poniżej) wskazuje, że czynnik ten korelował w sposób istotny z następującymi zmiennymi: wykształcenie ($r=0,307$), sytuacja materialna ($r=0,240$), samoocena wiedzy o ofercie szczecińskich instytucji kultury ($0,229$). Innymi słowy, korzystający z oferty tych instytucji to osoby lepiej wykształcone, wyżej oceniające własną sytuację materialną, uważające się za dobrze poinformowanych o lokalnej ofercie kultury. Profil publiczności tych instytucji jest częściej związany z celebrowaniem świadomego uczestnictwa w kulturze w charakterze „bywalca”, niż przypadkowego uczestnika czy turysty. Instytucje tego rodzaju kojarzone są z kulturą wysoką, adresowaną do „statecznych mieszczan”. Instytucje, z których korzystają badani w wyodrębnionej grupie, utożsamiane bywają z miejscami, w których mają siedzibę. Dotyczy

to zarówno ikonicznego gmachu Filharmonii w Szczecinie czy Zamku Książąt Pomorskich, w tym Opery na Zamku. Sytuacja obu teatrów wydaje się odmienna. Jak na dotąd, mają swoje siedziby w reprezentacyjnych budynkach (Teatr Polski mieści się w zabytkowym pruskieńskim budynku, który był siedzibą loży masonów, a Teatr Współczesny w rozpoznawalnym gmachu Muzeum Narodowego na Wałach Chrobrego). Przedłużająca się „przeprowadzka” Teatru Polskiego i niepewna sytuacja miejsca pracy Teatru Współczesnego rozgrywają się poza świadomością mieszkańców, którzy kojarzą oba teatry raczej jako szacowne instytucje, niż konkretne miejsca w przestrzeni miasta.

- Czynnik II. „Dyskutanci” to respondenci wyróżnieni ze względu na deklarowane uczestnictwo w wydarzeniach takich jak: studyjne pokazy filmowe, spotkania literackie, debaty, organizowane przez Książnicę Pomorską i Miejską Bibliotekę Publiczną – Filię ProMedia). W wyodrębnionym czynniku znaleźli się odwiedzający oddziały Muzeum Narodowego w Szczecinie. Najczęściej wskazywanym oddziałem było Centrum Dialogu Przełomy, które oprócz działalności wystawienniczo-muzealnej, organizuje także dyskusje publiczne. Oferta Kina Zamek koncentruje się na studyjnych projekcjach filmowych, innych niż w ofercie multipleksów. Prowadzi ponadto dyskusyjny klub filmowy i oferuje pokazy z diaporamą.

¹³ Metoda wyodrębniania czynników – metoda głównych składowych, Metoda rotacji – Varimax z normalizacją Kaisera. Rotacja osiągnęła zmienność w 24 iteracjach. Wyodrębnione czynniki (5) wyjaśniają 52,93% zmienności.

¹⁴ Książnica Pomorska, Muzeum Narodowe w Szczecinie i Ośrodek Teatralny Kana nie znalazły się w żadnym z wyodrębnionych czynników. W naszej interpretacji odwiedzanie tych instytucji nie łączy się, w sposób statystycznie istotny, z opisywanymi pięcioma typami odbiorców kultury. Może to oznaczać, że te instytucje mają publiczność niedającą się jednoznacznie sklasyfikować.

Czynnik ten korelował z wiekiem ($r=0,174$), wykształceniem ($r=-0,103$), liczbą osób w gospodarstwie domowym ($r=0,148$), posiadaniem dzieci poniżej 18 roku życia ($r=-0,127$). Oznacza to, że grupę „Dyskutantów” charakteryzują: wyższy wiek i niższe wykształcenie niż w innych grupach, zamieszkiwanie mniej licznych gospodarstw domowych, nieposiadanie dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym.

- Czynniki III. „Alternatywni i Współcześni” (Akademia Sztuki w Szczecinie, Trafostacja Sztuki, Dom Kultury 13Muz, Szczeciński Inkubator Kultury - SIK).

Czynnik ten koreluje ujemnie ze zmienną wiek ($r=0,155$), a dodatnio ze zmiennymi: sytuacja materialna ($0,133$) oraz wykształcenie ($0,116$). Innymi słowy, „AiW” to osoby częściej młode, lepiej wykształcone, które dobrze oceniają swoją sytuację materialną. Warto zwrócić uwagę, że respondenci wyodrębnieni w ramach tej grupy częściej uważają się za dobrze poinformowanych o ofercie szczecińskich instytucji kultury ($r=0,215$). Co więcej, relatywnie częściej niż „Dyskutanci”, „Rodzice” i „Osiedlowi” deklarują, że kultura i sztuka są ważną częścią ich życia. Ustępują pod tym względem jedynie Bywalcom.

Powyższa charakterystyka może sugerować, że „Alternatywni i Współcześni” stanowią elitarny krąg społeczny doskonale orientujący się w wydarzeniach produkowanych przez wymienione instytucje. Z jednej strony są to prezentacje sztuki współczesnej (Trafostacja i Akademia Sztuki). Z drugiej strony, w ofercie Szczecińskiego Inkubatora Kultury i DK 13 Muz znajduje się szereg przedsięwzięć odnoszących się do sfery miejskiego stylu życia, alternatywnej konsumpcji i ruchu amatorskiego w kulturze. W przypadku SIK mogą to być takie wydarzenia jak Festiwal Tkaniny lub pokazy filmowe, a w przypadku DK 13 Muz jest to np. działalność galerii „Jedna Druga”, „Tworzę Się”, cykl „Inspektor Jass na tropie”. Większość tych wydarzeń nie jest wynikiem aktywności wspomnianych podmiotów, ale związanych z nimi twórców i artystów.

- Czynniki IV. „Rodzice” (Miejska Biblioteka Publiczna – bez spotkań literackich, Muzeum Techniki i Komunikacji, Teatr Lalek Pleciuga).

W tej grupie znaleźli się respondenci o relatywnie niższym wieku ($r=-0,215$), wyższym wykształceniu ($r=0,151$), posiadający dzieci poniżej 18 roku życia ($r=0,183$), zamieszkujący gospodarstwa domowe o liczniejszej ilości członków ($r=0,259$). Uważają się oni za dobrze poinformowanych o ofercie kultury w mieście ($r=0,165$). „Rodzice” są młodzi, dobrze wykształceni i świadomie wybierają wydarzenia kulturalne, w których uczestniczą z dziećmi.

Dodatkowym aspektem, który należy odnotować jest udział w tym czynniku osób, które odwiedzają miejskie biblioteki publiczne z wyłączeniem spotkań i debat literackich. Zakładamy, że dotyczy to lokalnych filii bibliotecznych MBP, co upodabnia ich do osób wyodrębnionych w czynniku V.

- Czynniki V. „Osiedlowi” (Dom Kultury Skolwin, Dom Kultury Słowianin, Dom Kultury Dąbie)

Istotny związek statystyczny odnotowano między „Osiedlowymi”, a zmienną „posiadanie dzieci poniżej 18 roku życia” ($r=0,140$). Cechą charakterystyczną odwiedzanych przez tę grupę instytucji jest to, że zlokalizowane są one na obrzeżach centrum (DK Słowianin), niektóre wręcz w znacznej odległości od centrum miasta (DK Skolwin, DK Dąbie). Stawiamy ostrożną tezę, że kultura dostępna lokalnie znajduje swoich odbiorców głównie wśród rodziców niepełnoletnich dzieci i młodzieży. Reprezentują oni opinię, że kultura miasta powinna stwarzać możliwości spędzania czasu wolnego i budowania więzi sąsiedzkich.

Tab. 5. Charakterystyka społeczno-demograficzna typów uczestnictwa w kulturze

Zmienne:	„Bywalcy”	„Dyskutanci”	„Alternatywni i Współcześni”	„Rodzice”	„Osiedlowi”
Wiek		$r=0,174^{**}$	$r=-0,155^*$	$r=-0,215^{**}$	
Wykształcenie	$r=0,307^{**}$	$r=-0,103^*$	$r=0,116^*$	$r=0,151^{**}$	
Sytuacja materialna	$r=0,240^{**}$		$r=0,133^*$		
Dzieci poniżej 18 roku życia		$r=-0,127^*$		$r=0,183^{**}$	$r=0,140^{**}$
Liczba osób w gospodarstwie domowym		$r=-0,148$		$r=0,259^{**}$	
kultura i sztuka są ważną częścią mojego życia	$r=0,373^{**}$	$r=-0,126^*$	$r=0,253^{**}$	$r=0,125^*$	
uważam się, za osobę dobrze poinformowaną o ofercie szczecińskiej kultury	$r=0,229^{**}$		$r=0,215^{**}$	$r=0,165^{**}$	

Typologia odbiorców instytucji odwiedzanych przez mieszkańców miasta w ciągu ostatnich dwóch lat daje interesujące wyniki w świetle analizy krzyżowej i korelacji ze zmienną „najchętniej słuchany gatunek muzyki”. „Bywalcy” mieli większą łatwość w jasnym zadeklarowaniu preferencji muzycznych. Zdecydowanie częściej niż pozostałe typy odbiorców wskazywali na muzykę klasyczną ($0,238$) i poezję śpiewaną ($r=0,148$). Jedynie w ich przypadku analiza korelacji pozwoliła na wskazanie ujemnych, choć słabych korelacji: disco-polo ($r=-0,130$), rap ($r=-0,102$), techno ($r=-0,102$). Co do gatunku muzyki „Bywalcy” dzielą również preferencje muzyczne z Dyskutantami oraz „Alternatywnymi i Współczesnymi” w kwestii jazzu. Alternatywni i Współcześni częściej jednak preferują aktualne nurty muzyczne, jak np. house. Raczej nie dzielą fascynacji z miłośnikami metalu. „Rodzice” to typ odbiorców bardzo zróżnicowany pod kątem gustów muzycznych. Ich przedstawiciele deklarują się jako miłośnicy rocka lub techno. Nie jest to dziwne, gdyż łączy ich wiele cech strukturalnych, a przede wszystkim posiadanie dzieci poniżej 18 roku życia.

Tab. 6. Preferencje muzyczne według typów uczestnictwa w kulturze

Najchętniej słuchany gatunek muzyki	%	Kobiety	Mężczyźni	Bywalcy	Dyskutanci	AiW	Rodzice
Pop	44,6%	31,6%	12,9%				
Rock	32,4%	14,7%	17,7%				r=0,130**
Klasyczna	22,0%	14,4%	7,6%	r=0,238**			
Discopolo	20,3%	11,4%	8,9%	r=-0,130**			
Jazz	14,9%	7,6%	7,3%	r=0,217*	r=-0,131**	r=0,126*	
Rap	12,4%	5,6%	6,8%	r=-0,102*			
Hip-hop	11,1%	4,1%	7,1%				
Blues	10,1%	5,8%	4,3%				
Poezja śpiewana	7,8%	6,1%	1,8%	r=0,148**			
Elektroniczna	7,1%	4,3%	2,8%				
Metal	6,6%	2,5%	4,1%			r=-0,171	
Techno	4,8%	2,3%	2,5%	r=-0,102*			r=0,132**
House	4,8%	3,0%	1,8%			r=0,117*	
Country	4,3%	1,8%	2,5%				
Szanty	3,5%	2,3%	1,3%				

Powyższa analiza pozwala również na przybliżenie preferencji muzycznych mieszkańców miasta. Wskaźnikiem tej zmiennej była deklaracja respondentów wskazująca maksymalnie 3 najczęściej słuchane gatunki muzyki. Największa liczba wskazań dotyczyła muzyki popularnej, a więc gatunków pop (44,6%) i rock (32,4%). Za zaskakującą można uznać (wysoką) popularność muzyki klasycznej (22,0%) i (stosunkowo niską) disco-polo (20,3%). Znacznie mniej wskazań uzyskały gatunki takie jak: jazz (14,9%), rap (12,4%), hip-hop (11,1%), blues (10,1%). Mniej niż co dziesiąty mieszkaniec Szczecina deklarował słuchanie: poezji śpiewanej (7,8%), muzyki elektronicznej (7,1%), metalu (6,6%), techno (4,8%), house (4,8%), country (4,3%) i szant (3,5%). Mały odsetek wskazań dla szant może dziwić, gdyż badamy mieszkańców miasta portowego.

W kwestionariuszu zadano też pytanie o odsetek mieszkańców Szczecina, jaki zdaniem respondentów korzysta z ofert szczecińskich instytucji kultury. Odpowiedzi wahały się w przedziale od 0 do 100 (gdzie 0 oznacza, że nikt z mieszkańców nie korzysta z ofert szczecińskich instytucji a 100, że wszyscy mieszkańcy z nich korzystają). Średnia odpowiedzi wyniosła 45,3, a mediana 50. Odpowiedzi na to pytanie nie były powiązane w sposób istotny statystycznie z innymi zmiennymi z kwestionariusza. A zatem ani własne uczestnictwo, ani cechy społeczno-demograficzne badanych nie mają wpływu na przekonania o skali uczestnictwa szczecinian w kulturze. Wysokie oceny tego uczestnictwa (wysoka średnia i wysoka mediana) zestawione z danymi uzyskanymi w badaniu (indeksy uczestnictwa i kontaktu z instytucjami kultury) świadczą o tym, że mieszkańcy przeceniają skalę korzystania z ofert kultury. Jeśli jednak weźmiemy pod uwagę opisywany w tym raporcie fakt utożsamiania wydarzeń masowych i wydarzeń kulturalnych, to wynik staje się mniej zaskakujący.

DNI MORZA

Jako podprojekt badawczy, powiązany z głównym tematem badań, zrealizowaliśmy badania ilościowe wśród uczestników tegorocznych Dni Morza. Posługując się techniką doboru respondentów *next-to-pass*¹⁵, zrealizowaliśmy łącznie 514 wywiadów w wyodrębnionych punktach startowych imprezy (pozwoliło to na uchwycenie odmiennych grup uczestników różnych stref wydarzenia). Zgodnie z przyjętymi założeniami, najwięcej ankiet (61,1%) zrealizowaliśmy środkowego dnia imprezy (sobota, 15 czerwca), w próbie znalazły się także kwestionariusze zrealizowane w piątek (26,3%) i w niedzielę (12,6%). 50,6% badanych stanowili mężczyźni, 49,4% kobiety. W próbie dominowały osoby młode (blisko 60% naszych respondentów to osoby poniżej 40 roku życia, mediana=35 lat), jednak ze względu na charakter przeprowadzonych badań, trudno na podstawie odpowiedzi orzekać o strukturze całej populacji gości Dni Morza. **W próbie największą część stanowili mieszkańcy lewobrzeżnej części Szczecina (47,7%), w dalszej kolejności byli to mieszkańcy Prawobrzeża (blisko 1/5), mieszkańcy gmin i powiatów w pobliżu Szczecina (12,1%), miejscowości pozostałych terenów województwa (8,7%), miejscowości z innych regionów Polski (11,5%) – głównie z województwa lubuskiego i wielkopolskiego.** W próbie znalazło się 7 osób spoza Polski, jednak ze względu na postępowanie przez ankietowanych jedynie polskojęzycznym kwestionariuszem i poszukiwaniem polskojęzycznych respondentów nie jesteśmy w stanie ocenić udziału gości z innych krajów.

Badanych przez nas uczestników można określić jako „doświadczonych bywalców”.

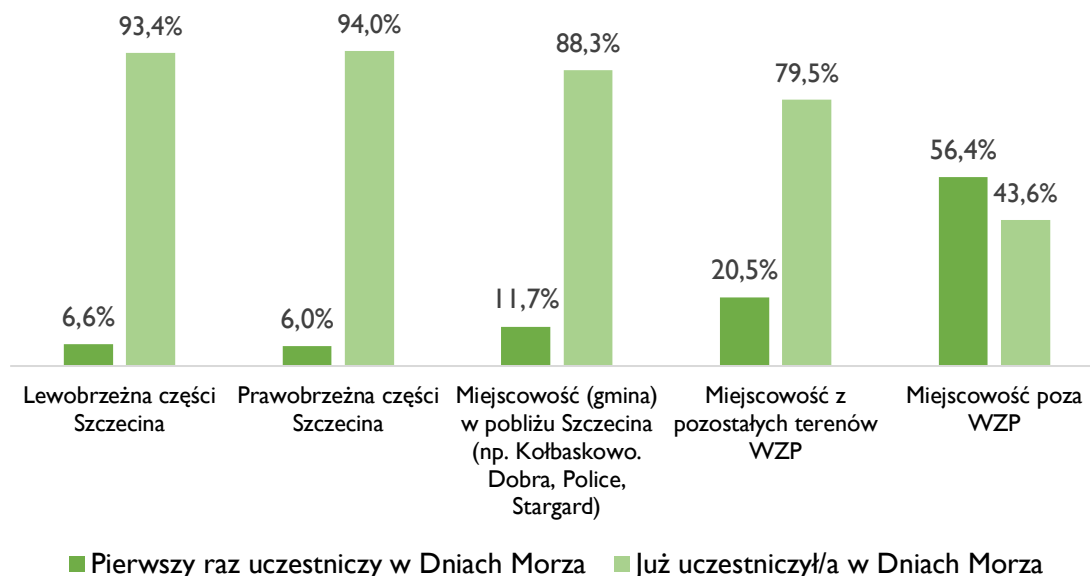
W próbie tylko 14,2% ankietowanych deklaruowało, że w dniu badania pierwszy raz uczestniczyło w szczecińskich Dniach Morza. Tych, którzy zadeklarowali swoje kolejne uczestnictwo w imprezie, poprosiliśmy o określenie liczby dotychczasowych odwiedzin podczas Dni Morza. 14,5% wskazało, że do tej pory (poza rokiem badania) uczestniczyło w imprezie raz lub dwa razy, 50,9% wskazało na odpowiedź 3-10 razy, odpowiedź „więcej niż 10 razy” zadeklarowało 28,2% badanych.

Największy udział „nowicjuszy” odnotowano w grupie przyjeżdżających z innych województw (ponad połowa odwiedzających Dni Morza spoza regionu deklaruowała, że to dla nich pierwszy kontakt z imprezą) **i miejscowości z odleglejszych od Szczecina terenów województwa zachodniopomorskiego** (blisko 1/5 w tej grupie). Warto podkreślić, że wśród uczestników spoza naszego województwa równie duży udział (43,6%) stanowią goście, którzy już odwiedzali Dni Morza – 3 do 10 razy (41,4%) a nawet więcej niż 10 razy (13,8%). Najwięcej „weteranów” imprezy znalazło się w grupie mieszkańców Prawobrzeża, wśród których

¹⁵ Ta technika doboru respondentów realizowana jest najczęściej podczas imprez masowych i polega na takiej pracy ankietera, który tuż po zakończeniu przeprowadzania wywiadu kieruje się do kolejnej mijającej go osoby. Taka technika pozwala na uniknięcie błędów selekcji i wyeliminowaniu skłonności ankietowanych do nawiązywania kontaktu z osobami w podobnym wieku, miło nastawionych, atrakcyjnych itp.

38,2% stwierdziło, że było uczestnikami Dni Morza więcej niż 10 razy. Można więc założyć, że spośród blisko 15,0% biorących udział w imprezie po raz pierwszy, większość gości na niej ponownie.

Wyk. I. Miejsce zamieszkania badanych a kolejne uczestnictwo w Dniach Morza

28% respondentów przyjechało na Dni Morza prywatnym samochodem (jako pasażer lub kierowca) lub transportem zbiorowym (22,8%). Blisko połowa badanych wskazała na inne niż powyższe formy dotarcia na miejsce. Najczęściej prywatnym samochodem przyjeżdżali mieszkańcy gmin i powiatów w pobliżu Szczecina (Kołbaskowo, Dobra, Police, Stargard) – 71,4%. Co interesujące, to mieszkańcy Prawobrzeża (75%) częściej niż mieszkańcy Lewobrzeża¹⁶ (56,9%) wybierali transport zbiorowy jako sposób przyjazdu na Dni Morza.

Niewiele ponad 25% badanych wskazało, że posiada dzieci poniżej 18 roku życia, natomiast – co ważne – 35,9% zadeklarowało, że uczestniczy w imprezie z dziećmi (niekoniecznie własnymi). Największy odsetek osób obecnych z dziećmi (do 18 roku życia) w dniu badania stanowili mieszkańcy¹⁷ z miejscowości w pobliżu Szczecina (47,5% w tej grupie) i z pozostałych terenów województwa zachodniopomorskiego (43,9%). Rzadziej z dziećmi obecni byli mieszkańcy lewobrzeżnego (33,8%) i prawobrzeżnego (32,6%) Szczecina.

DNI MORZA 2019 – ZASKOCZENIA I ROZCZAROWANIA

Zapytaliśmy badanych o źródła swojej wiedzy na temat terminu tegorocznych Dni Morza, wyszliśmy bowiem z założenia, że dla większości gości sam fakt istnienia imprezy jest znany (a ci, którzy odwiedzili Dni Morza po raz pierwszy, znali termin imprezy by móc się na niej pojawić). Najwięcej,

¹⁶ Część mieszkańców lewobrzeżnej części mogła przyjść pieszo – prawie połowa badanych nie odpowiedziała na to pytanie, nie sondowaliśmy jednak w ankiecie szczegółowych form mobilności.

¹⁷ Grupa badanych spoza Polski była zbyt mało liczna, aby uwzględnić ją w tabelach krzyżowych

bo **47,3% respondentów, swoją wiedzę o terminie czerpało z Internetu i mediów społecznościowych**. O terminie imprezy 19,3% ankietowanych dowiedziało się od znajomych, członków rodziny. Podobny odsetek osób swoją wiedzę pozyskał z reklamy w mediach (17,1%) lub reklamy zewnętrznej (16,2%). Prawie 20% ankietowanych nie potrafiło wskazać źródła swojej wiedzy (te odpowiedzi wyłączyliśmy z analizy). Obecność „przez przypadek” zadeklarowało niecałe 2% badanych, dla większości zatem uczestnictwo w Dniach Morza jest praktyką wymagającą wcześniejszego planowania.

Tab. 7. Atrakcje i zalety Dni Morza 2019 w opinii badanych

	N	% odpowiedzi	% obserwacji*
Statki, żaglowce	192	31.8%	40.9%
Diabelski młyn/Szczecin Wheel	73	12.1%	15.5%
Koncerty, występy	71	11.8%	15.1%
Jedzenie, food trucki	33	5.5%	7.0%
Hiszpański żaglowiec	28	4.6%	6.0%
Atrakcje (przykłady: most, dom strachu, park rozrywki)	25	4.1%	5.3%
Atrakcje dla dzieci	22	3.6%	4.7%
Pokaz fajerwerków	20	3.3%	4.3%
Wesołe miasteczko	17	2.8%	3.6%
Atmosfera, klimat	14	2.3%	3.0%
„Dużo” (atrakcji, koncertów)	10	1.7%	2.1%
Zwiedzanie statków	10	1.7%	2.1%
Pogoda	9	1.5%	1.9%
„Nic”	7	1.2%	1.5%
Piwo (zimne, tanie, dużo)	7	1.2%	1.5%
INNE (pojedyncze wskazania)	66	10,80%	13,7%
Razem	604	100.0%	128.5%

* Procenty w tej kolumnie nie sumują się do 100, ponieważ każdy respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź. Liczba n w pierwszej kolumnie jest łączną liczbą uzyskanych odpowiedzi

Tab. 8. Rozczarowania i słabe strony Dni Morza 2019 w opinii badanych

	n	% odpowiedzi	% obserwacji*
Brak żaglowców przy Wałach	82	20.8%	22.3%
Za mało żaglowców, statków	49	12.4%	13.4%
„Za mało” (stoisk, atrakcji, imprez, ludzi itd.)	37	9.4%	10.1%
Pogoda (za gorąco, za duży upał, burza itd.)	36	9.1%	9.8%
Tegoroczne koncerty (dobór artystów, repertuaru)	23	5.8%	6.3%
Tłok, tłum	20	5.1%	5.4%
Bałagan, chaos, zła/słaba organizacja	18	4.6%	4.9%
Brak (ryb, piwa, atrakcji, oznaczeń itd.). Nuda	18	4.6%	4.9%
Brak miejsc parkingowych	18	4.6%	4.9%
Wysokie ceny	17	4.3%	4.6%
Długie kolejki (do toalet, do stoisk)	10	2.5%	2.7%
Korki w mieście, dojazd	9	2.3%	2.5%
Złe zachowanie ludzi, bójki, pijaństwo	7	1.8%	1.9%
Hałas, głośna muzyka	5	1.3%	1.4%
Wysokie ceny	5	1.3%	1.4%
POZOSTAŁE (pojedyncze wskazania)	40	11.5%	11.7%
Razem	394	100.0%	107.4%

* Procenty w tej kolumnie nie sumują się do 100, ponieważ każdy respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź. Liczba n w pierwszej kolumnie jest łączną liczbą uzyskanych odpowiedzi

O to, co najbardziej podobało się i nie podobało się w tegorocznej edycji Dni Morza, zapytaliśmy w formule pytań otwartych. Badani mogli wskazać maksymalnie dwie odpowiedzi, które zostały poddane kategoryzacji. W odpowiedzi na pytanie „**Co jest największą atrakcją podczas tegorocznych Dni Morza?**” badani najczęściej wskazywali „**Statki, żaglowce**” (taką odpowiedź wybrało 40,9% badanych). Drugą w kolejności (choć pewnie można by spodziewać się lepszego wyniku) był obecny po raz pierwszy na tegorocznej imprezie **Diabelski Młyn (Szczecin Wheel)** – zwróciło na niego uwagę 19,9% badanych. Na kolejnych miejscach wymienianych przez badanych znalazły się „Koncerty, występy” (15,1%), „Jedzenie, food trucki” (7%) oraz „Hiszpański żaglowiec” – Juan Sebastian de Elcano (6%). Interesujące, że odpowiedzi „pokaz fajerwerków”, przez lata wydarzenie dodatkowe, kojarzone z Dniami Morza, zwróciło uwagę zaledwie 4,3% badanych. Wśród odpowiedzi „pozostałe” znalazły się pojedyncze wskazania na: plac zabaw, paradę statków, paradę samby, obecność dużej liczby gości zza granicy.

Opinie na temat atrakcji edycji 2019 odnoszone były przez badanych do doświadczeń z imprezą z ubiegłych lat. I tak np. koncerty pozytywnie oceniali doświadczeni uczestnicy (ponad dwukrotnie częściej w porównaniu z „nowicjuszami”), z kolei nieco mniejsze wrażenie zrobił Szczecin Wheel na gościach, którzy już wcześniej odwiedzali Dni Morza.

Zapytaliśmy także o to, co jest największym rozczarowaniem, co się nie podobało w tegorocznej edycji Dni Morza. Co warto podkreślić, 28% badanych nie wskazało żadnych zastrzeżeń dotyczących Dni Morza 2019. Wśród najczęściej wymienianych odpowiedzi znalazły się te, odnoszące się do głównego wizerunku imprezy, skategoryzowane jako „**brak żaglowców przy Wałach Chrobrego**” (taką odpowiedź wskazało 22,3% respondentów), „za mało żaglowców, statków” (13,4%). Nieobecność statków w dotychczasowym, najbardziej kojarzonym z tą imprezą miejscu wzbudziła negatywne reakcje gości. W innej części kwestionariusza, poprosiliśmy o określenie własnej opinii **wobec stwierdzenia „Dni Morza mogłyby się odbywać w innym miejscu miasta niż Wały Chrobrego (np. tylko na Łasztowni)”** 62,5% badanych wyraziło swój **sprzeciw** wobec takiej możliwości. (zsumowane odpowiedzi „zdecydowanie się nie zgadzam” i „raczej się nie zgadzam”). Zgodność z takim twierdzeniem wyraziło jedynie 14,2% respondentów.

Miejsce zacumowania najbardziej okazałych żaglowców zdominowało głosy krytyczne. Na dalszych miejscach znalazły się uwagi dotyczące zbyt małej liczby stoisk, atrakcji, imprez, ludzi – 10,1%; „pogody” (definiowanej najczęściej jako „zbyt upalna”) – 9,6%; koncertów (krytykowano zarówno dobór repertuaru jak i artystów) – 6,3%; tłok, tłum - 5,4%. W grupie „Pozostałe” (którą wskazało łącznie¹⁸ 11,7% badanych) znalazły się m. in. narzekania na dużą ilość śmieci, stan toalet, coroczne powtarzanie się atrakcji).

¹⁸ Znalazły się tutaj zsumowane pojedyncze wskazania, nieprzekraczające w próbie udziału 1.0%.

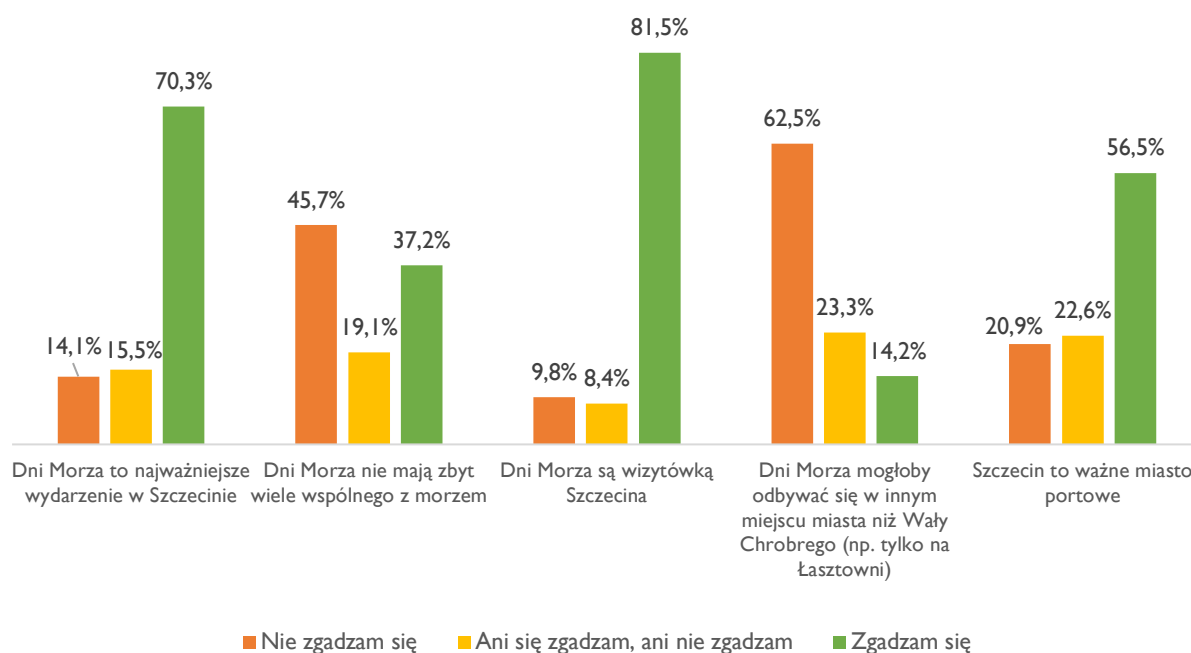
Wśród odwiedzających Dni Morza po raz pierwszy, najczęściej wskazywane na rozczarowanie „Pogodą” (co jest zrozumiałe, w sytuacji pierwszego kontaktu z imprezą) - 16,3% „brakiem miejsc parkingowych” oraz zbyt małą liczbą - zarówno żaglowców jak i stoisk, atrakcji (po 14%). Na brak żaglowców przy Wałach Chrobrego zwróciło uwagę jedynie 4,7% „nowicjuszy” i ponad 20% odwiedzających Dni Morza po raz kolejny.

DNI MORZA JAKO WIZYTÓWKA MIASTA

Nasi respondenci w zdecydowanej większości są przekonani, że Dni Morza są flagową imprezą miasta (niezależnie od jej charakteru). **Z twierdzeniem „Dni Morza są wizytówką Szczecina” zgadza się 81,5% badanych** (po zsumowaniu odpowiedzi (raczej się zgadzam i „zdecydowanie się zgadzam”). W odniesieniu do tego zdania najmniejszy był także odsetek niezdecydowanych (8,4%. Również wysoki odsetek badanych (70,3%) zgadza się ze zdaniem, że „Dni Morza to najważniejsze wydarzenie w Szczecinie”. Zdecydowana większość (62,5%) nie zgodziła się z twierdzeniem, że Dni Morza mogłyby odbywać się w innym miejscu Szczecina, z pominięciem Wałów Chrobrego. Z całą pewnością (i to potwierdzają odpowiedzi na pytanie o tegoroczne rozczarowania podczas Dni Morza), do tak zdecydowanej reakcji badanych przyczyniła się niejasna sytuacja wokół udostępnienia nabrzeża przy Wałach Chrobrego i konieczność zacumowania najbardziej reprezentacyjnych okrętów na Łasztowni. Poczucie związania Dni Morza z Wałami Chrobrego jest podzielane częściej przez osoby posiadające dłuższe doświadczenia uczestnictwa w imprezie, o czym piszemy w kolejnych akapitach.

Przekonanie o reprezentacyjnym dla miasta charakterze imprezy i związku z Wałami Chrobrego nie musi być związane z przekonaniem dotyczącym jej wymowy, znaczenia i odniesień do tzw. kultury morskiej. Rozkład ocen dotyczących kolejnego twierdzenia to potwierdza - **37,2% badanych zgadza się, że „Dni Morza nie mają zbyt wiele wspólnego z morzem”** (45,7% jest przeciwnego zdania). Respondenci byli mniej sceptyczni w odniesieniu do zdania mówiącego o znaczeniu Szczecina jako ważnego portu. 56,5% zgadza się (po zsumowaniu odpowiedzi) ze zdaniem „Szczecin to ważne miasto portowe”, odpowiedzi neutralne („ani się zgadzam/ani się nie zgadzam”) zadeklarowało 22,6%. Podobny odsetek był przeciwnego zdania (a więc niezgadających się z ww. twierdzeniem). Aby móc lepiej porównać rozkłady odpowiedzi na pytanie o zgodność z prezentowanymi twierdzeniami, posłużyliśmy się średnimi wartościami (odpowiedzi „Zdecydowanie się nie zgadzam” odpowiadała liczba 1, odpowiedzi „Zdecydowanie się zgadzam” - 5). Przeciwnostawne opinie na temat pozycji Dni Morza na mapie szczecińskich wydarzeń powstawały na przeciwstawnych biegunach kategorii wieku: w próbie to najstarsi badani (70 lat i więcej) najczęściej uznawali Dni Morza za wydarzenie najważniejsze, z kolei najmłodszy (19 lat i mniej) – najrzadziej. Podobne zależności ujawniły się w odniesieniu do twierdzenia „Dni Morza są wizytówką Szczecina” – najstarsi badani (od 60 lat i więcej) częściej zgadzali się z tym twierdzeniem. Również to starsze osoby częściej odrzucają twierdzenie, że „Dni Morza nie mają zbyt wiele wspólnego z morzem”.

Wyk. 2. Rozkład wybranych opinii na temat Dni Morza

Najniższe średnie (a więc najniższą zgodność z twierdzeniem o Dniach Morza jako wizytówce miasta) odnotowano w grupie deklarujących swoje pierwsze uczestnictwo w imprezie. Dni Morza można w świetle zebranych danych opisać jako wydarzenie „zrastające” się z mieszkańcami. Wielokrotne uczestnictwo i długi czas obserwowania imprezy wpływa na przekonanie o istotnym jej znaczeniu. W tej grupie także, o wiele rzadziej zgadzano się z twierdzeniem, że Dni Morza mogłyby odbywać się w innym miejscu niż Wały Chrobrego (w odróżnieniu od uczestników – „nowicjuszy”, dla których ten związek miejsca i imprezy nie jest tak oczywisty). Osoby młodsze i uczestniczące po raz pierwszy mogą mieć poczucie, że istnieją inne wydarzenia, które stanowią wizytówkę miasta. Narracja na temat morskiego charakteru imprezy, w mieście nie leżącym bezpośrednio nad morzem, najczęściej jest kwestionowana w pokoleniu 30 latków i osób poniżej 19 roku życia. Z kolei badani z innych terenów Polski niż nasze województwo częściej (niż mieszkańcy miasta i gmin ościennych) zgadzali się z twierdzeniem, że „Szczecin to ważne miasto portowe”. Zdecydowane opinie na temat Dni Morza posiadają badani mieszkańcy gmin leżących w niewielkiej odległości od Szczecina (a więc, jak wolno zakładać w odniesieniu do trwających trendów suburbanizacyjnych, w istotnej części to również osoby poprzednio mieszkające w Szczecinie, dojeżdżające tutaj do pracy itd.). Zdaniem przedstawicieli tej grupy (mamy na myśli opinie dominujące), chociaż Dni Morza są ważnym wydarzeniem w Mieście, to mogłyby odbywać się w innym miejscu niż Wały Chrobrego (np. tylko na Łasztowni), Szczecin natomiast nie jest uznawany za ważne miasto portowe. W odróżnieniu od opinii starszych badanych i mieszkańców Szczecina mamy tu do czynienia z „odczarowaniem” wizerunku imprezy budowanej przez dziesięciolecia na bazie opowieści o morskim mieście, dobrze prosperującym porcie. Dni Morza są dla grupy badanych z gmin otoczenia Szczecina ważnym wydarzeniem (choć niekoniecznie

wizytówką miasta), niemającym jednak wiele wspólnego z wizerunkiem Szczecina jako ośrodka gospodarki i kultury morskiej.

Tab. 9. Wartości średnie (skala 1-5) dotyczące opinii o Dniach Morza według wybranych zmiennych

		Dni Morza to najważniejsze wydarzenie w Szczecinie	Dni Morza nie mają zbyt wiele wspólnego z morzem	Dni Morza są wizytówką Szczecina	Dni Morza mogłyby odbywać się w innym miejscu miasta niż Wały Chrobrego	Szczecin to ważne miasto portowe
OGÓLEM		3.89	2.78	4.27	2.03	3.66
Czy dzisiaj jest P. pierwszy raz na szczecińskich Dniach Morza?	Tak	3.78	2.84	3.85	2.63	3.58
	Nie	3.94	2.78	4.27	2.03	3.64
Proszę spróbować określić, ile razy był/a już P. na Dniach Morza?	1-2 razy	3.73	2.95	3.95	2.34	3.58
	3-10 razy	3.99	2.83	4.20	2.09	3.59
	Więcej niż 10	3.71	2.65	4.49	1.69	3.85
	Nie pamiętam	4.19	2.56	4.59	2.30	3.63
Wiek	19 lat i mniej	3.67	3.02	4.26	2.07	3.62
	20-29 lat	3.86	2.80	4.04	2.39	3.35
	30-39 lat	3.74	3.14	4.17	2.02	3.41
	40-49 lat	3.81	2.61	3.94	2.23	3.64
	50-59 lat	4.04	2.68	4.32	1.90	4.19
	60-69 lat	3.98	2.45	4.64	1.85	3.85
	70 lat i więcej	4.36	2.45	4.91	1.82	4.36
Miejsce zamieszkania	Lewobrzeżna część Szczecina	3.82	2.86	4.23	2.00	3.65
	Prawobrzeżna część Szczecina	3.95	2.63	4.28	1.99	3.51
	(gmina) w pobliżu Szczecina	4.08	2.75	4.13	2.57	3.25
	z pozostałych terenów WZP	3.84	2.81	4.35	2.09	3.70
	Miejscowość poza WZP	3.76	2.78	4.05	2.29	4.05
	Poza Polską*	3.86	2.71	3.57	3.00	3.71

* ze względu na małe liczebności, badani spoza kraju nie byli uwzględniani w analizie zależności. Czerwonym kolorem zaznaczono wartości poniżej średniej dla ogólnej próby, kolorem zielonym – wartości poniżej średniej. Wartości w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało „zdecydowanie się nie zgadzam” a 5 – „zdecydowanie się zgadzam”.

Respondenci zostali poproszeni o podanie dwóch, trzech wyrazów, które kojarzą im się z imprezą „Dni Morza”. Najczęściej pojawiające się słowa odnosiły do jednostek pływających kojarzących się z flotą handlową („statki”, „statek” – łącznie 232 razy), a w drugiej (dopiero!) kolejności do żaglowców (słowo „żaglowce” pojawiło się 102 razy, „jachty” - 20). W dalszej kolejności znalazły się określenia „morze” (85), „zabawa” (69), „koncerty” (58), „tłum” i „tłumy” (49), „woda” (48), „fajerwerki” (45), „jedzenie” (36), „marynarz”, „marynarze” (łącznie 30 określeń). Co interesujące, słowo Szczecin pojawiło się jedynie 7 razy – można zatem powiedzieć, że Dni Morza są przez badanych traktowane jako wizytówka miasta, ale Szczecin nie jest traktowany jako *clue* Dni Morza. Dni Morza kojarzą się wprost z elementami kultury morskiej, które można „zobaczyć” i „atrakcjami” w których można uczestniczyć. Dominują dwie grupy znaczeń: odwołujące się do kultury morskiej (*statki, żaglowce, morze, woda, jachty*) i te, odwołujące się do ludowego charakteru wydarzenia (*jedzenie, muzyka, impreza, atrakcje, wesołe, fajerwerki*).

Wyk. 3. Chmura skojarzeń z hasłem „Dni Morza”

Wielkość liter odzwierciedla częstość wskazań (im częściej pojawiało się dane skojarzenie, tym większym rozmiarem liter zaprezentowane zostało na rysunku).

Badani musieli zmierzyć się z dość nietypowym pytaniem: „Proszę powiedzieć, co świętujemy podczas Dni Morza?”. Pierwsza wśród najczęściej wymienianych odpowiedzi („świętujemy morze”) odnosi się do nazwy imprezy, warto jednak przyjrzeć się poszczególnym określeniom, które weszły w skład zagregowanych kategorii. Odpowiedzi takie jak „święto morza”, „święto wody”, „urodziny morza” sklasyfikowane pod ogólną nazwą „morze” stanowiły łącznie 32,4% wszystkich wskazań (wybrało ją łącznie 34,2% respondentów). Mamy tu do czynienia z interesującym zjawiskiem, odnoszenia się do morza w jego społeczno-symbolicznym (a nie przyrodniczym czy geograficznym) znaczeniu. Morze jest dla badanych odrębnym, antropomorfizowanym aktorem, który ma „swoje” święto (niezależnie od związków morza ze Szczecinem lub Polską). Druga w kolejności najczęściej pojawiająca się odpowiedź (19,7%) odnosi się z kolei do szeroko rozumianej kategorii ludzi morza, na którą składają się marynarze, żeglarze i przedstawiciele wszelkich zawodów morskich. Badani już uczestniczący wcześniej w imprezie podawali tę odpowiedź prawie dwukrotnie częściej niż nowicjusze (odsetki pozostałych odpowiedzi w obu grupach były zbliżone) - co jest zrozumiałe, ze względu na dominację w grupie „bywalców Dni Morza” mieszkańców Szczecina i okolicznych gmin, dla których kategoria ludzi morza ma istotny związek z tożsamością miasta.

Wyk. 4. Opinie respondentów na temat sensu obchodów Dni Morza

Odsetki prezentowane na wykresie odnoszą się do ogólnej liczby (309) odpowiedzi.

Wyobrażenia społeczne odnoszące się do miast portowych składają się z reprezentacji cech miasta portowego i związanych z nimi przekonań społecznych („intersubiektywnych”). Najważniejszą obiektywną cechą portów jest to, że odgrywają one określoną rolę w danym mieście, regionie lub kraju. Port może być wykorzystywany do przeładunku; istnieją również porty dla statków rybackich lub jachtów oraz porty o charakterze turystycznym lub wojskowym. Najczęściej jednak pełnią one mieszane funkcje. Inne obiektywne cechy związane są również z obecnością stoczni (w zakresie remontów i robót budowlanych) oraz zakładów współpracujących ze stoczniami, instytucji zajmujących się działalnością gospodarczą portu, takich jak rynki i zasoby portowe oraz instytucji współpracy międzynarodowej, a także hoteli, obiektów kulturalnych i rozrywkowych oraz dzielnic portowych itp. Są też inne ważne „obiektywne” cechy takiej przestrzeni, a mianowicie istnienie wyraźnie oddzielnej dzielnicy portowej, dominująca (ikoniczna) architektura, dostępność terenów portowych i otwartych przestrzeni publicznych, takich jak bulwar, nabrzeże, plaża, dostępność danego akwenu wodnego dla indywidualnych użytkowników, muzeum morskie, oceanarium itd. Szczególne znaczenie mają również projekty rewitalizacyjne dotyczące terenów poprzemysłowych i zdegradowanych nabrzeży, gdyż regiony odrestaurowane stają się często atrakcjami turystycznymi. Wszystkie wspomniane wyobrażenia są wzmacniane przez wydarzenia i uroczystości związane z połączeniami między miastem a morzem (np. „dni morskie”, targi rybne, parada żaglowców, regaty itp.). Dni Morza, są czymś więcej niż tylko rozrywką, chociaż na pierwszy rzut oka tym właśnie się wydają. Jak pokazują nasze badania, sposób postrzegania tej imprezy - zwłaszcza wśród uczestniczących w niej po raz kolejny - w większym stopniu odnosi się do symbolicznego związku miasta z morzem, niż jego aktualnego znaczenia w gospodarce morskiej państwa. **Mamy do czynienia z imprezą, która choć jest uznawana za wydarzenie flagowe, pełni istotne funkcje integracyjne, ale w odniesieniu do mieszkańców miasta.**

II. OPINIE O KULTURZE

ROZPOZNAWALNOŚĆ WYDARZEŃ I INSTYTUCJI

Wątek dotyczący rozpoznawalności oferty szczecińskiej kultury rozpoczniemy od porównania. Naszym punktem odniesienia będą opinie mieszkańców Krakowa, miasta, o którym mówi się, że „żyje kulturą”. Na łamach „Raportu końcowego z badania sektora kultury Krakowska kultura – stan obecny i perspektywy rozwoju” (Warszawa 2015), opisano m. in. rozpoznawalność wydarzeń z krakowskiej oferty kulturalnej. Badanie przeprowadzono za pomocą wywiadów telefonicznych (CATI), na próbie 403 respondentów. Ankietowani zostali podzieleni na dwie grupy: użytkowników rzeczywistych (tj. aktywnych uczestników wydarzeń kulturalnych) i takich, którzy są użytkownikami potencjalnymi. W tej drugiej grupie, najbardziej rozpoznawalnym wydarzeniem był Festiwal Kultury Żydowskiej (wskazany przez 43% badanych¹⁹). W dalszej kolejności pojawiły się: „krakowskie noce” (Noc Teatrów, Noc Jazzu, Noc Poezji, Noc Muzeów - 32%) oraz Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Boska Komedia” (27%). Co najmniej jedna trzecia badanych, była w stanie wymienić flagowe wydarzenia kulturalne w Krakowie, nawet jeśli sama w nich nie uczestniczyła.

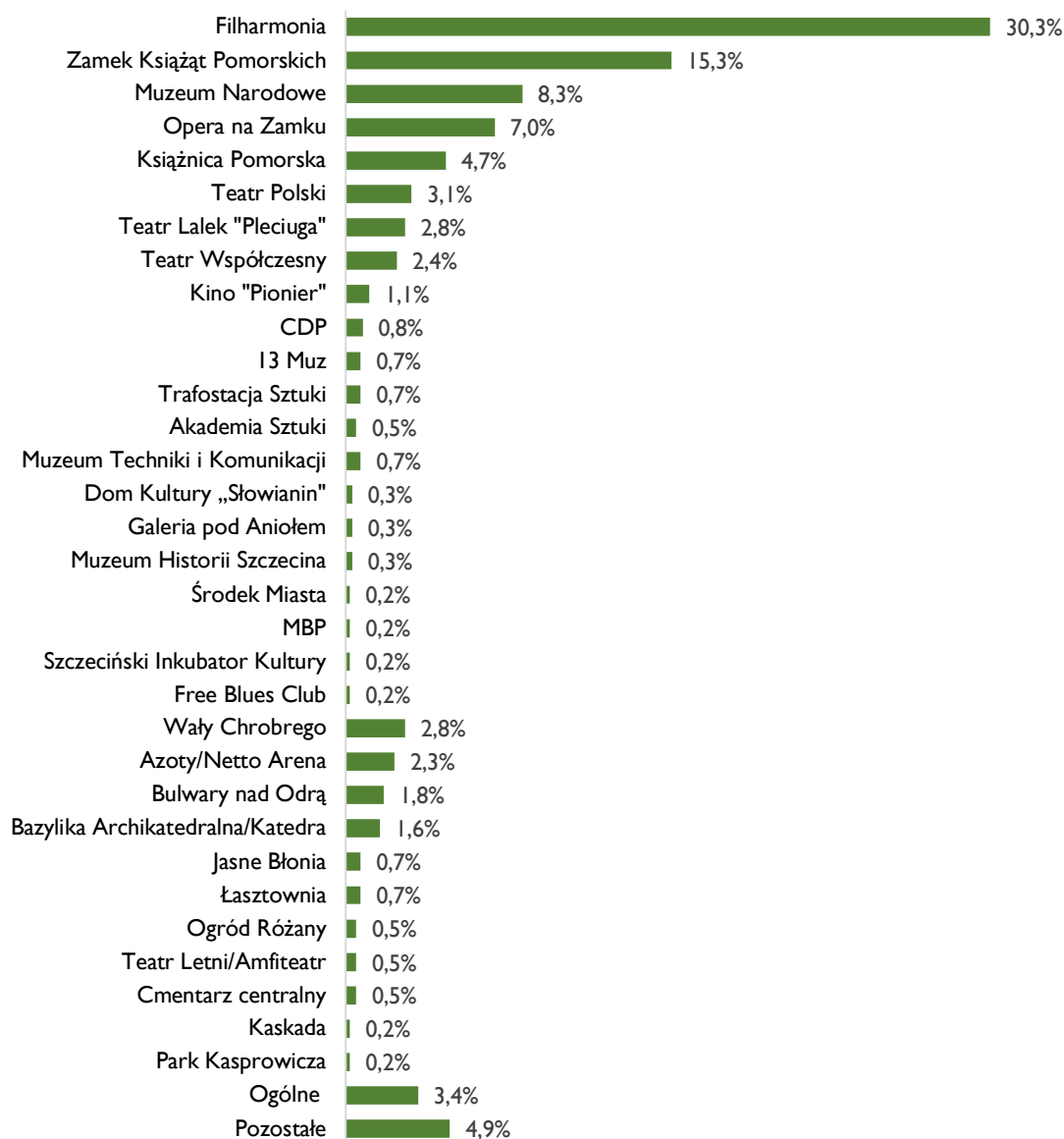
Aby rozpoznać, które podmioty i które wydarzenia są uznawane za sztandarowe w ofercie szczecińskiej kultury, zadaliśmy w kwestionariuszu pytania otwarte. Respondenci mieli możliwość wskazania maksymalnie 3 instytucji i 3 wydarzeń będących wizytówką miasta. **20,1% badanych nie potrafiło wskazać żadnej instytucji, będącej wizytówką miasta** (analizowane odsetki odnoszą się do ogólnej liczby ważnych odpowiedzi). Nawet ci badani, którzy potrafili wskazać flagowe instytucje, mieli problem z jednoznaczną interpretacją pytania. Wśród odpowiedzi 80% dotyczyło faktycznie instytucji kultury, 11,6% odnosiło się do miejsc lub przestrzeni, które pośrednio z kulturą mogą się kojarzyć. Znalazły się w tej grupie wskazania np. na: Wały Chrobrego, które oprócz bycia szczecińskim *landmarkiem*, są także miejscem kojarzonym z Muzeum Narodowym i Teatrem Współczesnym, Ogród różany, Bazylikę Archikatedralną pw. św. Jakuba. Odpowiedzi przedstawione na wykresie jako „pozostałe” (4,9%) odnosiły się do instytucji, które trudniej skojarzyć z działalnością kulturalną (np. *Stocznia szczecińska, PŻM, port, Urząd Wojewódzki, baseny, spalarnia śmieci*). Ostatnia grupa wskazań (3,4%), odnosiła się do ogólnych kategorii instytucji kultury i zawierała takie odpowiedzi jak „teatry”, „domy kultury”, „muzea”.

Respondenci uznali **Filharmonię im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie** za instytucję, będącą **wizytówką miasta**. Wśród ogółu odpowiedzi, 30,3% to wskazania na ten podmiot, będący

¹⁹ Odsetek dotyczy odpowiedzi spontanicznych, procenty odpowiedzi „wspomaganych” (tj. takich, w których ankietę „podpowiadał” respondentom) były jeszcze wyższe. Znacząco wyższe były także odpowiedzi wśród użytkowników oferty krakowskiej kultury, np. Festiwal Kultury Żydowskiej jest rozpoznawany przez 49% badanych (w odpowiedziach spontanicznych).

jednocześnie nową ikoną miasta, najbardziej rozpoznawalnym obiektem architektonicznym. Druga najczęściej pojawiająca się odpowiedź to „Zamek Książąt Pomorskich” (15,3%), trzecia – „Muzeum Narodowe” (8,3%), czwarta – „Opera na Zamku” (7,0%). O ile pierwsze dwie, faktycznie odnoszą się nie tylko do samych instytucji, co do rozpoznawalnych obiektów, będących atrakcjami turystycznymi, o tyle Muzeum Narodowe (placówka z wieloma oddziałami), a nawet Opera na Zamku już w taki sposób kojarzone być nie mogą.

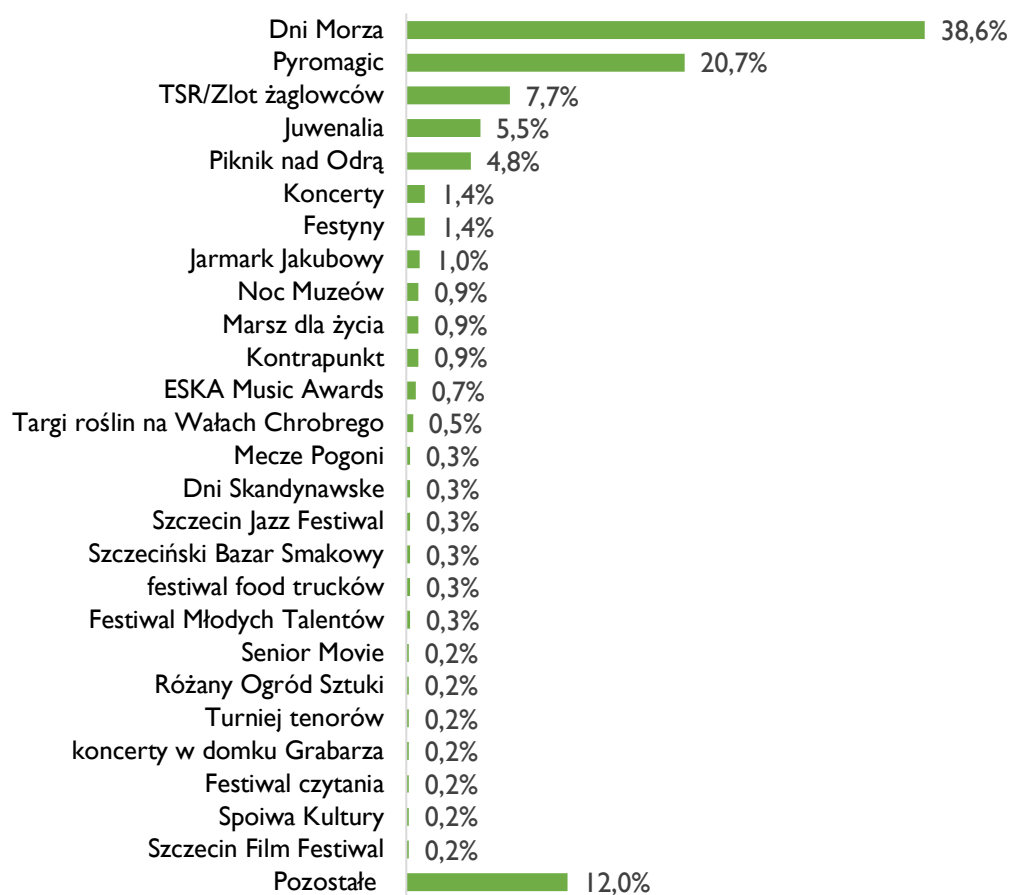
Wyk. 5. Instytucje – wizytówki szczecińskiej kultury w opinii badanych. Odsetki odpowiedzi (wskazań)

Szczecinianie za najbardziej reprezentacyjne wydarzenie kulturalne w Szczecinie uznali Dni Morza (38,6% odpowiedzi) oraz festiwal fajerwerków Pyromagic (20,7%). W dalszej kolejności pojawiały się wskazania na imprezę Tall Ships Races (7,7%), Juwenalia (5,5%), Piknik nad Odrą (4,8% ogólnej liczby odpowiedzi). Wszystkie wymienione wydarzenia mają charakter masowy, wszystkie są imprezami plenerowymi o ludycznym charakterze. **Pierwszym na tej liście**

wydarzeniem, które ma charakter wydarzenia kulturalnego w wąskim rozumieniu, ponadto posiada swoją lokalną (długą) historię jest festiwal Kontrapunkt - posiadający w ogólnej liczbie odpowiedzi 0,9%. Noc Muzeów, chociaż w ogólnej liczbie odpowiedzi posiada taki sam udział procentowy co Kontrapunkt, jest wydarzeniem ponadlokalnym. Darmowe udostępnianie zbiorów zwiedzającym podczas jednego dnia odbywa się w większości miast w Polsce i Europie. Liczba wskazań na Kontrapunkt była identyczna z liczbą wskazań na szczeciński Marsz dla Życia i nieznacznie większa niż liczba wskazań na ESKA Music Awards. Wydarzenia promowane i rozpoznawane przez kulturalne elity miasta²⁰ (takie jak Społwa Kultury, Szczecin Film Festival, Festiwal Młodych Talentów, Szczecin Jazz Festival) funkcjonują w zbiorowej wyobraźni jedynie na marginesie.

Wyk. 6. Wydarzenia – wizytówki szczecińskiej kultury w opinii badanych (odsetki odpowiedzi).

W grupie „Pozostałe” znalazły się pojedyncze wskazania, zawierające ogólne stwierdzenia, np. *koncerty, zajęcia dla dzieci, mecze, inicjatywy społeczne, premiery, przedstawienia, targi, imprezy plenerowe, urodziny Szczecina, warsztaty, spacer.*

²⁰ Ze względu na bardzo małą liczebność ankiet (N=15) otrzymanych w próbie eksperckiej (miały one charakter danych uzupełniających wywiady grupowe, zob. wyjaśnienia dotyczące metodologii badania) trudno porównywać wyniki, jednak warto je przywołać, jako rozszerzenie powyższej interpretacji. W grupie eksperckiej, Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza uzyskała 50% odpowiedzi na pytanie o instytucje będące wizytówką miasta, 13% odpowiedzi to wskazania na Ośrodek Teatralny Kana. Liderem odpowiedzi w kategorii wydarzenie kulturalne były Społwa Kultury (26,7%) oraz Kontrapunkt (20%).

W uzyskanych wynikach zwraca uwagę **brak równowagi pomiędzy wydarzeniami masowymi a pozostałymi formami wydarzeń, które szczecinianie znają i biorą w nich udział**. Przyczyn tego, w sumie smutnego, obrazu (do którego należy dodać problemy ze wskazaniem jakiegokolwiek flagowego wydarzenia w Szczecinie przez 21,4% badanych) można wymienić co najmniej kilka. Po pierwsze, mamy do czynienia z rzeczywistym brakiem wydarzenia, które jest rozpoznawalną wizytówką kulturalną miasta. Brak polityki kulturalnej Szczecina przyczynia się do tego, że miasto (w opinii mieszkańców) nie posiada oferty kultury dającej się jednoznacznie zidentyfikować. Podkreśliśmy raz jeszcze - nie badaliśmy wąskiej grupy publiczności szczecińskich instytucji kultury, ale ogół mieszkańców. Powyższe wyniki nie odnoszą się do niewielkiego poziomu uczestnictwa, ale do niewielkiej wiedzy na temat flagowych wydarzeń. **Jeżeli 20% badanych nie jest w stanie zdefiniować wydarzenia będącego wizytówką miasta, a pozostali w zdecydowanej większości za takie wydarzenia uznają masowe festyny, oznacza to, że w strategii promocyjnej miasta pomijane są wydarzenia kulturalne**. Nawet te imprezy, których promocja wspierana jest przez Szczecińską Agencję Artystyczną (Szczecin Jazz Festival, Festiwal Młodych Talentów) mają niewielką rozpoznawalność. **Utrwalany lata model promocji oferty miasta przez masowe wydarzenia plenerowe powoduje wypychanie oferty szczecińskich instytucji kultury na margines zbiorowej wyobraźni**. Kojarzenie przez mieszkańców miejskiej kultury z wydarzeniami o charakterze atrakcji turystycznej jest o tyle złożonym problemem, że Dni Morza i Tall Ships Races mają istotne znaczenie dla lokalnej tożsamości, istnieją już na tyle długo, że zdążyły się zapisać w zbiorowej świadomości. Finał regat TSR pojawił się w Szczecinie w 2007 roku, stanowiąc istotną zmianę w sposobie postrzegania miasta i szczecińskiej oferty turystycznej przez mieszkańców²¹; poza tym, jest imprezą pod wieloma względami podobną do Dni Morza, których tradycja sięga 1947 roku.

Drugim czynnikiem mającym wpływ na opisywane zjawisko, jest ograniczenie ilościowe publiczności wydarzeń produkowanych przez szczecińskie instytucje kultury. **Brak publiczności podczas wydarzeń kulturalnych, które nie mają charakteru masowej imprezy lub festynu, związany jest z kolei efektem braku programu edukacji kulturalnej (kulturowej)**, o czym piszemy szerzej w końcowej części raportu.

JAKA JEST SZCZECIŃSKA KULTURA?

Kultura jest wielowymiarowa (obiektywna i subiektywna), wielokontekstowa (potoczna, rozrywkowa, masowa, witalna, hedonistyczna, czy też elitarna, estetyczna, etyczna, poznawcza, socjocentryczna, religijna). W związku z powyższym, zapytanie bezpośrednio ogółu mieszkańców

²¹ Zob. D. Zarzecki, Ocena potencjału gospodarczego i przestrzennego Szczecina w świetle nowej strategii rozwoju miasta. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, nr 42/2012, s. 343-367; D. Kamrowska-Załuska, M. Kostrzewska, Wielkie wydarzenia jako katalizator procesów rewitalizacji. *Problemy Rozwoju Miast*, 2/2014, s. 57-70.

o to, jaka jest szczecińska kultura byłoby zbyt trudne dla respondentów. W badaniu poproszono ankietowanych, aby ustosunkowali się do poszczególnych twierdzeń odwołujących się do ich opinii dotyczących stanu kultury.

Wyk. 7. Opinie mieszkańców o cechach szczecińskiej kultury

Ponad połowa mieszkańców Szczecina (53,1%) jest zgodna, że kultura w mieście jest coraz bogatsza ($x_{sr}=3,47$; $s=0,95$). Entuzjazm ten jest umiarkowany (40,2%), bo zdecydowaną poprawę dostrzega jedynie 12,2% respondentów. Przeciwnego zdania jest zdecydowana mniejszość szczecinian tj. 15,8% i tu też opinie są w większości umiarkowane. Trudność w jednoznacznym ustosunkowaniu się do tego twierdzenia miało 31,1% respondentów. Rozkład tej opinii nie różnicuje się istotnie statystycznie ze względu na płeć, wiek, wykształcenie, liczbę dzieci czy czas zamieszkiwania w mieście. Podzielają ją też wszystkie kategorie wyłonione w analizie czynnikowej: „Bywalcy”, „Dyskutanci”, „Alternatywni i Współcześni”, „Rodzice” czy „Osiedlowi”. Osoby, które uważają że „kultura w mieście jest coraz bogatsza”, częściej zgadzają się, że „pozytywnie wyróżnia się ona na tle innych dużych miast w Polsce” ($r=0,711$, $p<0,01$), „przyciąga turystów” ($r=0,775$; $p<0,01$) i „przyciąga zdolnych twórców” ($r=0,812$; $p<0,01$). Częściej nie zgadzają się oni z twierdzeniami,

że w mieście: „mniej się dzieje niż w innych dużych miastach” ($r=-0,379$, $p<0,01$), „nie szanuje się artystów” ($r=-0,286$, $p<0,01$), „brakuje pomysłów jak animować tu kulturę” ($r=-0,206$, $p<0,01$).

W kontrze do powyższego pozytywnego obrazu szczecińskiej kultury stoją osoby, które rzadziej traktują kulturę i sztukę jako ważną część ich życia ($r=-0,181$, $p<0,01$). Ta sama grupa mieszkańców częściej nie zgadza się z opinią, że kultura miasta jest coraz bogatsza ($r=-0,205$, $p<0,01$) oraz że przyciąga ona turystów ($r=-0,131$, $p<0,01$). Charakteryzują ich również następujące opinie: „wydarzenia kulturalne są tu zbyt drogie” ($r=0,736$, $p<0,01$), kultura w mieście „jest elitarna, tylko dla wybranych” ($r=0,721$, $p<0,01$), „nie szanuje się tu artystów” ($r=0,639$, $p<0,01$), „brakuje pomysłów jak animować tu kulturę” ($r=0,534$, $p<0,01$), „mniej się tu dzieje niż w innych dużych miastach” ($r=0,458$, $p<0,01$).

W pewnym uproszczeniu, oznacza, to że **opinie na temat stanu szczecińskiej kultury pozwalają wskazać dwie grupy mieszkańców: „entuzjastów” i „mizantropów”**.

Tab. 10. Opinie o szczecińskiej kulturze wśród „entuzjastów” i „mizantropów”

Opinia o tym, jaka jest szczecińska kultura:	„Entuzjaści”	„Mizantropi”
Jest coraz bogatsza	$r=0,663^*$	$r=-0,205^*$
Mniej się tu dzieje niż w innych dużych miastach	$r=-0,379^*$	$r=0,458^*$
Przyciąga turystów	$r=0,775^*$	$r=-0,131^*$
Wyróżnia się pozytywnie na tle innych miast	$r=0,711^*$	
Przyciąga zdolnych twórców	$r=0,812^*$	
Wydarzenia kulturalne są tu zbyt drogie		$r=0,736^*$
Brakuje pomysłów jak animować tu kulturę	$r=-0,206^*$	$r=0,534^*$
Jest elitarna, tylko dla wybranych		$r=0,721^*$
Nie szanuje się tu artystów	$r=-0,286^*$	$r=0,639^*$
Opinie dodatkowe:		
kultura i sztuka są ważną częścią mojego życia	$r=0,135^*$	$r=-0,181^*$
uważam się, za osobę dobrze poinformowaną o ofercie szczecińskiej kultury	$r=0,208^{**}$	

* korelacja istotna na poziomie 0,01

Nie ma istotnych korelacji opinii entuzjastów i mizantropów z większością wcześniej omawianych kategorii uczestnictwa w kulturze (tj. „Dyskutantami”, „Alternatywnymi i Współczesnymi”, „Rodzicami”, „Osiedlowymi”). Jedynie w przypadku grupy „Bywalców” klasycznych instytucji kultury, zauważono że rzadziej w ich szeregach występują mizantropii ($r=-0,215$, $p<0,01$). Oznacza to, że w pozostałych grupach w podobnym natężeniu występują zarówno entuzjaści, jak i mizantropi.

Badania jakościowe z uczestnikami (i nie-uczestnikami) kultury wskazują na podobne oceny zmian stanu kultury w Szczecinie. Zmienia się ogląd Szczecina jako ośrodka podlegającego przeobrażeniom, któremu udało się wydobyć z peryferiów na kulturalnej mapie Polski. Problemem nie jest więc to, że „nic się nie dzieje”, ani że „Szczecin jest w ogniu Polski” jeśli chodzi o wydarzenia kulturalne. Mieszkańcy mają poczucie, że inwestycje infrastrukturalne, jak i nasycenie w ofertę kultury ulega poprawie w sposób zauważalny:

„Mi się wydaje, że mamy czym się pochwalić w Szczecinie. Niektórzy mówią, że nic się nie dzieje, krytykują. Ja uważam, że nie. Zauważają to mieszkańcy, ale też ludzie z zewnątrz“ (wywiad z mieszkańcami 1)

„Dzieje się. Gdzieś tam krążył taki mit, że Szczecin taki zaściankowy, ale dzieje się tylko trzeba troszeczkę wysiłku i ogólnej orientacji, bo jak ktoś chce to może coś zobaczyć, obejrzeć“ (wywiad z mieszkańcami 2).

„Coraz więcej jest miejsc, które można odwiedzić, filharmonia w takiej odświeżeniu, czy hala widowiskowa, to spowodowało, że przestaliśmy być zaściankiem i zapraszać gwiazdy do dramatycznych warunków jakie były na targach szczecińskich. Było to żałosne, że artyści przyjeżdżali w takie miejsca i musieli tam prezentować swoje dzieła“ (wywiad z mieszkańcami 1).

„kiedy wprowadzili koncepcję Floating Garden tam był chyba 2050 rok, to spojrzałam na to i pomyślałam, że chyba ktoś chciał bardzo stracić pieniądze i zrobić coś co w ogóle nie ma racji bytu, ale teraz wiem, że to ma niesamowity potencjał. Ta wizja Szczecina za ileś tam lat, która już została wprowadzona w życie, ta spójna kolorystyka, to że każdy szczegół jest dopracowany w 100%. Kolory przystanków, czy stojaki na rowery to wszystko zaczyna mieć taki ładny wygląd, że jak człowiek idzie przez miasto, to sobie myśli, że ktoś miał rzeczywiście pomysł na to miasto. Ja pochodzę z Myśliborza, potencjał tego miasteczka jest ogromny, mamy cudowne jezioro w samym centrum miasta i nikt go nigdy nie wykorzystał, to miasto umiera i aż przykro na nie patrzeć“ (wywiad z mieszkańcami 1).

Przekonaniom o rozwoju miasta towarzyszy pojawianie się nowych wymagań i potrzeb związanych z jakością życia. Należą do nich także potrzeby związane z uczestnictwem w kulturze, które zwykle towarzyszą procesom krzepnięcia mieszczańskiej świadomości. Obserwujemy w mieście wzrost zainteresowania takim przekształcaniem miasta i przestrzeni, aby stało się bardziej przyjazne mieszkańcom, umożliwiło oderwanie się od „betonowo-samochodowej” codzienności. Ochrona środowiska, wspieranie nowych form mobilności, współudział w planowaniu miasta, nowe sposoby spędzania czasu wolnego - ale także nowe sposoby i miejsca uczestnictwa w kulturze - należą do wartości, wokół których ogniskują swoje działania miejscy aktywiści i nowa miejska klasa średnia. Te nowe oczekiwania wobec szczecińskiej kultury, głównie dotyczą miejsc i potrzeb wybranych grup odbiorców (głównie rodziców z dziećmi):

„nie ma dużo miejsc, do których można pójść z dziećmi. Wiem, że w jednym ze szczecińskich centrów handlowych otworzyli taki punkt dla dzieci, gdzie mamy z dziećmi mają spotkania“ (wywiad z mieszkańcami 1).

„Tak żeby można było posiedzieć, spędzić czas z osobami, które też są na tym etapie wychowywania dzieci. Żeby to nie było prywatne, tylko spotkania dla mam“ (wywiad z mieszkańcami 1).

„Szczecin idzie niesamowicie do przodu, jeśli chodzi o imprezy. Coraz więcej się dzieje i odbywa się coraz więcej fajnych rzeczy. Mi lokalnie brakuje, my mieszkamy na Warszawie, wszystko jest porzucane“ (wywiad z mieszkańcami 3).

„No mało jest kameralnych miejsc. - Tych imprez masowych nam nie brakuje moim zdaniem“ (wywiad z mieszkańcami 2).

Powtórzmy jeszcze raz: mieszkańcy Szczecina dostrzegają w swoim mieście poprawę w sferze kultury. Większość z nich zgadza się z tym, że szczecińska kultura jest coraz bogatsza. **Jednocześnie istotny odsetek szczecinian (tj. 44,0%) uważa, że „mniej się tu dzieje niż w innych dużych miastach”**. Panuje w tej kwestii większy pluralizm poglądów niż w przypadku poprzedniej opinii. Przeciwnicy tego poglądu stanowią 27,9%. Oznacza to, że jest ich tyle samo, co osób bez wyraźnego zadania w tej sprawie. Analiza statystyczna nie wskazuje istotnych różnic w tym rozkładzie opinii ze względu na płeć, wiek, wykształcenie, liczbę dzieci czy przynależność do danej kategorii uczestnictwa w kulturze. Można jednak wskazać pewne tendencje, różnicujące opinie o kulturze miejskiej ze względu na jeden z pięciu typów uczestnictwa w kulturze.

Analiza korelacji sugeruje, że kultura i sztuka jest częściej uznawana za ważną część życia przez respondentów o typie „Bywalca” ($r=0,363$, $p<0,01$), „Alternatywnego i Współczesnego” ($r=0,253$, $p<0,01$) oraz „Rodziców” ($r=0,152$, $p<0,01$). W wymienionych typach uczestnictwa częściej znajdują się osoby uważające się za dobrze poinformowanych o ofercie szczecińskiej kultury („Bywalcy”: $r=0,223$, $p<0,01$); „Alternatywni i Współcześni”: $r=0,215$, $p<0,01$; Rodzice: $r=0,191$, $p<0,01$). „Bywalcy” i „Rodzice” chętniej zgadzają się z opinią, że kultura w Szczecinie jest coraz bogatsza. Natomiast „Alternatywni i Współcześni” wspólnie z „Bywalcami” chętniej podzielają sprzeciw wobec opinii, że bilety na wydarzenia kulturalne są zbyt drogie. Sami „Bywalcy” statystycznie częściej prezentują opinie zaprzeczające, jakoby: brakowało pomysłów na animację kulturalną w mieście ($r=-0,132$, $p<0,01$), kultura była tylko dla wybranych ($r=-0,208$, $p<0,05$) czy że nie szanuje się tu artystów ($r=-0,109$, $p<0,05$). Należy jednak przyznać, że siła tych związków statystycznych opinii i typów uczestnictwa jest bardzo słaba, choć istotna statystycznie.

Tab. 11. Opinie o szczecińskiej kulturze w wyróżnionych grupach odbiorców

Opinia o tym, jaka jest szczecińska kultura:	„Bywalcy”	„Dyskutanci”	„Alternatywni i Współcześni”	„Rodzice”	„Osiedlowi”
Jest coraz bogatsza	$r=0,143^{**}$			$r=0,195^{**}$	
Mniej się tu dzieje niż w innych dużych miastach					
Przyciąga turystów					
Wyróżnia się pozytywnie na tle innych miast					$r=0,115^*$
Przyciąga zdolnych twórców					
Wydarzenia kulturalne są tu zbyt drogie	$r=-0,169^{**}$		$r=-0,114^*$		
Brakuje pomysłów jak animować tu kulturę	$r=-0,132^{**}$				$r=0,146^{**}$
Jest elitarna, tylko dla wybranych	$r=-0,208^*$				
Nie szanuje się tu artystów	$r=-0,109^*$				
Opinie dodatkowe:					
kultura i sztuka są ważną częścią mojego życia	$r=0,363^{**}$		$r=0,253^{**}$	$r=0,152^{**}$	
uważam się, za osobę dobrze poinformowaną o ofercie szczecińskiej kultury	$r=0,223^{**}$		$r=0,215^{**}$	$r=0,191^{**}$	

* korelacja jest istotna na poziomie 0,05

** korelacja jest istotna na poziomie 0,01

Kolejną kwestią wartą omówienia jest zestawienie typów uczestnictwa z indeksami uczestnictwa w kulturze. W oparciu o zebrane dane stworzono i zastosowano dwa indeksy mierzące częstotliwość uczestnictwa respondentów w różnych kategoriach wydarzeń kulturalnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy. W pierwszym indeksie znalazły się wszystkie wydarzenia kulturalne (np. koncert na żywo, spektakl, wystawa, spotkanie literackie, wernisaż, pokaz filmowy), natomiast w drugim, wyłączono z analizy wydarzenia lub widowiska plenerowe (np. festyny, Dni Morza, pokaz fajerwerków itp.).

Tab. 12. Wartości indeksów uczestnictwa i kontaktu z instytucjami kultury wśród wyróżnionych grup odbiorców

	Indeks uczestnictwa we wszystkich typach wydarzeń kulturalnych w ciągu ostatnich 12 m-cy	Indeks uczestnictwa w wybranych wydarzeniach kulturalnych w ciągu ostatnich 12 m-cy	Indeks kontaktu z instytucjami kultury w mieście
„Bywalcy”	r=0,543*	r=0,541*	r=0,626*
„Dyskutanci”	r=0,237*	r=0,211*	r=0,382*
„AiW”	r=0,288*	r=0,296*	r=0,424*
„Rodzice”	r=0,374*	r=0,355*	r=0,464*
„Osiedlowi”	r=0,174*	r=0,153*	r=0,257*

* korelacja jest istotna na poziomie 0,01

Tab. 13. Wartości indeksów wśród niezadowolonych ze stanu szczecińskiej kultury („mizantropi”)

	Indeks uczestnictwa we wszystkich typach wydarzeń kulturalnych w ciągu ostatnich 12 m-cy	Indeks uczestnictwa w wybranych wydarzeniach kulturalnych w ciągu ostatnich 12 m-cy	Indeks odwiedzin
„Mizantropi”	r=-0,203; p<0,01	r=-0,249; p<0,01	r=-0,211; p<0,01

Porównanie indeksów uczestnictwa w kulturze w grupie „mizantropów” nie pozostawia złudzeń: **niezadowoleni nie korzystają z kultury**. Postawa narzekania na stan szczecińskiej kultury jest ujemnie skorelowana ze wskaźnikami opisującymi korzystanie z kultury niezależnie od jej rodzaju (nawet w wydarzeniach o charakterze festynu czy imprezy plenerowej). Z kolei postawa entuzjazmu nie koreluje z indeksami uczestnictwa w kulturze. Osoby zaliczające się do grona „entuzjastów”

w ocenie szczecińskiej kultury, niekoniecznie muszą być uczestnikami życia kulturalnego w mieście.

W opinii mieszkańców szczecińska kultura powinna realizować funkcje kultury popularnej, zawierającej wyraźne elementy rozrywkowe, uprzyjemniające życie, stwarzające możliwości spędzania czasu wolnego z innymi ludźmi. Wobec większości powyższych funkcji panowała największa zgodność opinii: uprzyjemniać życie mieszkańcom ($x_{sr}=4,50$; $s=0,67$), stwarzać możliwości spędzania czasu wolnego ($x_{sr}=4,42$; $s=0,73$), być atrakcją dla turystów ($x_{sr}=4,21$; $s=0,75$), stwarzać okazje do spotkań z innymi ludźmi ($x_{sr}=4,36$; $s=0,77$), służyć promocji

lokalnych twórców ($x_{sr}=4,21$; $s=0,81$). Jako istotne dopełnienie tych flagowych funkcji ankietowani wskazywali na: edukację poprzez kulturę, promocję lokalnych środowisk artystycznych i twórczych, zwiększanie atrakcyjności turystycznej i wzmacnianie rozpoznawalności miasta poprzez kulturę w Polsce. Kolejną kategorię funkcji stanowią bardziej szczegółowe funkcjonalności kultury miejskiej tj. zapewnienie rozpoznawalności w kraju poprzez wielkie i znaczące wydarzenia, nawiązywanie do portowego charakteru miasta i ogólnie koncentracja na tym co związane jest z miastem i regionem. Największe zróżnicowanie opinii na temat funkcji kultury miasta dotyczyło stwierdzeń: powinna być dostępna w każdej dzielnicy ($x_{sr}=3,91$; $s=1,06$), być obecna w miejscach nietypowych, poza murami instytucji kultury ($x_{sr}=3,85$; $s=1,05$), w większym stopniu wykorzystywać inicjatywy zapaleńców ($x_{sr}=3,74$; $s=1,05$), pokazywać to, co współczesne i nowatorskie ($x_{sr}=3,75$; $s=1,04$), nawiązywać do portowego charakteru miasta ($x_{sr}=4,10$; $s=1,04$).

Wyk. 8. Opinie o pożądanych cechach szczecińskiej kultury (wartości średnie na skali 1-5)

Oznacza to, że mieszkańcy Szczecina są podzieleni między dwie wizje funkcji kultury miejskiej. Większa część mieszkańców, opowiada się za użyteczną (integracyjną, włączającą, osiedlową) funkcją kultury. Pozostała część - będąca w mniejszości - uważa że kultura miejska powinna pozostać konwencjonalna i instytucjonalna, skupiona w tradycyjnych instytucjach kultury. Kwestią sporną jest także nawiązywanie do portowego charakteru miasta. Podobnie jak w poprzednim przypadku, większość badanych podziela opinię, że szczecińska kultura powinna koncentrować się na tym co lokalne i związane z portem. Opinia ta ma też swoich przeciwników, którzy preferują uniwersalną, obejmującą wyższe, trwałe i nieprzemijalne wartości ogólnoludzkie.

Tab. 14. Opinie o tym, jaka powinna być szczecińska kultura wśród wyodrębnionych grup odbiorców

Szczecińska kultura powinna:			
Nr grupy:	Nazwa grupy:	Opinia:	Współczynnik korelacji
Grupa I.	„Bywalcy”	Być atrakcją dla turystów	r=0,105*
		Służyć promocji lokalnych twórców	r=0,179**
		Uprzejmniać życie mieszkańcom	r=0,130*
		Stwarzać możliwości spędzania czasu wolnego	r=0,120*
		Stwarzać okazje do spotkań z innymi ludźmi	r=0,103*
		Być dostępna w każdej dzielnicy Szczecina	r=-0,173**
		Uczyć i edukować	r=0,126*
Grupa II.	„Dyskutanci”	Brak istotnych korelacji z opiniami o tym jaka powinna być szczecińska kultura	
Grupa III.	„Alternatywni i Współcześni”	Służyć promocji lokalnych twórców	r=0,108*
		Pokazywać to, co współczesne i nowatorskie	r=0,157**
		W większym stopniu wykorzystywać inicjatywy zapaleńców	r=0,126*
Grupa IV.	„Rodzice”	Być atrakcją dla turystów	r=0,114*
		Służyć promocji lokalnych twórców	r=0,164**
		Uprzejmniać życie mieszkańcom	r=0,130**
		Stwarzać możliwości spędzania czasu wolnego	r=0,111*
		Stwarzać okazje do spotkań z innymi ludźmi	r=0,155**
		Być dostępna w każdej dzielnicy Szczecina	r=0,162**
		Uczyć i edukować	r=0,167**
		Być obecna w miejscach nietypowych, poza murami instytucji kultury	r=0,140**
		Pokazywać to, co współczesne i nowatorskie	r=0,115*
W większym stopniu wykorzystywać inicjatywy zapaleńców	r=0,160**		
Grupa V.	„Osiedlowi”	Stwarzać możliwości spędzania czasu wolnego	r=-0,119*

*.Korelacja jest istotna na poziomie 0,05 (dwustronnie).

** Korelacja jest istotna na poziomie 0,01 (dwustronnie).

Odwołując się do kategoryzacji uczestników kultury, „Bywalcy” i „Rodzice” są grupami o najbardziej sprecyzowanych poglądach o tym jaka powinna być szczecińska kultura. Wspólna dla obu grup jest opinia, że kultura miasta powinna być atrakcyjna, uprzejmniać życie, stwarzać możliwości spędzania czasu, służyć promocji lokalnych twórców oraz pełnić rolę edukacyjną. Różnicuje ich jednak podejście do dostępności kultury w każdej dzielnicy Szczecina. „Bywalcy” uważają, że nie powinno to być to priorytetowym wyzwaniem na przyszłość. Z kolei „Rodzice” prezentują odmienny pogląd. Ich zdaniem kultura powinna być nowoczesna, dostępna w każdej dzielnicy i obecna w nietypowych miejscach, wychodząc poza mury instytucji kultury. „Rodzice” podzielają też pogląd, że należy w większym stopniu wykorzystywać inicjatywy oddolne i potencjał więziotwórczy zapalonych liderów aktywizujących społeczności osiedlowe. Grupa „Alternatywnych i Współczesnych” podziela opinię powyższych dwóch grup, że funkcją kultury miasta jest promocja lokalnych twórców. Zgadzają się oni z „Rodzicami”, że kultura powinna pokazywać to co współczesne i nowatorskie, a także wspierać oddolną animację kulturalną. W przypadku ostatniej grupy tj. „Dyskutantów” zdania są bardzo podzielone i uniemożliwiają wskazanie jednej spójnej wizji kultury miasta. Analiza korelacji nie wykazała istotnych statystycznie związków z jakąkolwiek opinią na temat funkcji kultury.

III. ORGANIZOWANIE KULTURY

SYTUACJA FINANSOWA I DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY – ANALIZA DANYCH ZASTANYCH

Poniższa analiza dotyczy instytucji kultury, których współorganizatorem jest Gmina Miasto Szczecin:

1. Dom Kultury „I3 Muz”,
2. Dom Kultury „Słowianin”,
3. Dom Kultury „Skolwin”,
4. Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza,
5. Miejska Biblioteka Publiczna,
6. Miejski Ośrodek Kultury,
7. Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki,
8. Ośrodek Teatralny Kana,
9. Szczecińska Agencja Artystyczna,
10. Teatr Lalek „Pleciuga”,
11. Teatr Współczesny,
12. Trafostacja Sztuki.

Należy nadmienić, że w Szczecinie oprócz instytucji kultury organizowanych przez Urząd Miasta funkcjonuje 7 innych instytucji kultury, których organizatorem jest Urząd Marszałkowski (w tym jedna z instytucji – OT Kana - dotowana jest jednocześnie przez Urząd Miasta i Urząd Marszałkowski):

- 1) Książnica Pomorska,
- 2) Opera na Zamku,
- 3) Zamek Książąt Pomorskich,
- 4) Teatr Polski,
- 5) Muzeum Narodowe,
- 6) Ośrodek Teatralny Kana,
- 7) Biuro Dokumentacji Zabytków.

W związku z faktem, że badania zlecone zostały przez Urząd Miasta niniejsza analiza skupia się na miejskich instytucjach kultury. Poza tym sprawozdania finansowe i merytoryczne przedstawione przez instytucje miejskie i marszałkowskie sporządzane są według różnych wzorów. Utrudnia to w wielu przypadkach dokonania szczegółowej analizy przychodów z uwagi na pojawianie się nieporównywalnych lub zbyt ogólnych kategorii. Jednak dla uzyskania pełniejszego obrazu instytucji kultury w całym mieście przedstawiono w tabeli 15 instytucje, których organizatorem jest Urząd Marszałkowski wraz z informacjami dotyczącymi kwot dotacji podmiotowych w 2018 roku:

Tab. 15. Instytucje kultury, których organizatorem jest Urząd Marszałkowski i kwoty dotacji podmiotowych w 2018 r.

Nazwa instytucji	Wysokość dotacji podmiotowej (w zł)
Książnica Pomorska	12 312 377
Opera na Zamku	12 482 200
Zamek Książąt Pomorskich	8 814 073
Teatr Polski	6 210 782
Muzeum Narodowe	9 868 000
Ośrodek Teatralny Kana	365 000
Biuro Dokumentacji Zabytków	914 298
OGÓLEM	50 966 730

Źródło: sprawozdania merytoryczne marszałkowskich instytucji kultury za 2018 r.

W badaniu zastosowano wtórną analizę danych (SDA). Podstawą analizy były następujące kategorie danych wtórnych:

- sprawozdania finansowe badanych instytucji kultury za 2018 rok,
- sprawozdania merytoryczne badanych instytucji kultury za 2018 rok,
- dane dotyczące badanych instytucji kultury zawarte w Biuletynie Informacji Publicznej,
- zasoby internetowe: strony internetowe badanych instytucji.

Sprawozdania finansowe oraz merytoryczne instytucji kultury za 2018 rok pozyskano z Wydziału Kultury Urzędu Miasta Szczecin (część z nich jest dostępna w BIP). Pozostałe dane pozyskane z BIP oraz dane ze stron internetowych instytucji kultury są danymi ogólnodostępnymi. W ramach przeprowadzonej analizy dokumentów rozpatrywano:

- 1) sytuację finansową instytucji kultury,
- 2) działalność instytucji kultury w różnych obszarach – zarówno wydarzeń jednorazowych i cyklicznych, jak też działalności codziennej.

W przypadku danych finansowych instytucji analizę przeprowadzono na poziomie poszczególnych jednostek. Natomiast w odniesieniu do problemu działalności analizowane instytucje zostały pogrupowane w 4 kategorie. Kryterium podziału stanowił profil i forma działalności instytucji. Dzięki takiemu uporządkowaniu analiza będzie bardziej czytelna i przystępna:

I kategoria – **ośrodki kultury** (domy i centra kultury): DK „13 Muz”, DK „Słowianin”, DK „Słowianin”, Miejski Ośrodek Kultury;

II kategoria – **muzea/galerie**: Trafostacja Sztuki, Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki;

III kategoria – **teatry/filharmonie**: Teatr Współczesny, Teatr Lalek Pleciuga, Ośrodek Teatralny Kana, Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza;

IV kategoria - **biblioteki**: Miejska Biblioteka Publiczna;

V kategoria – **inne**: Szczecińska Agencja Artystyczna.

SYTUACJA FINANSOWA INSTYTUCJI – DOTACJE NA KULTURĘ

Dotacje miasta

Według przeanalizowanych sprawozdań finansowych instytucji kultury miasto przeznaczyło ogółem na dotacje na działalność bieżącą instytucji kultury w 2018 roku kwotę **52 129 227 zł**. Kwoty przyznawane poszczególnym instytucjom były zróżnicowane, różny też był udział procentowy dotacji w budżecie każdej z instytucji. Najwyższą kwotę dotacji otrzymała **Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza** (14 041 064 zł; udział dotacji w budżecie instytucji wyniósł 59,5%), na drugim miejscu znajdowała się **Szczecińska Agencja Artystyczna** (9 540 264 zł; udział dotacji w budżecie

instytucji wyniósł 92,4%), na trzecim zaś **Miejska Biblioteka Publiczna** (7 233 345 zł; udział dotacji w budżecie instytucji wyniósł 93,5%). Środki przekazane tym instytucjom stanowiły 59,1% wszystkich dotacji przekazanych przez Gminę Miasto Szczecin na badane instytucje. Najniższą kwotę dotacji od Miasta na działalność bieżącą otrzymał Ośrodek Teatralny Kana (771 809 zł; udział dotacji w budżecie instytucji wyniósł 45,2%). Instytucja ta jako jedyna z miejskich instytucji kultury otrzymuje dodatkowo dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego. Szczegóły dotyczące budżetów poszczególnych instytucji za 2018 rok znajdują się w tabeli 16.

Tab. 16. Finanse instytucji kultury organizowanych przez Gminę Miasto Szczecin*

Instytucja kultury	Przychody ogółem	Przychody własne	Dotacja z budżetu Miasta na działalność bieżącą	Dotacja z budżetu Województwa na działalność bieżącą	Środki otrzymane bezpośrednio przez instytucję (dotacje podmiotowe i celowe MKiDN; fundusze międzynarodowe)	Środki finansowe od osób fizycznych i prawnych	Przychody finansowe	Inne źródła	Koszty ogółem
Dom Kultury I3 Muz	2 700 213	228 777	2 136 326	0	280 375	25 000	590	29 145	2 680 137
Dom Kultury Słowianin	1 791 937	634 613	922 284	0	0	89 236	-	75 804	1 790 446
Dom Kultury Skolwin	1 519 453	63 537	1 108 246	0	0	117 495	183	229 992	1 494 983
Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza	23 611 672	5 154 711	14 041 064	0	3 733 000	149 180	20 232	513 485	23 597 100
Miejska Biblioteka Publiczna	7 732 685	414 617	7 233 345	0	83 495	0	1 228	0	7 672 180
Miejski Ośrodek Kultury	1 562 560	301 665	1 045 342	0	10 000	116 600	0	88 953	1 643 920
Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki	3 511 503	374 851	2 680 144	0	0	-	176	456 332	3 458 943
Ośrodek Teatralny Kana	1 705 555	108 141	771 809	435 000	283 950	-	64	106 591	1 778 902
Szczecińska Agencja Artystyczna	10 320 166	707 902	9 540 264	0	72 000	0	-	-	10 320 166
Teatr Lalek Pleciuga	6 557 335	1 161 210	3 945 365	0	266 568	-	688	1 183 504	6 566 938
Teatr Współczesny	8 479 001	1 779 787	6 657 523	0	6 074	35 400	217	0	8 700 192
Trafostacja Sztuki	2 414 771	124 154	2 047 515	0	69 603	129 897	1 191	42 411	2 315 247
Ogółem	71 906 851	11 053 965	52 129 227	435 000	4 805 038	661 908	24 569	2 726 217	72 019 154

Źródło: sprawozdania finansowe instytucji kultury za 2018 rok

*dane wg wykonanego planu na dzień 31 grudnia 2018 r.

Biorąc pod uwagę wydatki poszczególnych instytucji widać wyraźnie, że **najwięcej kosztów generują wynagrodzenia** (tabela 2). Zwykle jest to około połowa wszystkich kosztów ponoszonych przez instytucje (średnio 47%). Wynika z tego, że **analizowane instytucje wykorzystują dotacje na finansowanie przede wszystkim działalności bieżącej**. Wyjątkiem jest Szczecińska Agencja Artystyczna, w której wynagrodzenia w roku 2018 wynosiły tylko 13% wszystkich wydatków, a która najwięcej wydała na „usługi obce” (głównie na usługi artystyczne,

poligrafie, plakatowanie i reklamę). Wynika to z faktu, że SAA w porównaniu do np. teatrów (prawie 60 etatów) czy MBP (ponad sto etatów) zatrudnia stosunkowo niewielu etatowych pracowników (19) dysponując przy tym zdecydowanie wyższym budżetem.

Tab. 16. Wynagrodzenia w instytucjach kultury w stosunku do ogółu kosztów (2018 r.)

Instytucja kultury	Koszty ogółem	Wynagrodzenia (%)
Dom Kultury 13 Muz	2 680 137	40
Dom Kultury Słowianin	1 790 446	49
Dom Kultury Skolwin	1 494 983	50
Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza	23 597 100	50
Miejska Biblioteka Publiczna	7 672 180	54
Miejski Ośrodek Kultury	1 643 920	49
Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki	3 458 943	44
Ośrodek Teatralny Kana	1 778 902	47
Szczecińska Agencja Artystyczna	10 320 166	13
Teatr Lalek Pleciuga	6 566 938	54
Teatr Współczesny	8 700 192	64
Trafostacja Sztuki	2 315 247	47

Źródło: sprawozdania finansowe instytucji za 2018 r.

Inne źródła finansowania

Wszystkie badane instytucje pozyskują dodatkowo środki z innych źródeł niż Gmina Miasto Szczecin, ale w większości przypadków wielkość tych kwot jest niższa od dofinansowania ze strony Miasta (tabela 16). Instytucje pozyskują dodatkowe środki finansowe w zróżnicowanym stopniu i w oparciu o różne źródła, głównie dlatego, że każda z nich dysponuje zróżnicowanymi możliwościami pozyskiwania dodatkowych dochodów zależnych głównie od rodzaju prowadzonej działalności i posiadanych zasobów lokalowych. Jeśli chodzi o finansowanie działalności z innych źródeł niż MGS to wskazać można dwa podstawowe rodzaje: przychody własne oraz - w zdecydowanie mniejszym zakresie - środki otrzymane z dotacji podmiotowych i celowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz z funduszy międzynarodowych. W przypadku przychodów własnych pieniądze pozyskiwane są głównie z prowadzonej działalności (np. bilety wstępu, opłaty za zajęcia). Instytucje, które mają takie możliwości wynajmują odpłatnie lub dzierżawią pomieszczenia lub też inne ruchome składniki majątkowe (jak np. instrumenty w przypadku filharmonii). Najwyższe przychody własne osiągnęły w 2018 roku takie instytucje jak: Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza (5 154 711), Teatr Współczesny w Szczecinie (1 779 787) oraz Teatr Lalek „Pleciuga” (1 161 210), jednak w stosunku do ogółu przychodów stanowiły one jedynie około 20%. Filharmonia ma najwięcej przychodów własnych ze sprzedaży biletów na koncerty i wystawy, ale też dodatkowo ma duże możliwości uzyskania przychodu ze względu na lokalizację, atrakcyjność i wielkość budynku, w którym się mieści.

Dlatego zarabia na wynajmie sal koncertowych, holu i przestrzeni wielofunkcyjnej, powierzchni użytkowej (szatni dla firmy ochroniarskiej i sprzątającej, kawiarni), wynajmuje przestrzenie na sesje fotograficzne, wypożycza instrumenty i nuty. Dodatkowo ma możliwość uzyskiwania przychodu np. za zwiedzanie obiektu, czy sprzedaż abonamentów i kart parkingowych. Teatr Współczesny oprócz wpływów za bilety, zarabia między innymi na sprzedaży usług gastronomicznych, wynajmie sali, czy wypożyczaniu kostiumów. Podobnie Teatr Lalek Pleciuga (wpływy ze sprzedaży biletów, wynajem sali widowiskowej dzierżawa kawiarenki itp.). Najmniej przychodów własnych miał Dom Kultury „Skolwin” (głównie z wpłat za prowadzone zajęcia i warsztaty), który mieści się w dzielnicy odległej od centrum miasta i prowadzi bardziej lokalną działalność.

Jeśli chodzi o środki otrzymane bezpośrednio przez instytucje (dotacje MKiDN, fundusze międzynarodowe), to na 12 badanych instytucji 3 nie otrzymały w 2018 roku żadnych pieniędzy. Były to: Dom Kultury „Słowianin”, Dom Kultury „Skolwin”, Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki. Pozostałe instytucje w większości uzyskały takie środki w ramach dotacji celowych i/lub podmiotowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Tylko 2 instytucje uzyskały dofinansowanie z funduszy międzynarodowych (DK „13 Muz” – 19 375 zł oraz Trafostacja Sztuki – 28 700 zł). Najwięcej środków z MKiDN otrzymała Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza (3 250 000 zł w ramach dotacji podmiotowej na bieżącą działalność w zakresie realizowanych działań statutowych i 483 000 zł w ramach dotacji celowych). Jediną instytucją spośród badanych, która otrzymała dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego był Ośrodek Teatralny Kana (435 000 zł).

Udział sponsorów i mecenasów w finansowaniu badanych instytucji kultury jest marginalny. Jedyne 2 z analizowanych instytucji wykazały przychody pochodzące od sponsorów – Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza oraz Trafostacja Sztuki.

Wniosek: **pomimo istnienia innych źródeł pozyskiwania środków poza dotacjami GMK, najczęściej większość zasobów finansowych pochodzi właśnie z wkładu miasta.**

Wydatki na promocję i reklamę

Aby skutecznie dotrzeć do swych odbiorców, kultura wymaga, obok działań informacyjnych, odpowiednich działań promocyjnych. Obszarami działalności w tym zakresie stają się wypromowanie wydarzeń kulturalnych w taki sposób, aby potencjalny uczestnik czuł się zachęcony do udziału w nich.

W analizowanych sprawozdaniach finansowych wydatki na promocję i reklamę ujęto w rubryce „poligrafia, plakatowanie, reklama”. **W zdecydowanej większości przypadków wydatki na promocję i reklamę nie przekraczają 3% wszystkich kosztów** (dotyczy to 10 z 12 badanych instytucji). Trafostacja Sztuki nieco się na tym tle wyróżnia przeznaczając na ten cel 4,5%. **Jednak ewenementem jest Szczecińska Agencja Artystyczna, która na promocję i reklamę organizowanych przez siebie wydarzeń przeznaczyła w 2018 roku ponad 25% wszystkich kosztów, co daje kwotę 2 610 716 zł.** To jest o ponad 2 000 000 zł więcej niż druga

w kolejności Filharmonia (546 000 zł – 2,31% poniesionych kosztów)! Pojawia się w tym miejscu pytanie, co jest tak naprawdę promowane w Szczecinie i dlaczego pewne imprezy nie zawsze o charakterze kulturalnym, cieszą się taką popularnością. Szczególnie, że reklamuje się wydarzenia, które są już wypromowane i znane. Wniosek niestety jest taki, że przy takim budżecie, jakim dysponują na promocję i reklamę praktycznie wszystkie (oprócz SAA) analizowane instytucje kultury, trudno oczekiwać sukcesów związanych m.in. z rozpoznawalnością instytucji i wydarzeń w mieście i poza nim.

Tab. 17. Wydatki instytucji kultury na reklamę i promocję (2018 rok)

Instytucja kultury	Kwota wydana na reklamę i promocję	Wydatki na reklamę i promocję w stosunku do ogółu kosztów (%)
Dom Kultury 13 Muz	63 511	2,4
Dom Kultury Słowianin	23 718	1,3
Dom Kultury Skolwin	13 351	0,9
Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza	546 000	2,3
Miejska Biblioteka Publiczna	27 436	0,4
Miejski Ośrodek Kultury	32 355	2
Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki	22 732	0,7
Ośrodek Teatralny Kana	50 107	2,8
Szczecińska Agencja Artystyczna	2 610 716	25
Teatr Lalek Pleciuga	65 251	1
Teatr Współczesny	116 097	1,3
Trafostacja Sztuki	103 609	4,5

Źródło: sprawozdania finansowe instytucji za 2018 r.

Potrzebę zmian w zakresie finansowania promocji kultury potwierdzają również uczestnicy przeprowadzonych w ramach niniejszego raportu badań jakościowych - zarówno mieszkańcy Szczecina, jak i eksperci. Z ich wypowiedzi wnioskować można, że promocja szczecińskiej kultury jest dziedziną „zapomnianą” i dlatego wymaga ona zmian i wypracowania nowego, kompleksowego podejścia. W wywiadach podkreślano, że istnieje potrzeba rekomendacji wydarzeń kulturalnych oraz promocji atrakcyjnej infrastruktury kultury, która jest wykorzystana w niedostatecznym stopniu.

Dodać należy, że promocja ma również duże znaczenie w kreowaniu potrzeb kulturalnych, co jest szczególnie istotne z uwagi na brak nawyków i tradycji partycypacji w kulturze części mieszkańców Szczecina. Promowanie w większym zakresie wydarzeń kulturalnych pozwoliłoby także na zwiększenie liczby odbiorców działań poszczególnych instytucji kultury. Ponadto instytucje kultury dostrzegają zalety, jakie przyniosłoby im wzajemne wsparcie w działaniach promocyjnych. Poza korzyściami dla poszczególnych instytucji wpłynęłoby to też na zwiększenie atrakcyjności Szczecina

jako miasta kultury. Główną barierą w podejmowaniu takich wspólnych rozwiązań, zdaniem przedstawicieli instytucji kultury, są względy finansowe, zamiast: „*ale z naszych budżetów szkoda*” (wywiad 3). Oczekiwania w zakresie tworzenia kompleksowej informacji o wydarzeniach kulturalnych oraz ich wypromowania adresowane są do Wydziału Kultury Urzędu Miasta. Przytaczane są doświadczenia innych miast, prowadzących skuteczną politykę informacyjną i promocyjną (m.in. Berlina czy Wrocławia).

Nakłady na inwestycje i zakupy inwestycyjne oraz nabycie wartości niematerialnych i prawnych

Największą kwotę nakładów na inwestycje poniósł w 2018 roku Teatr Współczesny (1 943 644 zł, z czego 1 528 455 instytucja otrzymała z budżetu Miasta) oraz Miejska Biblioteka Publiczna (1 393 000 uzyskane od Miasta). W większości analizowanych przypadków instytucje otrzymane nakłady na inwestycje wykorzystywały na roboty budowlane: remonty, konserwacje, modernizacje pomieszczeń lub dokumentacje projektowo-kosztorysowe związane z rozbudową bądź remontem obiektów. Na podstawie samych sprawozdań finansowych trudno jednak stwierdzić jakie potrzeby inwestycyjne mają poszczególne instytucje oraz o ile środków na ten cel się ubiegały i ile uzyskiwały w poprzednich latach.

FINANSOWANIE A ROZWÓJ INSTYTUCJI KULTURY

Ogólnie rzecz biorąc problemy z finansowaniem powodują, że instytucje mają niewielkie środki na rozwój. **Problem niedofinansowania analizowanych instytucji kultury znalazł odzwierciedlenie w wypowiedziach przedstawicieli środowisk twórczych. W ich opinii stanowi ono najistotniejszą barierę w organizowaniu kultury w Szczecinie.** W ocenie kondycji finansowej instytucji, przedstawiciele środowisk twórczych, instytucji kultury wskazywali na dwa podstawowe jej wymiary – wymiar bieżącej działalności oraz możliwość rozwoju i oba te wymiary ocenione zostały jako niedofinansowane. Opinia ta jest powszechna, jest wyrażana zarówno przez przedstawicieli miejskich instytucji, organizacji pozarządowych oraz innych. Jednym z powodów niedofinansowania kultury, zdaniem badanych, jest stereotyp mówiący o tym, że „kulturę tworzy się za darmo”:

Z założenia oczekuje się, że mamy tworzyć kulturę za darmo, jedynie entuzjazmem. Nawet dostając jakąś dotację, to jest to niedofinansowane w takim stopniu, że to jest po prostu przykre i żenujące, i robi się to swoim własnym nakładem. (Wywiad z ekspertami 2)

Trudności finansowe instytucji kultury przekładają się na liczne problemy zarządzania instytucją (utrzymanie pracowników, brak możliwości zatrudnienia wyspecjalizowanej kadry itp.), a także uniemożliwiają realizację na właściwym poziomie wydarzeń kulturalnych. Dotyczy to także

przedsięwzięć mających wieloletnią tradycję i ugruntowaną pozycję na mapie wydarzeń kulturalnych w Polsce:

Co do kwestii Kontrapunktu, absolutnie najstarszy festiwal, ale jeśli spojrzymy na zaangażowanie miasta w promocji tego festiwalu i coroczne problemy (przesuwanie terminów, brak pieniędzy). (...) jest to świetny festiwal, natomiast dla decydentów jest to kłopot, kłopot, który ma 55 lat, trudno powiedzieć, mając 55 lat, że nie będzie 56.

– Ale na zewnątrz Augustynowicz nadal jest tym największym ambasadorem Szczecina. to jest paradoks, ja o tym wiem, oni się cieszą w Polsce tym, że jest i konsumują Annę Augustynowicz, zapraszając ją tam.

– Korzystają z naszej marki.

– Tak, korzystają. A niestety w tym samym czasie Anna Augustynowicz już nie może mocno robić teatru w Szczecinie, również dlatego, że nie ma na to pieniędzy. Powiedzmy sobie szczerze. (Wywiad z ekspertami 2)

Zidentyfikowane powyżej problemy powodują niewykorzystanie szansy promowania Szczecina poprzez kulturę. W świetle wyników badań jakościowych największe emocje budzi dystrybucja środków finansowych, przeznaczanych przez miasto na kulturę. Panuje powszechne przekonanie, że budżet uwzględnia głównie finansowanie przedsięwzięć o charakterze masowym, takich jak *Dni Morza, Pyromagic, Piknik nad Odrą*, natomiast w niewystarczającym zakresie wspierana jest kultura wysoka i niszowa. Decyzje w zakresie finansowania niektórych przedsięwzięć często nie znajdują zrozumienia. Jest to rezultat braku jasnych kryteriów finansowania, transparentności, co powoduje, że decyzje dotyczące finansowania kultury odbierane są jako uznaniowe, subiektywne, zależne od indywidualnej wrażliwości urzędników.

Sytuacja taka może wynikać również z braku odpowiedniego komunikowania decyzji finansowych wszystkim zainteresowanym. Jednym z postulatów jest propozycja innego niż dotychczas konstruowania budżetu, jego podziału na część finansującą rozrywkę oraz część finansującą kulturę. Wątpliwości budzi finansowanie z budżetu na kulturę przedsięwzięć „o charakterze piknikowym”, („dlaczego Wydział Kultury finansuje Jarmark Jakubowy?” – wywiad 2).

Przedsięwzięcia kulturalne, realizowane w mieście, z reguły otrzymują dofinansowanie w ramach budżetu miasta, budżetu województwa, ale istnieje również możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych. Możliwość ta nie jest w pełni wykorzystana, między innymi ze względu na niezaspokojone potrzeby dalszej profesjonalizacji kadr kultury. Bariery organizacyjne, brak umiejętności przygotowywania wniosków projektowych na odpowiednim poziomie są powodem nieotrzymywania zewnętrznych dotacji. W tym zakresie sektor kultury wymaga wsparcia. Badani potwierdzili również, że w niewielkim stopniu wykorzystywany jest mecenat (sponsoring), a możliwości pozyskiwania partnerów prywatnych, współfinansujących przedsięwzięcia z zakresu kultury w Szczecinie, podobnie jak w całej Polsce są niewykorzystywane.

Oceniając sytuację finansową szczecińskich instytucji kultury należy zwrócić uwagę, że budżety instytucji przeznaczane są w dużej mierze na pokrycie bieżącej działalności, w tym głównie

kosztów wynagrodzeń. Możliwość wytwarzania dodatkowego przychodu przez analizowane instytucje zależy przede wszystkim od typu prowadzonej działalności, która w większym lub mniejszym zakresie umożliwia sprzedaż produktów. Istotna w tym względzie jest również lokalizacja instytucji oraz jej zasoby lokalowe. Dotacje z innych źródeł niż GMS często stanowią niewielką część budżetu w większości badanych podmiotów. Udział sponsorów i mecenasów w finansowaniu badanych instytucji kultury jest marginalny. Taka sytuacja powoduje, że w zdecydowanej większości przypadków wydatki na promocję i reklamę kulturalnych wydarzeń organizowanych przez poszczególne instytucje nie przekraczają 3% wszystkich kosztów (w połowie przypadków nawet 2%).

DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY

Jak wcześniej wspomniano w przypadku analizy działalności instytucje kultury zostały pogrupowane w 4 kategorie, gdzie kryterium podziału stanowił profil i forma działalności instytucji:

I kategoria – ośrodki kultury (domy i centra kultury): DK „13 Muz”, DK „Słowianin”, DK „Słowianin”, Miejski Ośrodek Kultury

II kategoria – muzea/galerie: Trafostacja Sztuki, Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki

III kategoria – teatry/filharmonia/opera: Teatr Współczesny, Teatr Lalek Pleciuga, Ośrodek Teatralny Kana, Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza

IV kategoria – biblioteki: Miejska Biblioteka Publiczna

V kategoria – inne: Szczecińska Agencja Artystyczna

Ośrodki kultury

Ośrodki kultury (domy kultury, centra kultury) należą do instytucji, które prowadzą działalność społeczno-kulturalną. Zwykle stanowią centrum kulturalno-oświatowe danej okolicy (dzielnicy, osiedla, miasta, wsi itp.). Do ośrodków kultury, których organizatorem jest Gmina Miasto Szczecin należą:

- 1) Dom Kultury „13 Muz”,
- 2) Dom Kultury „Słowianin”,
- 3) Dom Kultury Klub „Skolwin”,
- 4) Miejski Ośrodek Kultury Szczecin Dąbie.

W wymienionych instytucjach zorganizowano w 2018 roku łącznie 1 026 wydarzeń, w których uczestniczyło 98 882 osób. Według przedstawionych sprawozdań największą liczbę uczestników zanotował DK „13 Muz” (26 870) mieszczący się w centrum Szczecina, a najmniejszą DK Klub „Skolwin” (15 023), który ma bardziej lokalny zasięg. Na realizację wydarzeń najwięcej (powyżej miliona złotych) wydały: MOK (1 643 920 zł) i 13 Muz (1 009 000 zł) (Tabela 18).

Tab. 18. Dane dotyczące organizowanych wydarzeń przez ośrodki kultury w 2018 r.

Nazwa instytucji	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników	Szacunkowy koszt realizacji
DK „13 Muz”	313	26 870	1 009 000,00 zł
DK „Słowianin”	301	31 637	544 034,75 zł
DK Klub „Skolwin”	140	15 023	633 711,44 zł
MOK Szczecin Dąbie	272	25 352	1 643 919,65 zł
Ogółem	1 026	98 882	3 830 665,84 zł

Źródło: sprawozdania merytoryczne instytucji za 2018 r.

Działalność domów kultury w Szczecinie koncentruje się głównie na organizacji koncertów, spotkań, wystaw. Domy kultury są też głównymi organizatorami, jeśli chodzi o działalność kół zainteresowań, pracowni oraz miejscem dla funkcjonowania różnorodnych zespołów. Pełnią zatem istotną rolę edukacyjną. Poniżej bardziej szczegółowo prześledzono działalność ośrodków kultury, głównie pod kątem liczby organizowanych wydarzeń i uczestników, rodzajów, tematyki, formy i funkcji organizowanych wydarzeń, jak również pod względem spójności działalności z założonymi celami.

Analizując zadania i cele szczecińskich ośrodków kultury oparto się na danych zawartych w BIP (statuty instytucji) oraz danych ze stron internetowych poszczególnych ośrodków. Ogólnie rzecz biorąc główne zadanie wszystkich ośrodków kultury sformułowane jest jednakowo jako: „rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych Szczecinian poprzez tworzenie, upowszechnianie organizowanie oraz promowanie działalności artystycznej i kulturalnej na terenie swojego działania”, z tym że w przypadku „13 Muz” w działalności szczególnie uwzględnia się lokalne środowiska twórcze i artystyczne, natomiast DK Klub „Skolwin” i MOK określają dodatkowo swój priorytetowy obszar działania („Skolwin” północne dzielnice Szczecina, a MOK dzielnice prawobrzeżne).

Również w przypadku szczegółowego określenia działalności statutowej większość celów się pokrywa, są to:

- 1) prowadzenie edukacji kulturalnej i artystycznej, organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę;
- 2) organizacja imprez kulturalnych o zasięgu lokalnym, krajowym i międzynarodowym;
- 3) organizacja i realizacja imprez okolicznościowych, sportowych, rekreacyjnych, turystycznych;
- 4) współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami i związkami twórczymi oraz twórcami indywidualnymi;
- 5) prowadzenie działalności promocyjnej i wydawniczej;
- 6) współpraca i wymiana kulturalna krajowa i zagraniczna.

W przypadku DK „13 Muz” wspomina się dodatkowo o organizowaniu, tworzeniu oraz upowszechnianiu programów i projektów artystycznych i kulturalnych. Należy wspomnieć, że „13 Muz” wyróżnia się na tle wszystkich ośrodków przede wszystkim swoją działalnością wystawienniczą – prowadzi stałe galerie. Z kolei DK „Słowianin” i DK Klub „Skolwin” jako jedno z zadań wskazują wspieranie i organizowanie amatorskiej twórczości artystycznej (w „Słowianinie” działa 7 zespołów muzycznych, 4 taneczne i 2 teatralne, a w Klubie „Skolwin” 4 zespoły rockowe). W obu przypadkach organizowane są również wydarzenia podsumowujące i prezentujące twórczość amatorską realizowaną w ramach kół zainteresowań. Ponadto „Słowianin”, „Skolwin” i MOK rozszerzają swoją aktywność na działania związane z propagowaniem zdrowego trybu życia, z aktywizacją mieszkańców i z przeciwdziałaniem patologiom społecznym. Przykładowo „Słowianin” zorganizował okołoświąteczne spotkania dla osób wykluczonych, samotnych i bezdomnych, realizował też projekt EKOprzedszkolak. W zadanie to w wielu przypadkach wpisuje się również działalność dla seniorów: Centrum Seniora („Słowianin”), Klubu Seniora „Don Senior” („Skolwin”) i Akademii Aktywnego Seniora (MOK). W MOK odbywają się m.in. spotkania klubu AA. Klub „Skolwin” w statucie wymienia najwięcej obszarów dodatkowej działalności, jaką może podejmować. Są to, oprócz wyżej wspomnianych m.in.: promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn, upowszechnianie wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich oraz promocja i organizacja wolontariatu. Ponadto DK Klub „Skolwin” jako jedyny ośrodek kultury prowadzi punkt biblioteczny. Poniżej przedstawiono bardziej szczegółowo działalność poszczególnych szczecińskich ośrodków kultury.

DK „13 Muz”

Jeśli chodzi o wizję instytucji sformułowaną ponad to, co przedstawiają Statuty ośrodków kultury, to jedynie DK „13 Muz” formułuje na swojej stronie internetowej misję, jaką ma zamiar realizować (dość ogólnie i hasłowo). W założeniu ma to być „miejsce, które integruje”. Głównym hasłem instytucji jest też „odnowa”, choć nie sprecyzowano, do czego (w stosunku do jakiego okresu) ta odnowa ma się odnosić. Wizją organizatorów jest tworzenie modelowego domu kultury poprzez odnowienie przestrzeni i form aktywności. Chodzi tu o stworzenie miejsca wyjątkowego w ramach współpracy różnych podmiotów życia kulturalnego, które w dziedzinie kultury gwarantują światowy poziom swoich projektów artystycznych i jednocześnie aktywizują lokalną społeczność. Rzeczywiście należy przyznać, że w przypadku DK „13 Muz” wiele przedsięwzięć nie jest organizowanych samodzielnie przez tę instytucję, ale we współpracy z różnymi organizacjami, stowarzyszeniami, twórcami itp. (należą do nich m.in. Stowarzyszenie Szczecińska Offensywa Kulturalna, Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Jazzowe, Fundacja Las Sztuki, Akademia Sztuki, Agencja Artystyczna Dabe, Monika Szpener czy Tomasz Licak). Ambicją organizatorów jest stworzenie domu kultury, którego aktywność ma być widoczna nie tylko na mapie kulturalnej Polski, ale też poza granicami kraju. Niestety na podstawie analizowanych sprawozdań merytorycznych nie można

stwierdzić jaki jest faktyczny zasięg działania DK „13 Muz” za granicą i jaka część uczestników pochodzi spoza Polski.

Według danych z 2018 roku zespół DK „13 Muz” składał się 9 osób i współpracował z 19 rezydentami. Zorganizowano w nim łącznie 313 wydarzeń, w których brało udział 26 870 osób. Były to: koncerty, wystawy, spotkania, spektakle i inne wydarzenia (m.in. imprezy, warsztaty, zajęcia edukacyjne). Koszty ich realizacji wyniosły 1 009 000 zł. Najwięcej pieniędzy przeznaczono na wydarzenia w ramach Przeglądu Teatrów Małych Form KONTRAPUNKT (700 000 zł).

Na podstawie przedstawionego sprawozdania wnioskować można, że w „13 Muzach” promuje się przede wszystkim muzykę jazzową (łącznie 15 koncertów) i twórczość lokalną. Realizowany jest również jeden z istotnych celów – ułatwianie dostępu mieszkańcom miasta do oferty kulturalnej przez organizowanie darmowych wydarzeń (głównie koncerty lokalnych artystów).

Na poszczególnych koncertach pojawiało się średnio 100-200 widzów (łącznie w 2018 roku było to 4 270 osób). Warto zwrócić uwagę na to, że powyższe przedsięwzięcia nie mają charakteru typowo komercyjnego, nastawionego na masowego odbiorcę. W katalogu wydarzeń są zarówno cykle nastawione na twórczość wybitnych i znanych artystów (np. Koncert Jazz Fana), a także spotkania, które prezentują mniej znanych i popularnych, często lokalnych twórców. Jak podkreślają organizatorzy w sprawozdaniu merytorycznym, nie obniża wartości wydarzenia: „pokazujemy (...) wartościowych artystów, niekoniecznie bardzo popularnych, nie mniej jednak takich, dzięki którym widz wychodząc z koncertu stwierdzi, że było warto”, „często bywa tak, że publiczność ufając marce organizatora przychodzi na koncert zupełnie nie znając artystów, na koniec przyznając, że było warto (...)”.

W przypadku wystaw warty uwagi jest fakt, że DK „13 Muz” i współpracujące z nim organizacje starają się wychodzić naprzeciw młodemu odbiorcy i kształtować jego wrażliwość, gusta i kreatywność, zachęcać do aktywnej partycypacji w wydarzeniach. Instytucja współpracuje także z lokalnym środowiskiem twórczym, w tym z Akademią Sztuki. Na uwagę zasługuje również dążenie organizatorów do włączania w uczestnictwo w kulturze różnych, wykluczonych kategorii społecznych, w tym mieszkańców miejscowości oddalonych od Szczecina. Niejednokrotnie są to osoby doświadczające wykluczenia komunikacyjnego (organizator zapewnia dojazd na spektakle). Ważną grupą w działaniach włączających podejmowanych w DK „13Muz” są osoby niepełnosprawne (uczestnicy bierni oraz czynni wydarzeń), osoby dla których barierą uczestnictwa są problemy finansowe (cykl bezpłatnych spektakli).

Tab. 19. Merytoryczna działalność DK „13 Muz” w 2018 r.

Rodzaj działalności	Nazwy głównych wydarzeń/przedsięwzięć	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Koncerty	- Szczecińskie Wierszogranie (cykl) - Inspektor Jass na tropie czyli jazz z historią w tle (cykl) - Szczecin przybliża. Muzyczne Podróże (cykl) - koncerty zespołów i artystów lokalnych - SZOK ARTS FESTIVAL - Koncert Jazz Fana (cykl) - koncert Na Festiwalu Światowego Dnia Głosu	36	4 270	39 000
Wystawy	- „Galeria Tworzę się” (cykl) - Galeria JEDNA/DRUGA (cykl) - prezentacje twórczości studentów Akademii Sztuki w Szczecinie - wystawa na Dni Skandynawskie	13	6 800	57 000
Spotkania	- Szczecińska Scena Komediowa (cykl) - Szczecin Przybliża. Muzyczne Podróże (cykl) - Szczecińskie Spotkania Literackie (cykl) - Zawód aktor/Zawód reżyser – spotkania dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej na temat teatru	24	3 250	6 000
Spektakle	- Miasto to Teatr – warsztaty teatralne prowadzone metodą Social Community Theatre połączone z organizacją wyjazdów dla mieszkańców 5 miejscowości województwa zachodniopomorskiego na spektakle i wydarzenia w ramach KONTRAPUNKTU - Sztuka inkluzji – teatr dla osób niepełnosprawnych, – prezentacja twórczości osób niepełnosprawnych i grup inkluzyjnych oraz prezentacje artystyczne adresowane do osób niepełnosprawnych - Przegląd Teatrów Małych Form KONTRAPUNKT - Bezpłatne spektakle (przy współpracy z teatrami małych form) dla widzów w różnych przedziałach wiekowych	42	12 800	785 000
Inne formy działalności	Happening – Urodziny Gałczyńskiego – impreza dla uczniów - festiwal Spotkania Artystyczne Seniorów - Rożniaczony Szczecin - Szczecińskie Talenty - Warsztaty cyrkowe (przy współpracy ze stowarzyszeniem Zircus Zack z Berlina) - Babilon – imprezy interdyscyplinarne skierowane do kobiet - Dzień św. Witkacego - Festiwal 13-tej Muzy Heleny Kurcysz – projekt edukacyjny - - Projekty międzynarodowe (z partnerami z Niemiec i Francji) - Akademia dokumentalna – program edukacyjny - Nadęte warsztaty – zajęcia dla dzieci 2-6 - Otwarty Kiosk/Teatr Tańca	240	12 550	122 000
OGÓŁEM		313	26 870	1 009 000

Źródło: sprawozdanie merytoryczne DK „13 Muz” za 2018 r.

DK „Słowianin”

Według danych z 2018 r. w DK „Słowianin” zatrudnionych było 11 osób. Zorganizowano 301 wydarzeń, w których udział wzięło 31 637 uczestników. Koszty ich realizacji wyniosły 544 034, 75 zł. Wśród organizowanych wydarzeń znajdują się koncerty, wystawy, spotkania, spektakle, imprezy muzyczno-taneczne, działalność zespołów artystycznych oraz kół zainteresowań, imprezy plenerowe i inne formy działalności. Zorganizowano głównie koncerty szeroko rozumianej muzyki rockowej (polskie zespoły i soliści). Jednak planowanych wydarzeń było więcej - praktycznie co drugi z planowanych koncertów nie odbył się. Organizatorzy tłumaczą ten fakt tym, że często zespoły rezerwują dużo wcześniej terminy swoich występów, podobnie jak „Słowianin”, który również stara się rezerwować salę z wyprzedzeniem. Ze względu na konieczność remontu instytucji, organizatorzy byli zmuszeni do poszukiwania alternatywnych miejsc realizacji przedsięwzięć. Nie zawsze te miejsca odpowiadały zespołom. Nie zawsze też można było dostosować wspólnie terminy, stąd rezygnacje lub odwołania wcześniejszych ustaleń.

Oferta wystaw nie jest bogata – raczej są to wystawy stałe. Widać, że nie jest to główny punkt działalności instytucji. Przeszkodą w ich organizacji mógł być również stan pomieszczeń, które wymagały remontu. Spotkania organizowane w DK „Słowianin” koncentrowały się głównie na starszych odbiorcach (seniorzy, kombatancki) oraz osób samotnych i wykluczonych (spotkania świąteczne).

W DK „Słowianin” działa 7 zespołów muzycznych, 4 taneczne i 2 teatralne: Raz Dwa Trzy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Pracownia Teatralna Stół. Oferta kół zainteresowań w porównaniu do innych analizowanych ośrodków kultury jest dość ograniczona.

Tab. 20. Merytoryczna działalność DK „Słowianin” w 2018 r.

Rodzaj działalności	Nazwy głównych wydarzeń/przedsięwzięć	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Koncerty	<ul style="list-style-type: none"> - Heniutki - Nikt - Bars & Melody - koncert pamięci Czesława Niemena - Depeche Mode Party - Przysiąż na Bluesa - Hunter - Happysad - Kat & Roman Kostrzewski - Don Vasyl - Żywiołak - Zaduszki Bluesowe - Strachy Na Lachy - Nocny Kochanek - Dylan.pl - koncert charytatywny - prezentacje szkół artystycznych - TSA - Bednarek - Percival Schutzenbach - Słowianin to WY - Evil Is Black - Sklep z Ptasimi Piórami - Closterkeller - Forced to Mode 	26	7 943	175 158,06

	- M. Others Nirvana - Quo Vadis			
Wystawy	- „Wystawa zdjęć z koncertów szczecińskich fotografów” (ekspozycja stała) - akwarystyczna Klubu Molinezja - Plakaty Festiwalu Bluesada Leszka Żebrowskiego (ekspozycja stała)	3	2 800	1 000
Spotkania	- Inspirujące Wtorki Centrum Seniora - Spotkanie kombatantów - Śniadanie Wielkanocne, - Wigilia dla samotnych, ubogich i bezdomnych, - Razem z Niepodległą	28	3 723	41 501,96
Spektakle	- Przegląd teatryków Stół „Dziesiona”, „W imię ojca i syna” - Festiwal Komedii Szpak - „Dwie połówki pomarańczy” - spektakle multimedialne dla szkół „O dwóch takich co skropili Azot”	7	1 280	5 220
Imprezy muzyczno- taneczne	- Wieczorki taneczne ogólnodostępne - Depeche Mode Party - Mikołajki - Międzynarodowy Dzień Dziecka Brzdąc - Bał Noworoczny - Bał Karnawałowy - Bał Przebierańców	14	6 900	105 047,29
Zespoły artystyczne	- muzyczne (After Blues, Quo Vadis, Nikt, chór Kanon, grupa recytatorsko-śpiewacza „Jantarki”, „Dudy szkockie”, Ręčno- Nożna Kapela Przydrożna) - taneczne (STT Mark Dance, Rewia akrobatyczno-taneczna Variete, zespół taneczny UTW „Arabeska”) - pozostałe (taniec irlandzki, Teatryk Raz Dwa Trzy UTW, Pracownia Teatralna Stół)	83	416	600
Koła zainteresowań	- sekcje (szachowa, rękodzieła, recytatorsko-wokalna - pracownie muzyczne (gitara, keyboard)	52	57	200
Imprezy plenerowe	Imprezy ekologiczno-rekreacyjne w ramach projektu EKOprzedszkolak	9	5 000	147 806,19
Inne formy działalności	- ferie letnie - Dziecięca Akademia Rozwoju - Centrum Seniora - Mała Akademia Bluesa	79	3 518	67 501,25
OGÓŁEM		301	31 637	544 034,75

Źródło: sprawozdanie merytoryczne DK „Słowianin” za 2018 r.

DK Klub „Skolwin”

Według danych z 2018 roku w DK Klub „Skolwin” zatrudnionych na stałe było 10 osób. Klub zorganizował łącznie 140 wydarzeń, w których udział wzięło 15 023 uczestników. Koszty realizacji przedsięwzięć wyniosły 633 711,44 zł. DK Klub „Skolwin” oferuje różnorodnie tematycznie zajęcia dla wszystkich grup wiekowych – dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Szczególnie zajęcia dla seniorów charakteryzują się bogatą ofertą na każdy dzień tygodnia, łącznie z ofertą na wakacje – plenery, wyjazdy na wydarzenia, wycieczki, warsztaty. Jest to również bardzo aktywne koło. Odbyło się średnio 6 spotkań na miesiąc, a uczestniczyło w nich 117 osób.

Ciekawą ofertą, która może być alternatywą dla szkolnych świetlic i dającą dzieciom możliwość rozwoju twórczego jest Klub Malucha „Skolwińskie Świetliki” - całoroczna świetlica

środowiskowa. DK Klub „Skolwin” wyróżnia się również tym, że jako jedyny ośrodek kultury prowadzi punkt biblioteczny we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną.

Działalność merytoryczna DK Klub „Skolwin” obejmuje organizację: koncertów, wystaw, spotkań, spektakli, działalności edukacyjno-kulturalnej, działalności kół zainteresowań, zespołów artystycznych, konkursów, imprez plenerowych oraz innych form działalności. Organizowane koncerty charakteryzują się różnorodnością i raczej nie prezentują muzyki schlebającej masowym gustom, co świadczy o stawianiu przez organizatorów na jakość i walory edukacyjne tych przedsięwzięć.

W 2018 roku były to m.in. koncerty poezji śpiewanej, folk i szanty, koncerty instrumentalne (pianistyczny, saksofonowy, mis i gongów tybetańskich), jazzowe. Wystawy natomiast mają głównie charakter pokonkursowy, co związane jest z organizowaniem przez ośrodek różnorodnych konkursów (fotograficznych, plastycznych itp.).

Klub „Skolwin” skupia się przede wszystkim na działalności lokalnej, ale nie ogranicza się do niej. Oferta zarówno artystyczna, jak i edukacyjna jest bardzo różnorodna i bogata, również dla osób narażonych na wykluczenie społeczne z powodów ekonomicznych (Klub organizuje np. bezpłatne spektakle) i innych (np. zajęcia plastyczne dla dzieci i młodzieży ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr I w Szczecinie).

Tab. 21. Merytoryczna działalność DK Klub „Skolwin” w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Koncerty	- Koncerty kołed - Scena na dachu – „Gitarą i wierszem”, folk i szanty - „Unpluggers” - T. Wasilewski - koncerty instrumentalne - „A to Polska właśnie - koncert powarsztatowy z E. Zapendowską - poezja śpiewana Herberta - Jazz na Rogatkach (cykl)	16	655	8 772,52
Wystawy	- pokonkursowe (m.in. o tematyce szczecińskiej) - malarstwo - fotografia	11	3 550	13 195,34
Spotkania	- finały konkursów fotograficznych i plastycznych, konkursu poetyckiego - warsztaty fotograficzne - warsztaty wokalne z Elżbietą Zapendowską - warsztaty dla dzieci (teatralne, czytelnictwa) - warsztaty dla uczniów (ceramiczne)	20	736	19 790,13
Spektakle	- nieodpłatne spektakle dla dzieci - Przegląd Teatryków Objazdowych - Teatr w Skolwinie (nieodpłatnie) - Teatr młodzieży	58	3 985	35 917,96
Działalność edukacyjno-kulturalna	- koło języka angielskiego dla dzieci (1 grupa przedszkolna, 2 grupy szkolne)	2	23	3 983,52
Koła zainteresowań	- Klub malucha „Skolwińskie świetliki” (światlica środowiskowa) - Klub Seniora „Don Senior” (kawiarenka seniora, prelekcje, warsztaty: kosmetyka twarzy i ciała, łamigłówki matematyczne, taneczne, psychologiczne, orgiami, myślenie twórcze, florystyczne, kulinarne) występy, prezentacje, wycieczki, arteterapia, koło fotograficzne, chór, gimnastyka, informatyka - koło turystyczno-eksploratorskie			

	- koło muzyczne – śpiew, gra na instrumencie - koło plastyczne dla dzieci - zajęcia plastyczne dla grupy dzieci i młodzieży ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 - koło taneczne – od przedszkolaków do młodzieży - aerobic - studio witrażu - koło samoobrony dla dzieci - koło teatralne - koło fotograficzne (w ramach Klubu Seniora) - koło komputerowe dla seniorów - koło ceramiczne	13	432	419 772,47
Zespoły artystyczne	H2MS, Brevery, Fallen Outcast, Black Meadow	4	15	0,00
Konkursy	- poetycki - fotograficzny nt. Szczecina - plastyczny nt. Szczecina - plastyczny z okazji Dnia Matki - Szczeciński Przegląd Artystów Rockowych - Wojewódzki Przegląd Teatryków Szkolnych - piosenki - plastyczny	8	850	21 713,53
Imprezy plenerowe	- festyn na Dzień Dziecka - festyn osiedlowy - „Aleja gwiazd” – plenerowe zakończenie sezonu 2017/2018 z prezentacjami kół zainteresowań - IX Artystyczna inscenizacja drogi krzyżowej - zawody wędkarskie - festyn z okazji rocznicy odzyskania niepodległości	6	2 370	49 121,66
Inne formy działalności	- biblioteka - kawiarenka internetowa	2	2 407	65 427,83
OGÓŁEM		140	15 023	633 711,44

Źródło: sprawozdanie merytoryczne DK Klub „Skolwin” za 2018 r.

Miejski Ośrodek Kultury

Według danych z 2018 roku w MOK na etacie było zatrudnionych 9 osób. Swoim odbiorcom proponował takie formy kulturalne jak: koncerty, spektakle teatralne i kabaretowe, festyny rodzinne, kiermasze i spotkania, imprezy i zawody taneczne, imprezy turystyczne, przeglądy filmowe, turnieje, konkursy recytatorskie. Jednak, jak podkreślają organizatorzy „najważniejszą sferą naszych działań są stałe zajęcia artystyczne oraz edukacja kulturalna, którą obejmujemy chętnych od 3 roku życia do 100 lat”. Ponadto na swojej stronie internetowej instytucja informuje, że kieruje działalność do trzech kręgów odbiorców:

- mieszkańców prawobrzeżnej części Szczecina,
- mieszkańców całego miasta,
- mieszkańców regionu zachodniopomorskiego.

W 2018 roku Miejski Ośrodek Kultury Szczecin Dąbie zorganizował 272 wydarzenia, w których udział wzięło 25 352 uczestników. Na ich realizację wydano 1 643 919,65 zł. Największe środki przeznaczone były na prowadzenie kół zainteresowań i pracowni (560 264, 68 zł).

Tab. 22. Merytoryczna działalność MOK Szczecin Dąbie w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Koncerty	- koncerty kołęd - koncerty rockowe (Closterkeller, Quo Vadis, Emerald itp.) - koncerty instrumentalne - koncert hip hopowy - koncerty pracowni muzycznych - koncerty polskich piosenek	35	3 100	107 763,14
Wystawy	- wystawy pracowni artystycznych - wystawa Witkacy 100 na 100 - wystawa Artysta malujący ustami - wystawy powarsztatowe - inne	9	3 600	49 604,34
Spotkania/projekcje	- spotkania Koła Seniora - pokazy filmowe – dla szkół, dla dzieci, w ramach Dni Skandynawskich, ferii zimowych, „Centrum Kultury Filmowej” - spotkanie z podróżnikiem	78	3 100	83 552,43
Spektakle	- spektakle pracowni teatralnej - spektakle szkolne - inne	8	600	35 808,18
Warsztaty	- breakdance, ceramiczne, finansowe dla seniorów, „Z KLATKI (schodowej) DO KLATKI (filmowej) 2018”, „Sprawne dłonie czysty umysł” (ceramika, malowanie kaffi, tkackie, taneczne, samowiedzy, relaksacji i jogi), animacji poklatkowej	32	900	281 171,38
Koła zainteresowań	- pracownie: ceramiczna, językowa, filmowa, teatralna, plastyczna, tańca, wokalna, pianina, instrumentalno-wokalna - koła: seniora, grafika, break Dance, Ośrodek Kultury Filmowej, Koło Orkiestry Dętej, Akademia Aktywnego Seniora	16	572	560 264,68
Aktywność poza siedzibą	- koncerty pracowni - występy pracowni tanecznych - festiwale - festyny - warsztaty - pokazy - Koncerty Orkiestry	43	6 000	79 573,74
Wydarzenia o zasięgu ponadregionalnym	- Dąbskie Wieczory Filmowe w Szczecinie - 23. Jesienny Turniej Recytatorski ROMANTYCZNIE 2018	2	4 500	351 672,59
Inne formy działalności	imprezy karnawałowe, wynajęcia, spotkania Rady Osiedla, seniorów, emerytów, rencistów, klubu AA, prowadzenie 2 edycji programu Kultura Zaprasza, wydarzenie „Tramwaj zwany zaczytaniem”, letnie i zimowe warsztaty artystyczne dla dzieci	49	2 980	94 509,17
OGÓLEM		272	25 352	1 643 919,65

Źródło: sprawozdanie merytoryczne MOK Szczecin Dąbie za 2018 r.

Muzea/galerie

Muzea to instytucje kultury, których główna działalność koncentruje się na gromadzeniu, badaniu oraz opiece nad obiektami stanowiącymi wartość historyczną lub/i artystyczną. W przypadku galerii natomiast podstawą działalności jest prezentacja i gromadzenie dzieł sztuki.

Do tej kategorii instytucji kultury, których organizatorem jest Gmina Miasto Szczecin należą:

- 1) Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki
- 2) Trafostacja Sztuki

W wymienionych instytucjach zorganizowano w 2018 roku łącznie 475 wydarzeń, w których uczestniczyło 107 030 osób. Na ich realizację wydano 968 913 zł (Tabela 23).

Tab. 23. Dane dotyczące organizowanych wydarzeń przez muzea/galerie w 2018 r.

Nazwa instytucji	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników	Szacunkowy koszt realizacji
Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki	220	57 537	229 206 zł
Trafostacja Sztuki	255	49 493	739 707 zł
Ogółem	475	107 030	968 913 zł

Źródło: sprawozdania merytoryczne instytucji za 2018 r.

Działalność muzeów/galerii w Szczecinie to przede wszystkim działalność wystawiennicza (na nią też przeznaczono najwięcej pieniędzy). W przypadku Muzeum Techniki i Komunikacji są to zarówno wystawy stałe, jak i czasowe, natomiast w Trafostacji Sztuki wystawy czasowe prezentujące polską i zagraniczną sztukę współczesną. Oprócz tego instytucje te prowadzą dodatkową działalność, która została zanalizowana poniżej.

Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki

Muzeum Techniki i Komunikacji jest muzeum tematycznym i jednocześnie instytucją organizującą i upowszechniającą działalność kulturalno-artystyczną. Zgodnie z treścią załącznika do uchwały Nr XLV/872/05 Rady Miasta Szczecin z dnia 7 listopada 2005 r. Muzeum jest instytucją kultury, której celem jest „trwała ochrona zabytków techniki i komunikacji miejskiej, gospodarki komunalnej i inżynierii miejskiej oraz historii komunikacji społecznej z uwzględnieniem najnowszych zjawisk z dziedziny technologicznej i artystycznej, a także upowszechnianie i organizowanie działalności artystycznej i kulturalnej”.

Do zakresu statutowej działalności Muzeum należy ponadto:

- 1) gromadzenie zabytków i materiałów dokumentacyjnych związanych z komunikacją miejską, gospodarką komunalną i inżynierią miejską,
- 2) gromadzenie i upowszechnianie innych zabytków techniki związanych z historią miasta i regionu,
- 3) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,
- 4) udostępnianie zgromadzonych zbiorów,
- 5) stworzenie ekspozycji stałej Muzeum,
- 6) działalność wystawiennicza, promocyjna, popularyzatorska, edukacyjna, badawcza i wydawnicza,
- 7) przechowywanie zgromadzonych zbiorów w warunkach zapewniających im właściwy stan

- zachowania i bezpieczeństwo oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
- 8) zabezpieczanie i konserwacja posiadanych muzealiów,
 - 9) użyczanie i przyjmowanie w depozyt zbiorów zgodnie z obowiązującymi przepisami,
 - 10) upowszechnianie kultury i sztuki,
 - 11) współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami, związkami twórczymi i innymi podmiotami w zakresie dotyczącym działalności statutowej,
 - 12) podejmowanie zadań badawczych w zakresie swojej kompetencji,
 - 13) organizacja lub współorganizacja spotkań, zjazdów i konferencji związanych z zakresem swojej działalności,
 - 14) współpraca i wymiana kulturalna krajowa i zagraniczna.

Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki wykazało w sprawozdaniu merytorycznym za 2018 rok realizację 220 przedsięwzięć, w których łącznie udział wzięło 57 537 osób. Szacunkowy koszt ich realizacji wyniósł 229 206 zł.

Wystawy stałe zachęcają do interakcji i czynnego uczestnictwa, pełniąc przy tym istotne funkcje edukacyjne. Nastawione są na zróżnicowanych wiekowo odbiorców – są atrakcyjne zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki oprócz działalności wystawienniczej wyraźnie kładzie nacisk na działalność edukacyjną i popularyzatorską. Oferuje lekcje i warsztaty muzealne dla dzieci i młodzieży od przedszkolaków do studentów. Z zajęć grupowych oferty skorzystać można od środy do piątku. Upowszechnia też kulturę i sztukę - m.in. w ramach wystaw czasowych promuje lokalnych twórców i prace studentów kierunków artystycznych. MTiK przy organizacji niektórych przedsięwzięć współpracuje również z innymi instytucjami kultury. Ze swoją działalnością często wychodzi poza mury muzeum. Jest jedną z głównych wizytówek turystycznych miasta, która cieszy się dużą popularnością (Muzeum otrzymało certyfikat Najlepszego Produktu Turystycznego Pomorza Zachodniego 2019 roku. Certyfikat przyznała Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna 30 września 2019 roku, podczas obchodów Światowego Dnia Turystyki).

Tab. 24. Merytoryczna działalność Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Wystawy stałe	- wystawa obiektów motoryzacyjnych (również tych związanych z historią miasta). W skład wystawy wchodzi seria stanowisk wyposażonych w interaktywne programy komputerowe oraz symulator jazdy tramwajem oraz interaktywny stolik komputerowy z ekranem dotykowym prezentujący zbiory muzeum - filia interaktywnej wystawy EUREKA poświęcona zjawisku ruchu	2	57 537	119 106
Wystawy czasowe	- wystawa na 200-lecie powstania roweru			

	- „Wstawaj, siadaj, oglądaj” – wystawa studentów Wzornictwa ZUT			
	- „Dizajn Start” – wystawa najlepszych dyplomów Katedry Grafiki Projektowej AS			
	- „50/50” – wystawa prac wykładowców uczelni artystycznych z Polski			
	- wystawa fotografii: „Twarze męskiego świata”			
	- wystawa „Look at us” – prace Wydziału Sztuk Wizualnych AS	12	bd	71 500
	- „60 lat junaka”			
	- „Cyfrowe oblicze” – wystawa projektów stron www			
	- wystawa komiksu „21 wynalazków, które zmieniły świat”			
	- „Szczecińska fotografia prasowa 2018. Siódma migawk			
	- „Z Niepodległej. Polskie marki przemysłowe 20-lecia międzywojennego”			
Spotkania	- konferencja „100 rocznica odzyskania niepodległości – wychowanie do wartości i kształtowanie patriotycznych postaw uczniów”			
	- wykład w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa „Polskie marki przemysłowe 20-lecia międzywojennego – opowieść z towarzyszeniem obiektów”	5	88	800
	- VI Spotkanie Forum Dziedzictwa Sztuki Inżynierskiej			
	- inne			
Zajęcia/lekcje muzealne	- lekcje dla uczniów	187	4 129	10 000
Warsztaty	- warsztaty tematyczne	2	60	2 000
Inne formy działalności	- Polska zobacz więcej			
	- Dni Skandynawskie			
	- Noc Muzeów, Parada pojazdów zabytkowych			
	- Motocyklowy Dzień Dziecka			
	- Zachodniopomorskie klasyki – rozpoczęcie sezonu			
	- Paprykarz Szczeciński			
	- Dni Współpracy polsko-niemieckiej			
	- Zachodniopomorskie klasyki – zakończenie sezonu	12	8 562	25 800
	- wykład, spotkanie autorskie			
	- Tramwaj zwany zaczytaniem (promocja czytelnictwa)			
	- Rajd Pojazdów Zabytkowych Stettiner Haff			
	- Motoryzacyjny Festyn z Heisterkamp Polska			
OGÓŁEM		220	57 537	229 206

Źródło: sprawozdanie merytoryczne Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki za 2018 r.

Trafostacja Sztuki

W Statucie Trafostacji Sztuki (załącznik Nr I do Uchwały Nr XVIII/517/12 Rady Miasta Szczecin z dnia 23 kwietnia 2012 r.) jako podstawowy cel działalności wskazano „prezentację współczesnej sztuki polskiej i zagranicznej”. Ponadto do zakresu statutowej działalności Trafostacji Sztuki należy w szczególności:

- 1) prowadzenie działalności wystawienniczej w zakresie sztuki współczesnej,
- 2) organizowanie i prowadzenie edukacji kulturalnej w zakresie sztuki współczesnej,
- 3) prowadzenie działalności wydawniczej,
- 4) organizowanie krajowej i międzynarodowej współpracy i wymiany artystycznej,
- 5) podejmowanie działań badawczych i popularyzatorskich dotyczących sztuki współczesnej,
- 6) inicjowanie, podejmowanie i prowadzenie współpracy z instytucjami, organizacjami, szkołami i uczelniami, związkami twórczymi oraz innymi podmiotami krajowymi i międzynarodowymi

ze szczególnym uwzględnieniem Akademii Sztuki w Szczecinie, w zakresie dotyczącym działalności statutowej,

- 7) prowadzenie działalności archiwizacyjnej i dokumentacyjnej w zakresie dotyczącym w szczególności twórców i dzieł sztuki współczesnej.

Dodatkowo Trafostacja Sztuki może podejmować również inne formy działalności mające na celu tworzenie i upowszechnianie kultury.

Na stronie instytucji sformułowano wizję i misję TRAFKO. Ma to być instytucja otwarta, elastyczna, wręcz eksperymentalna wobec ogólnie panujących w instytucjach reguł, pokazująca nie tylko artystyczny efekt końcowy, ale też proces twórczy, jak również uwikłanie dzieł sztuki w różne konteksty. Instytucja kładzie również nacisk na bezpośredni kontakt twórców z odbiorcami. Ważnym aspektem jest przełamywanie barier uczestnictwa, popularyzowanie i przybliżanie sztuki współczesnej, która jest potocznie odbierana jako trudna. Pełni zatem nie tylko funkcje wystawiennicze, ale również edukacyjne i popularyzatorskie. Według organizatorów ma to być:

- „wielofunkcyjna platforma spotkań artystów z publicznością, pokazująca narzędzie sztuki w jej różnych kontekstach i transdyscyplinarnych związkach. Tutaj dzieła wizualne wchodzą w relacje z literaturą, muzyką czy teatrem oraz naukami społecznymi i nowymi technologiami”,
- instytucja, która „pełni rolę „tłumacza” popularyzującego, lokującego sztukę w niezwykle dziś złożonym obszarze kulturowym, społeczno-politycznym, ekonomicznym czy egzystencjalnym”,
- „post-instytucja, nieograniczona sztywnymi regułami wobec szybkich zmian świata i sztuki”,
- „poligon historii sztuki, miejsce eksperymentu i pokazywania procesu artystycznego, produkcji i testowania wiedzy”.

Program TRAFKO obejmuje wystawy, programy badawcze i rezydencyjne, wydawnictwa, spotkania, koncerty, wykłady. Realizuje też program edukacyjny skierowany do różnych grup wiekowych, wprowadzający w zagadnienia sztuki współczesnej. TRAFKO oferuje płatne warsztaty edukacyjne dla wszystkich grup wiekowych (przedszkolne, wczesnoszkolne, uczniowie podstawówki, grupy gimnazjalne, ponadgimnazjalne, dorośli, seniorzy) oraz dla osób niepełnosprawnych (m.in. warsztaty w ramach projektu W BLASKU ŚWIATŁA ma na celu wdrożenie komplementarnego i pilotażowego programu edukacyjnego, obejmującego zagadnienia światła w sztuce współczesnej dla młodzieży ze Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego dla Dzieci Słabosłyszących w Szczecinie).

Według danych z 2018 roku Trafostacja Sztuki zatrudniała na stałe 10 osób. Zorganizowano ogółem 255 przedsięwzięć, w których wzięło udział 49 493 uczestników. Szacunkowy koszt ich realizacji to 739 707 zł.

Tab. 25. Merytoryczna działalność Trafostacji Sztuki w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Koncerty	- P. Pawlak & Olo Walicki - Please Kill Us - Zgniłość & Świetlicki - Młode Wilki - Rooftop live - Michel Bertier	6	2 510	5 500
Wystawy	- wystawy zbiorowe (m.in. Po-wolność, Życie jest podwórkiem, Przechwałki i pogróżki) - wystawy indywidualne (m.in. I. Omulecki, M. Rachwalik, K. Kuskowski, T. Lazar, H. Czerepok, M. Gunuffsen, P. Jarodzki, A. Konopelska, J. Rajkowska, R. Holm)	21	35 620	487 814
Spotkania	- spotkania promocyjne, cykliczne (Mapa sztuki Szczecina), wykłady, oprowadzania kuratorskie, konferencje, wernisaże, spotkania z artystami	58	6 635	11 554
Spektakle	- spektakle w ramach Kontrapunktu - spektakl „Koniec przemocy” - spektakl w ramach Spoivw Kultury	11	1 180	13 271
Warsztaty	- Tatr na chwilę - warsztaty indywidualne - warsztaty edukacyjne dla dorosłych - warsztaty edukacyjne dla dzieci - warsztaty grupowe - warsztaty Rodzinne Soboty - Sztuka dla malucha - warsztaty w ramach projektu „W Blasku Światła” - warsztaty do wystaw - warsztaty indywidualne w ramach urodzin	136	1 453	4 141
Inne formy działalności	- Tramwaj zwany zaczytaniem (promocja czytelnictwa) - Projekt W Blasku Światła - Kulturalne Pomosty	23	2 095	217 427
OGÓLEM		255	49 493	739 707

Źródło: sprawozdanie merytoryczne Trafostacji Sztuki za 2018 r.

TRAFO oferuje bardzo bogaty wybór warsztatów kreatywnych dla dzieci w różnym wieku, osób niepełnosprawnych, seniorów (Drukowanie 3D, Stain art, Magnetyczne fantazje, Abstrakcyjne kolaże, Decoupage, Filcowe broszki lub breloki, Malowanie na tkaninach, Malowanie na szkle lub ceramice, Woskiem malowane, Abstrakcja geometryczna, Florystyczne ozdoby, Karnawałowe maski). Ponadto oferuje rodzinne formy spędzania czasu wolnego (Rodzinne soboty). Instytucja współpracuje przede wszystkim ze szczecińską Akademią Sztuki, prezentuje i promuje lokalne środowisko sztuki (cykl Mapa Sztuki Szczecina), organizuje spotkania z cenionymi przedstawicielami, nie tylko sztuk wizualnych, ale również pisarzy, poetów, naukowców itp. oraz spotkania wokół kluczowych problemów współczesnego społeczeństwa.

Teatry/filharmonie

Do kategorii teatry/filharmonie zaliczono następujące instytucje, których organizatorem jest Gmina Miasto Szczecin:

- 1) Teatr Lalek Pleciuga,
- 2) Teatr Współczesny,
- 3) Ośrodek Teatralny Kana,
- 4) Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza.

Według treści statutów poszczególnych podmiotów wspólnym celem wszystkich powyższych instytucji jest tworzenie i upowszechnianie kultury. Przywołane instytucje prowadzą głównie działalność sceniczną, przy czym, co wydaje się oczywiste, w przypadku teatrów nacisk położono na kulturę teatralną, a w przypadku filharmonii na kulturę muzyczną. Celem głównym działalności teatrów jest realizacja i prezentacja spektakli teatralnych oraz związanych z nimi przedsięwzięć. W przypadku Teatru Lalek Pleciuga i Teatru Współczesnego ich działalność oparta na stałym zawodowym zespole aktorskim. Teatr Współczesny i Ośrodek Teatralny Kana w swoim działaniu szczególnie uwzględniają współczesne zjawiska i praktyki teatralne, choć cele szczegółowe obu instytucji zasadniczo się różnią. Teatr Lalek Pleciuga i Teatr Współczesny są teatrami w rozumieniu tradycyjnym. Skupiają się przede wszystkim na prezentacji spektakli w oparciu o stały profesjonalny zespół aktorski, przy jednoczesnym uwzględnieniu: edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę, promocji lokalnego środowiska teatralnego, organizowania imprez kulturalnych i artystycznych o zasięgu lokalnym, krajowym i zagranicznym oraz działalności promocyjnej i wydawniczej. W zakresie działalności Ośrodka Teatralnego Kana oprócz realizacji i prezentacji własnych spektakli teatralnych, istotną część zajmuje tworzenie i upowszechnianie programów i projektów artystycznych (w tym realizacja autorskich interdyscyplinarnych projektów artystycznych. W instytucji prowadzona jest działalność wydawnicza, dokumentacyjna, wystawiennicza i badawcza związana z współczesnymi zjawiskami oraz praktykami kulturowymi. Obszarem działalności OT Kana jest również edukacja kulturalna oraz inspirowanie i wspieranie aktywnych form udziału w kulturze oraz tworzenie i wdrażanie programów art-terapii, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki uzależnień.

Podstawowym celem Filharmonii, obok współtworzenia i upowszechniania współczesnej kultury muzycznej jest ukazywanie bogactwa i różnorodności światowej i narodowej spuścizny muzycznej. Dlatego oprócz organizowania i realizacji koncertów symfonicznych, kameralnych, wokalnych, oratoryjnych oraz recitali, festiwali i innych form oraz przedsięwzięć muzycznych instytucja prowadzi różne formy edukacji muzycznej i wychowania przez sztukę dzieci i młodzieży. Ważnym obszarem działań jest rozwijanie talentów oraz wspieranie twórczości młodych artystów muzyków. W celu popularyzacji i upowszechniania muzyki Filharmonia dokonuje również nagrań fonograficznych i innych. Prowadzi też działalność wystawienniczą.

Wszystkie wspomniane instytucje zakładają prowadzenie współpracy i wymiany kulturalnej z innymi instytucjami o podobnym charakterze w kraju i za granicą oraz z innymi podmiotami, a także indywidualnymi twórcami i artystami na rzecz rozwoju kultury.

Łącznie instytucje należące do kategorii Teatry/filharmonie zorganizowały w 2018 roku 1 716 przedsięwzięć, w których wzięło udział 373 352 osób.

Tab. 25. Dane dotyczące organizowanych wydarzeń przez muzea/galerie w 2018 r.

Nazwa instytucji	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników	Szacunkowy koszt realizacji (w zł)
Teatr Lalek Pleciuga	482	82 668	bd
Teatr Współczesny	353	44 956	bd
Ośrodek Teatralny Kana	272	16 253	666 119
Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza	609	229 475	23 597 100
OGÓLEM	1 716	373 352	-

Źródło: sprawozdania merytoryczne instytucji za 2018 r.

Teatr Lalek Pleciuga

Jak już wspomniano w analizie działalność artystyczna i edukacyjna Teatru Lalek Pleciuga skierowana jest przede wszystkim do dzieci. W repertuarze instytucji znajdują się także spektakle dedykowane dorosłej publiczności. Teatr dysponuje trzema scenami, na których w 2018 roku przedstawiono 325 spektakli (w tym 5 premierowych). Spektakle obejrzało 61 156 widzów. W ubiegłym roku w Pleciudze zorganizowano łącznie 482 przedsięwzięcia, w których uczestniczyło 82 668 osób. Na etacie zatrudnionych było ponad 50 osób.

Tab. 26. Merytoryczna działalność Teatru Lalek Pleciuga w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/ przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/ uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Spektakle	- 27 tytułów, w tym 5 premier i 4 tytuły dla widzów dorosłych: - Sala Główna (225 spektakli) - Sala Prób (36 spektakli) - Sala Kameralna (64 spektakle)	325	61 156	Bd
Festiwale, działalność poza siedzibą	- Prezentacja spektakli Pleciugi w różnych miastach Polski w ramach przeglądów, projektów itp.	6	-	Bd
Projekty	- Teatralny TY-dzień Dziecka (prezentacje 6 spektakli zagranicznych, przygotowanie 2 premier, warsztaty, spotkania teatralne, wystawy, konkurs na plakat, blog poświęcony wychowaniu przez sztukę itp.) - Teatr Polska (spektakl prezentowany w miejscowościach, w których nie funkcjonują teatry instytucjonalne, zajęcia warsztatowe dla dzieci i rodziców)	9	19 000	Bd
Inne formy działalności	- lekcje teatralne - warsztaty w czasie ferii zimowych (plastyczne, przygotowanie koncepcji spektaklu) - warsztaty „Lato w Pleciudze” - warsztaty teatralne, warsztaty cykliczne dla dzieci 7-11 lat, warsztaty teatralne dla przedszkolaków, warsztaty muzyczne	142	2 512	Bd
OGÓLEM		482	82 668	-

Źródło: sprawozdanie merytoryczne Teatru Lalek Pleciuga za 2018 r.

Teatr Współczesny

W 2018 roku w teatrze zostało zorganizowanych 353 przedsięwzięć, w których uczestniczyło 44 956 osób. Podstawową formą działalności Teatru Współczesnego jest działalność sceniczna, której odbiorcami są widzowie dorośli. W repertuarze teatru znajdują się również sztuki adresowane bezpośrednio do młodzieży i starszych dzieci. Aktywność TW wykracza jednak poza tradycyjny obszar. Instytucja prowadzi także działalność edukacyjną m.in. projekty „Pracownia Teatralna” i „Dorosłość”, która jest zorientowana na młodzież. Pierwszy z przywołanych projektów obejmuje warsztaty poświęcone zagadnieniom związanym z teatrem (podstawowe zadania aktorskie, ćwiczenia nad dykcją, emisją głosu, praca nad tekstami kultury) dla młodzieży w wieku 15-20 lat, zwieńczeniem projektu jest pokaz wspólnej pracy na scenie Teatru Małego. W ramach projektu „Dorosłość” w 2018 roku zrealizowano jedną prapremierę dla młodych widzów, którzy znajdują się u progu dorosłości. Przygotowanemu spektaklowi towarzyszył rozbudowany program edukacyjny (m.in. tematyczne lekcje w szkołach, warsztaty dla pedagogów, przygotowanie artykułów i podcastów związanych z prezentowaną inscenizacją, debata). Prezentowane w ramach projektu przedstawienia opierają się na autentycznych biografiiach, prywatnych wspomnieniach, przypowieściach, które pokazują młodych ludzi w obliczu zderzenia z rzeczywistością, odpowiedzialnością, koniecznością podejmowania ryzyka itp. Interesującym projektem Teatru współczesnego zrealizowanym w 2018 roku jest projekt „Goście, goście! – Nowi Niemcy”, którego podstawą są czytania sceniczne nowej dramaturgii niemieckiej mające na celu zapoznanie szczecińskiej publiczności z tematyką uchodźców i współczesnych imigracji. Jest to projekt edukacyjny dla młodzieży i dorosłych osławiający temat „Obcego”, nastawiony na zmniejszenie stereotypów i uprzedzeń dotyczących imigrantów.

Tab. 27. Merytoryczna działalność Teatru Współczesnego w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Spektakle	- 58 tytułów, w tym 7 premier: - Duża Scena (154 spektakle) - Malarnia (74 spektakle) - Teatr Mały (109 spektakli, warsztatów, wykładów, czytań scenicznych)	337	42 917	2 278 193,39
Projekty	- „Goście, goście! – nowi Niemcy” - Pracownia Teatralna - „Dorosłość” - letnie warsztaty teatralne	bd	bd	Bd
Działalność poza siedzibą	Prezentacja spektakli przygotowanych przez TW w różnych miastach Polski	11	1 075	78 039,85
Inne formy działalności	- Szczupaki 2018 - finał akcji charytatywnej - przegląd teatralny - wykłady - jubileusze - Jasełka - Dzień Pracownika Socjalnego (MOPR)	5	964	Bd
OGÓŁEM		353	44 956	Bd

Źródło: sprawozdanie merytoryczne Teatru Współczesnego za 2018 r.

Ośrodek Teatralny Kana

OT Kana jako jedyny z teatrów szczecińskich prezentuje ideę działania instytucji na swojej stronie internetowej, na której w pełni przedstawiono główne obszary działalności, zaprezentowano realizowane projekty, rodzaje działalności a także podmioty współpracujące z Ośrodkiem. Zgodnie z założeniem organizatorów działalność OT Kana wykracza poza sztukę teatru i obejmuje również sztuki performatywne, muzyczne i działania interdyscyplinarne (szczególnie działania artystyczne przekraczające gatunki, wykorzystujące różne języki, szukające kodów komunikacji z widzem w przestrzeni eksperymentu). W ramach własnej działalności artystycznej Ośrodek realizuje autorskie spektakle, projekty teatralne, akcje artystyczne i społecznościowe oraz inne formy działalności kulturotwórczej. W ramach edukacji kulturalnej OT Kana promuje działania łączące teatr z problematyką społeczną i społeczno-kulturalną, w tym działania badawczo-artystyczno-dokumentacyjne ukierunkowane na tematykę tożsamości lokalnej. Ponadto instytucja realizuje wymianę doświadczeń i praktyk teatralnych, programy doskonalenia technik aktorskich, kształcenie liderów artystycznych i animatorów kultury, promuje wiedzę o teatrze jako metodzie samorozwoju, wiedzę o teatrze eksperymentalnym i poszukującym. Przekazuje i doskonali również wiedzę, techniki i umiejętności osób zainteresowanych tradycją ludową i tradycją różnych kultur. W 2018 w OT Kana zorganizowano ogółem 272 przedsięwzięć, w których wzięło udział 16 253 uczestników.

Tab. 28. Merytoryczna działalność Ośrodka Teatralnego Kana w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Koncerty	- Festiwal Akustyczeń - w ramach cyklu (Jazzowe Środy, Dżem Session z Chango; Kan Dance, YouTube Party, Swag-On – pociąg do muzyki elektronicznej, Ukulele w Piwnicy) - koncerty w Piwnicy - w ramach Łąki Kany - Wokół Tradycji - w ramach Spoiv Kultury - w ramach OKNO-zbliżenia - IV spotkanie teatralne Wolfram - Kingdom of Art	89	7 856	65 200
Wystawy	- wystawy w ramach festiwalu - fotografii muzycznej - w Piwnicy Kany	9	2 450	0,00
Spotkania	- cykliczne (m.in. Chilli Vege, Milonga w Piwnicy, Akademia Dialogu) - cykliczne na Łące Kany - informacyjne EKDUS - panel dyskusyjny w ramach Off Kontrapunkt - w ramach Spoiv Kultury - w ramach OKNO- zbliżenia - w Piwnicy - wykład na 100-lecie Niepodległości - spotkania Wokół Tradycji	73	1 924	119 816
Spektakle	- spektakle własne (7 tytułów) - w ramach Sceny Równoległej - w ramach Kingdom of Art - w ramach OFF Kontrapunktu - w ramach Spoiv Kultury	77	3423	352 924

	- w ramach festiwalu Wolfram - wyjazdowe			
Warsztaty	- w ramach projektu EKDUS (edukacja kulturowa, Nie mam już siły zupełnie na nic, w. teatralno-muzyczne, Prowincja – Moja ojczyzna, Synergia – sztuka wykorzystania wiedzy i energii grupy, Śpiewam pełnym głosem, w. śpiewu naturalnego) - w ramach OKNO- zbliżenia (droga do Twojego osobistego dźwięku, w. z Jorge Parente, w. z Olehem Stefanem, w. z Teatrem Kana; w. tańców miejskich z Lindy hop) - w ramach OFF Kontrapunkt – Młody OFF - w ramach Spoiv Kultury - w ramach Wokół Tradycji - liryczne, pieśni adwentowych, pieśni ostatecznych, Pusto noc na Kaszubach - warsztaty w ramach współpracy polsko-niemieckiej Schloss Broelin	17	414	128 179
Inne formy działalności	- pokazy filmów - festiwal Kultury Afrykańskiej Afrobalanga - współpraca przy Turnieju Muzyków Prawdziwych z Filharmonią	7	186	0,00
OGÓLEM		272	16 253	666 119

Źródło: sprawozdanie merytoryczne Ośrodka Teatralnego Kana za 2018 r.

Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza

Podstawowa działalność Filharmonii polega na organizowanie i realizacja koncertów symfonicznych, kameralnych, wokalnych, oratoryjnych oraz recitali, festiwali i innych form oraz przedsięwzięć muzycznych. Ważnym obszarem aktywności jest także działalność edukacyjna, wystawiennicza, popularyzatorska, rozwijanie talentów oraz twórczości młodych artystów muzyków. Warto nadmienić, że poprzez współpracę z lokalnymi partnerami Filharmonia umożliwia różnym grupom bezpłatne uczestnictwo w wybranych wydarzeniach kulturalnych, zapewnia transport oraz opiekę merytoryczną.

Filharmonia jako jedyna z analizowanych instytucji kultury wyodrębnia w sprawozdaniu merytorycznym działalność promocyjną, której głównym celem jest budowanie wizerunku instytucji oraz promowanie działalności. Instytucja w 2018 r. zatrudniała na etatach ponad 120 osób. W ciągu tego roku zorganizowano w Filharmonii łącznie 609 przedsięwzięć, w których uczestniczyło 229 475 osób.

Tab. 29. Merytoryczna działalność Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Działalność artystyczna	- koncerty symfoniczne - koncerty kameralne - sinfoniety - koncerty niestandardowe - inne wydarzenia artystyczne niestandardowe: wystawy, performance	109	67 760	18 770 500
Działalność edukacyjna	- koncerty symfoniczne - koncerty kameralne - sinfoniety - wydarzenia edukacyjne niestandardowe	181	36 602	3 714 100

Inna działalność edukacyjna	- warsztaty (dla dzieci, młodzieży, młodzieży akademickiej, dzieci i młodzieży ze szkół artystycznych, z grup wykluczonych)	45	2 394	239 000
Wydarzenia poza siedzibą	- koncerty - wydarzenia edukacyjne	19	10 243	233 000
Działalność promocyjna	- współorganizacja i partnerstwo - streaking - konferencje prasowe - sesje fotograficzne	82	57 116	308 000
Inne formy działalności	- wydawnictwa – książki, audiobooki, płyty - wystawy - otwarte próby generalne - zwiedzanie - wydarzenia zewnętrzne - sprzedaż usług artystycznych	192	65 603	565 500
OGÓŁEM		609	229 475	23 597 100

Źródło: sprawozdanie merytoryczne Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza za 2018 r.

Miejska Biblioteka Publiczna

Celem działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej w Szczecinie według danych zawartych w BIP (statut) jest zaspokajanie i rozwijanie potrzeb czytelniczych społeczeństwa, wspomaganie systemu edukacji i wychowania oraz upowszechnianie wiedzy i informacji na temat kultury i nauki. Ponadto do zadań Biblioteki należą: gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych; udostępnianie i wypożyczanie zbiorów bibliotecznych; prowadzenie działalności informacyjno – bibliograficznej; popularyzacja książki i czytelnictwa; współdziałanie z bibliotekami innych sieci, krajowymi i zagranicznymi, instytucjami kultury, organizacjami i stowarzyszeniami społecznymi w rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa; doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej; organizowanie porad, konferencji, wykładów, odczytów, szkoleń oraz innych imprez związanych z rozwojem nauki i kultury (dane z BIP).

Na stronie internetowej instytucji została określona wizja i misja instytucji. Organizatorzy MBP informują, że priorytetem dla Miejskiej Biblioteki Publicznej jest „profesjonalizm w obsłudze czytelników”, a misją „zaoferowanie naszym klientom jak najłatwiejszego dostępu do książki i informacji”. Jedną z nowoczesnych filii MBP - ProMedia - przedstawiana jest jako ośrodek edukacyjno-informacyjny dla dzieci i młodzieży (edukacyjne programy multimedialne) oraz dla osób dorosłych, jako miejsce spotkań autorskich, wystaw, warsztatów i prelekcji. „Jesteśmy Biblioteką nowoczesną, skomputeryzowaną i przyjazną czytelnikom. Dokładamy wszelkich starań, aby świadczone przez nas usługi były na najwyższym poziomie. (...) Naszym celem jest zwiększenie rocznego zakupu nowych pozycji książkowych do poziomu odpowiadającego 10% ogólnej liczby woluminów zgromadzonych w bibliotece. Nasze działania zmierzać będą również w kierunku podniesienia poziomu estetycznego lokali bibliotecznych poprzez przeprowadzanie systematycznych remontów i wymianę sprzętu” (źródło: <http://www.mbp.szczecin.pl/dokument,12.html>; dostęp: 03.11.2019).

Miejska Biblioteka Publiczna jest jedyną instytucją kultury spośród poddanych analizie, która w określaniu swojej misji określa plany na przyszłość i podaje w miarę wymierne oczekiwane efekty podejmowanych działań. W 2018 MBP miała 56 217 zarejestrowanych czytelników. Na finansowanie działalności merytorycznej przeznaczyła 432 732 zł. Ogólna liczba wypożyczeń wyniosła 829 911, w tym 788 174 książek i 41 737 zbiorów specjalnych. Stan księgozbioru na 2018 rok liczył 630 658 woluminów. Ponadto w sprawozdaniu uwzględniono liczbę udostępnień zasobów na miejscu – 52 314. Zwrócono tu uwagę na spadek liczby zarówno wypożyczeń książek w formie papierowej (w 2018 r. pobrano 56 624 e-booki), jak również liczby udostępnianych na miejscu książek (małe zainteresowanie) i czasopism (coraz mniej placówek prenumeruje prasę). Spadek wypożyczeń zbiorów specjalnych wiąże się z kolei głównie ze spadkiem zakupionych nowości wydawniczych oraz mniejszą liczbą odwiedzin.

W 2018 r. na potrzeby MBP zakupiono 18 751 woluminów. To dużo mniej niż w roku poprzedzającym. Jako przyczynę wskazano zbyt małe nakłady na zakup nowości (w ciągu roku zakupiono 0,32 książki/l czytelnika i 0,02 nowej płyty/l czytelnika). W skład Miejskiej Biblioteki Publicznej wchodzi 34 filie rozlokowane w różnych częściach miasta.

Oprócz usług bibliotecznych, które stanowią podstawową działalność MBP w 2018 roku odbyło się 1 946 przedsięwzięć w ramach dodatkowej działalności merytorycznej (brak informacji o liczbie uczestników). Były to: spotkania promocyjne, literackie, autorskie, wystawy prac plastycznych, malarstwa, fotografii, konferencja, imprezy edukacyjne dla dzieci i dorosłych - wykłady, prelekcje, spotkania oraz wydarzenia w ramach innych działań – szkolenia biblioteczne, kursy komputerowe (np. dla seniorów).

Tab. 30. Dodatkowa merytoryczna działalność Miejskiej Biblioteki Publicznej w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Spotkania	- promocyjne - literackie - autorskie	300	bd	Bd
Wystawy	- prac plastycznych - malarstwa - fotografii	21	bd	Bd
Konferencje, sympozja	- konferencja	1	bd	Bd
Imprezy edukacyjne, wykłady, prelekcje	- zajęcia edukacyjne dla dzieci i dorosłych	353	bd	Bd
Inne działania	- szkolenia biblioteczne - kursy komputerowe (np. dla seniorów)	1 106	bd	Bd
OGÓLEM		1 946	bd	Bd

Źródło: sprawozdanie merytoryczne Miejskiej Biblioteki Publicznej za 2018 r.

Inne

W ramach kategorii *Inne* wyodrębniono Szczecińską Agencję Artystyczną - instytucję, której organizatorem jest Gmina Miasto Szczecin, a która nie mieściła się w żadnej z wcześniej wymienionych kategorii.

Szczecińska Agencja Artystyczna (SAA)

Według danych zawartych w BIP (Statut) przedmiotem działalności SAA jest: tworzenie i upowszechnianie programów artystycznych, organizowanie i realizowanie imprez okolicznościowych o zasięgu lokalnym, krajowym zagranicznym na zamówienie przedsiębiorstw, instytucji, urzędów, organizacji społecznych i politycznych, prowadzenie impresariatu, ze szczególnym uwzględnieniem artystów szczecińskich, **prowadzenie salonów gier zręcznościowych i losowych (!)** oraz promocja: lokalnego środowiska kulturalnego, lokalnych wydarzeń kulturalnych, jak również współpraca i wymiana kulturalna krajowa i zagraniczna, współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami, społecznym ruchem artystycznym i twórcami indywidualnymi. Jako cele działalności wskazano również promocję wizerunkową i wsparcie marketingowe Gminy Miasto Szczecin.

Cel działalności SAA scharakteryzowany został również na stronie internetowej instytucji (źródło: <https://saa.pl/dzialalnosc>; dostęp: 03.11.2019): „Szczecińska Agencja Artystyczna jest miejską instytucją kultury organizującą wydarzenia o charakterze kulturalnym, artystycznym i rozrywkowym”. Działalność SAA jest podzielona na cztery podstawowe filary:

- 1) organizację imprez i uroczystości o charakterze państwowym, okolicznościowym, patriotycznym, rocznicowym, jubileuszowym oraz lokalnym;
- 2) organizację imprez masowych oraz dużych wydarzeń artystycznych Miasta Szczecin;
- 3) realizację własnych produkcji artystycznych, działalności usługowej i organizacji imprez komercyjnych;
- 4) realizację działań promocyjnych na rzecz Miasta Szczecin.

Analiza sprawozdania merytorycznego SAA ukazuje ogromny rozrzut pod względem tematyki, formy, zasięgu i adresatów organizowanych wydarzeń (szczególnie widać to w zestawieniu „innych form działalności”). Brak zasadniczego profilu działalności i różnorodność oferty udowadnia stwierdzenie zawarte na wspomnianej stronie internetowej badanej instytucji: „SAA realizuje szereg przedsięwzięć artystycznych i rozrywkowych o **rozmaitej skali** zasięgu, **zróżnicowanej** ofercie gatunkowej i **szerokim** przedziale wiekowym. Są to festiwale, koncerty kameralne i masowe, widowiska, recitale, spektakle teatralne, festyny, pikniki, wystawy, jubileusze i imprezy okolicznościowe”. Według sprawozdań za 2018 rok w SAA na etatach było zatrudnionych

19 pracowników. SAA zorganizowała ogółem 174 wydarzenia, w których uczestniczyło 399 342 osób. Szacunkowy koszt ich realizacji wyniósł 3 553 500 zł. Szczegóły działalności Szczecińskiej Agencji Artystycznej przedstawia tabela:

Tab. 31. Merytoryczna działalność Szczecińskiej Agencji Artystycznej w 2018 r.

Rodzaj działalności	Główne wydarzenia/przedsięwzięcia	Suma wydarzeń	Łączna liczba widzów/uczestników	Szacunkowy koszt (w zł)
Koncerty	- XXVI Finał WOŚP (zespoły szczecińskie) - Mała Scena Festiwalowa - koncerty w ramach Różanego Ogrodu Sztuki - Nagroda Literacka - koncerty w ramach Dni Morza - Dzień Jedności Wspólnot - Dzień Pionierów Miasta Szczecin – Urodziny Miasta - Akademicki Szczecin - Sylwester Miejski	86	52 300	1 042 000
Festiwale	- muzyczne: Szczecin Jazz Festiwal, Międzynarodowy Festiwal Jazzowy Me.Ba, Festiwal Młodych Talentów - literacki: Festiwal Literatury Kobiet Gryfia	4	12 500	1 230 000
Wystawy	- wystawy w ramach Różanego Ogrodu Sztuki	3	50 002	0,00
Spektakle	- Festiwal Literatury Kobiet - Dąbskie Wieczory Filmowe - Różany Ogród Sztuki (cykle „Różanka Dzieciom” i „Różanka bez barier”) - Sylwester dla dzieci	15	2 240	22 000
Warsztaty	- warsztaty w ramach Różanego Ogrodu Sztuki - Sylwester dla dzieci	31	(liczba zawarta w rubryce Spektakle)	0,00
Inne formy działalności	- święta państwowe i regionalne/historyczne: Święto Wyzwolenia Szczecina, Święto Flag, Święto Uchwalenia Konstytucji, Grudzień '70, Obchody Sierpnia, Obchody Święta Niepodległości, Obchody Rocznicy Września, Dzień Zwycięstwa, Dzień Jedności Wspólnot - prezentacje służb mundurowych, stowarzyszeń, fundacji itp. w ramach XXVI Festiwalu WOŚP - Dni Skandynawskie - Dni Współpracy Polsko-Niemieckiej - Marsz dla życia - przyznanie nagród/uroczystości (N. Artystyczna Prezydenta Miasta Szczecina, N. Gospodarcza Prezydenta Miasta, N. Żeglarska) - Szczeciński Budżet Obywatelski – promocja - Działania Rad Osiedlowych - Szczecin Przyjazny Rodzinie - Krokusowa Rewolucja - Cały Szczecin w Kwiatkach - Ekobieg - Mini Mundial - Szczecin Kibicuje - Westiwal Architektury/Łasztownia - Dni Morza - Pyromagic - Szczecin Music Live	39	290 800	1 259 500
OGÓLEM		174	399 342	3 553 500

Źródło: sprawozdanie merytoryczne Szczecińskiej Agencji Artystycznej za 2018 r.

W 2018 roku Szczecińska Agencja Artystyczna organizowała zarówno imprezy o charakterze kulturalnym, jak i masowe imprezy o charakterze bardziej rozrywkowym. W przypadku koncertów największy koszt dotyczył organizacji Sylwestra Miejskiego (410 000 zł). Niestety brak jest danych dotyczących kosztów organizacji tak dużej imprezy jak Dni Morza, w sprawozdaniu wartość liczbowa jest przypisana jedynie do uczestników, których było 20 000). Natomiast w przypadku festiwalu największym nakład finansowy dotyczył organizacji Szczecin Jazz Festiwal (600 000 zł). Ponadto zorganizowano różnorodne pomniejsze przedsięwzięcia w postaci imprez i uroczystości o charakterze państwowym, okolicznościowym, patriotycznym, rocznicowym, jubileuszowym oraz lokalnym. Uwagę zwraca fakt, że na takie święta, jak Wyzwolenie Szczecina, Święto Flagi, Święto Uchwalenia Konstytucji, Grudzień '70, Obchody Sierpnia wydano po 2 000 zł, a np. na Marsz dla życia – 6 000 zł. W sumie wydarzenia w ramach „innych form działalności” kosztowały 1 259 500 zł. Szczecińska Agencja Artystyczna nie prowadzi wyodrębnionej działalności edukacyjnej.

W ogólnym zestawieniu prowadzonej działalności merytorycznej instytucji kultury GMS w 2018 roku zorganizowały łącznie 5 337 przedsięwzięć (Tab. 32), w których uczestniczyło około 1 miliona osób (brak danych na temat liczby uczestników w przypadku Miejskiej Biblioteki Publicznej). Nie jest to oczywiście pełny obraz wydarzeń kulturalnych w mieście. Do tego należy dodać ponad 4 000 wydarzeń zorganizowanych przez marszałkowskie instytucje kultury (Tab. 33), w których wzięło udział ponad 400 000 osób (liczba nie uwzględnia odbiorców Teatru Polskiego i Biura Dokumentacji Zabytków ze względu na brak danych) oraz wiele inicjatyw funkcjonujących w Szczecinie pozarządowych organizacji o charakterze kulturalnym.

Tab. 32. Zestawienie miejskich instytucji kultury pod względem liczby wydarzeń, uczestników i kosztów realizacji w 2018 r.

Nazwa instytucji	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników	Szacunkowy koszt realizacji (w zł)
DK „13 Muz”	313	26 870	1 009 000
DK „Słowianin”	301	31 637	544 034,75
DK Klub „Skolwin”	140	15 023	633 711,44
MOK Szczecin Dąbie	272	25 352	1 643 919,65
Muzeum Techniki i Komunikacji	220	57 537	229 206
Zajezdnia Sztuki			
Trafostacja Sztuki	255	49 493	739 707
Teatr Lalek Pleciuga	482	82 668	Bd
Teatr Współczesny	353	44 956	Bd
Ośrodek Teatralny Kana	272	16 253	666 119
Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza	609	229 475	23 597 100
Miejska Biblioteka Publiczna	1 946	Bd	Bd
Szczecińska Agencja Artystyczna	174	399 342	3 553 500
OGÓŁEM	5 337	978 606*	32 598 297,84**

Źródło: sprawozdania merytoryczne miejskich instytucji kultury za 2018 r.

*bez MBP

**bez Teatru Lalek Pleciuga, Teatru Współczesnego i MBP

Tab. 33. Zestawienie instytucji kultury, których organizatorem jest Urząd Marszałkowski pod względem liczby wydarzeń, uczestników i kosztów realizacji w 2018 r.*

Nazwa instytucji	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników
Książnica Pomorska	686	25 792
Opera na Zamku	376	75 591
Zamek Książąt Pomorskich	892	190 190
Teatr Polski	353	Bd
Muzeum Narodowe	1 720	123 239
Biuro Dokumentacji Zabytków	115	Bd
OGÓŁEM	4 142	414 812**

Źródło: sprawozdania merytoryczne marszałkowskich instytucji kultury za 2018 r.

*w tabeli nie uwzględniono Ośrodka Teatralnego Kana ponieważ jest on wskazany w tabeli miejskich instytucji kultury

**bez Teatru Polskiego i Biura Dokumentacji Zabytków

O POTRZEBIE STRATEGII KULTURY SZCZECIŃSKIEJ

Główne zagadnienia, jakie omawiamy w tej części opracowania, dotyczą kształtowania polityki kulturalnej, znaczenia kultury w życiu miasta oraz barier w organizowaniu kultury w Szczecinie. Podstawę do analizy tego obszaru badawczego stanowiły wywiady pogłębione z przedstawicielami szczecińskich instytucji kultury, środowiska twórczego oraz wywiady pogłębione z mieszkańcami.

Kultura, jeśli traktować ją wyłącznie instrumentalnie, pełni ważne funkcje w zarządzaniu miastem. Lista korzyści jest długa: kultura może stanowić ważny element lokalnej ekonomii, jest ważnym składnikiem jakości życia mieszkańców, jest kluczowa dla miejskiej tożsamości grup i jednostek, sprzyja budowaniu wizji społecznych, kształtuje wartości, uprzyjemnia życie mieszkańców, jest istotną częścią procesu rewitalizacji. Kultura wreszcie może być głównym czynnikiem decydującym o atrakcyjności miasta, narzędziem miejskiego marketingu. Rodzi się więc pytanie – czy potencjał szczecińskiej kultury stwarza szansę realizacji powyższych funkcji?

Przedstawiciele środowisk twórczych postrzegają potencjał kultury Szczecina jako nie w pełni wykorzystany. Oferta kulturalna Szczecina jawi się w świetle badań mieszkańców jako różnorodna, pojawiło się niewiele głosów o niedoborze lub nadmiarze określonego rodzaju wydarzeń kulturalnych. Twórcy ze szczecińskiego środowiska kultury odnoszą sukcesy, są doceniani w kraju. Wyróżnikiem Szczecina, w ostatnich latach stały się nowe instytucje, takie jak: Akademia Sztuki, Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza, Trafostacja Sztuki. Powyższy **potencjał nie przekłada się jednak na spójny wizerunek Szczecina jako miasta kultury. Wynika to między innymi z braku – zdaniem badanych – odpowiedniej polityki kulturalnej miasta.** Szczecin postrzegany jest jako miasto o rozproszonej kulturze, czy wręcz braku własnej kultury (tj. odrębnej od kultury innych miast, wyróżniającej się oferty kulturalnej, rozpoznawalnych w kraju o poza nim instytucjach). Opinie takie odzwierciedlają następujące wypowiedzi.

(...) ten obraz kulturowy miasta czy regionu jest maksymalnie rozproszony. Nie mamy spójnej wizytówki, która by pokazała „tak, Szczecin jest silny kulturalnie” i rozpoznawalny. (...) trzeba

prowadzić mądrą politykę kulturalną nie dla wybranych instytucji, tylko dla całego obszaru kultury. (Wywiad 3)

Nie spotkałem się z takim określeniem jak „szczecińska kultura”. (Wywiad z ekspertami 1)

Atutem Szczecina jako stolicy województwa jest **potencjał oddziaływania na cały region**, a z racji położenia na pograniczu polsko-niemieckim oddziaływania również na mieszkańców miejscowości położonych po stronie niemieckiej. Jest miastem coraz częściej odwiedzanym i miastem dobrze postrzeganym zarówno przez mieszkańców jak i turystów.

Zmienił się bardzo stosunek mieszkańców Szczecina do samego Szczecina. Szczecin dla takich mieszkańców Łobza, Brzeska, Choszczna stał się faktycznym centrum, chcą tu przyjeżdżać, identyfikują się z tym miastem i nawet konkurują. Stargard zaczyna z nami konkurować, stworzył orkiestrę symfoniczną, regularnie odbywają się koncerty. (Wywiad z ekspertami 2)

Miasto ma wokół siebie ogromny potencjał do oddziaływania i czerpania z niego, że tu przydałoby się nie mówimy już tylko o polityce miasta, tutaj są rzeczy do zrobienia, tutaj są rzeczy do uruchomienia, bo ci ludzie lubią to miasto coraz bardziej i chcą przyjeżdżać. Z małego Gartz przyjeżdżają ludzie do Szczecina do knajpki, bo tutaj mają blisko, a to im imponuje, nie będą jechać do Berlina, stać w korkach, a tutaj 20 minut i są na miejscu w fajnej restauracji. Spotykają tutaj berlińskie zespoły jazzowe, które przyjeżdżają, berlińskich jazzmanów. (Wywiad z ekspertami 2)

Mimo tych atutów, nie wykorzystuje się kultury dla budowania marki Szczecina, jego promocji i kształtowania wizerunku. Kultura, twierdzą nasi badani, nie jest głównym czynnikiem atrakcyjności miasta. Konieczne jest więc podjęcie działań na rzecz spójnej polityki kulturalnej, co dałoby szansę – wzorem innych miast – uzyskać bardziej rozpoznawalny obraz miasta jako miasta kultury. Działania tego rodzaju ukierunkowane są na scalanie „rozporozszonego archipelagu” instytucji i ofert kultury, poprzez sieciowanie, scalanie dostępu do informacji o wydarzeniach kulturalnych, tworzenie zachęt do realizacji wspólnych (tj. międzyinstytucjonalnych) przedsięwzięć. Zauważalnym problemem jest nie tylko rozproszenie kultury, ale również wyzwania związane z odmiennością podmiotów zarządzających poszczególnymi instytucjami („prowadzonymi” przez Urząd Miasta i Urząd Marszałkowski). W odniesieniu do tych problemów respondenci podsuwali nawet gotowe rozwiązania:

Tak samo jak spójna polityka w zakresie NGO. My tworzymy sieć instytucji jako instytucji publicznej, ale my nie działamy w próżni, do tego dochodzą różne organizacje pozarządowe i teraz w zależności od tego, jak będą wyglądały programy do tego, jakie działania będą wspierane, wtedy dostajemy całościowy obraz, a nie mozaikę składającą się z różnych elementów, które na zewnątrz absolutnie nie są rozpoznawane, więc tu na pewno jest ta sfera. Również na poziomie miasta też mamy daty, które mogłyby stanowić fantastyczną płaszczyznę wreszcie do tego, żeby przełamać i wspólnie, żeby filharmonia przygotowała z operą mega widowisko plenerowe operowe, Wrocław było stać, bez względu czy urząd marszałkowski czy miasto, ale wspólnym celem jest celebrowanie, nie wiem, iluś lecie Szczecina. Przestrzeń do współpracy również połączenia się na poziomie tym bardziej formalnym, czyli instytucji publicznych. (Wywiad z ekspertami 3)

Był taki moment, żeby za 30 złotych przyjechać do Szczecina i spędzić fajny weekend, wyjść z ofertą nie instytucji, ale miasta. Wystarczy prosta rzecz, raz na kwartał wybrać cztery najważniejsze wydarzenia, nie jednej instytucji i Szczecin zaprasza jako kompleksowa oferta. Nie tylko opera czy filharmonia. Jeśli każda z instytucji coś by dorzuciła i nieźle pieniądze by

się uzbierały, a promocja danego miejsca by była. Są miasta, które tak działają. (Wywiad z ekspertami 3)

Inny problem, wskazywany przez twórców i organizatorów kultury nazwaliśmy „poczuciem osamotnienia”. Mamy tu na myśli przekonanie, że praca w kulturze jest zajęciem koniecznym, ale niekoniecznie potrzebnym („Pierwsza sprawa to status kultury, jak mi się wydaje to kwestia podstawowa. Jak rozmawiać z urzędnikami najwyższymi to zwykle tę kulturę się tak traktuje: jeśli jest miasto, to musi być kultura. Coś musi być.” – wywiad 2). Kultura jest nie tylko niedostatecznie wykorzystywana do promowania miasta, ale także w opinii niektórych przedstawicieli instytucji kultury niedoceniana przez decydentów, polityków – osoby odpowiedzialne za kreowanie polityki na rzecz rozwoju miasta. Decydenci i politycy postrzegani są jako osoby, które nie uczestniczą w ważnych wydarzeniach kulturalnych, co bywa interpretowane jako brak zainteresowania tymi obszarami życia społecznego. Kultura nie jest również obecna w propozycjach programowych polityków, co jest odbierane jako wyraz braku zrozumienia znaczenia i roli kultury.

To jest punkt widzenia taki, który jest popularny wśród zarządzających miastem, że w zasadzie kultura jest rodzajem fanaberii, na zasadzie jak was stać, to proszę bardzo. Natomiast my się zajmujemy poważnymi sprawami. Także te perspektywy należałoby wytłumaczyć zarządzającym, że sensem istnienia miasta jest to, żeby tworzyło kulturę, to jest coś, co zwieńcza te działania i do tego powinno prowadzić, a nie że kultura może być nieobowiązkowym dodatkiem. (Wywiad 1)

Władza daje kulturze zielone światło, ale nie interesuje się tym za bardzo. Nie przychodzą władcy na imprezy, no może się pokażą, ale raczej niechętnie, do teatru niechętnie, do filharmonii, w operze może czasami lepiej bywać i to też nie wszyscy. (Wywiad 3)

Zwróćcie państwo uwagę, widzimy te puste szeregi dla vipów na każdych premierach. (Wywiad 3)

Zwróćcie uwagę na lokalnych polityków, gdzie w szczecińskich programach polityków kultura? Nie ma jej. (Wywiad 3)

Kultura podlega dynamicznym zmianom jakościowym, wymaga więc ciągłego modyfikowania sposobu zarządzania tym obszarem. Pisaliśmy o tym we wstępie do raportu – zmieniający się kontekst ekonomiczny, polityczny, związany z przeobrażeniami czasu wolnego stanowi wyzwanie dla miasta chcącego efektywnie zarządzać kulturą. Potrzeba jest w Szczecinie dyskusji dotyczącej ważnych nie tylko dla środowiska twórczego, ale także dla mieszkańców i zarządzających miastem, kwestii:

- czym dla środowiska miejskiego jest kultura?
- które z potencjałów kultury: wizerunkowy, marketingowy, poprawy jakości życia, tworzenia wartości itd. miasto chce przede wszystkim wykorzystywać?
- czy i jak chcemy budować markę Szczecina w oparciu o kulturę?
- czy wydarzenia kulturalne mają odpowiadać jedynie na popyt, czy też wpływać na podaż?
- czy ważniejszy jest rozwój inicjatyw, które powstają lokalnie, wzmacniają środowiska szczecińskiej kultury, czy też ważniejsze jest „importowanie” wydarzeń zewnętrznych?

Zdaniem przedstawicieli szczecińskich środowisk odpowiedzi na te i inne pytania powinny znaleźć się

w strategii rozwoju kultury. Dotykamy tutaj dwóch różnych, chociaż powiązanych ze sobą kwestii. Po pierwsze, badani przez nas twórcy i organizatorzy kultury nie mają poczucia, że „dokądś zmierzamy”

– nie są znane priorytety miasta w sferze kultury. Dominuje przekonanie, że **brak strategii stanowi istotną barierę w organizowaniu kultury, a także świadczy o braku jasnych założeń polityki kulturalnej miasta**. Po drugie, badani wyrażają chęć współpracy nad dokumentem, który porządkowałby działania podmiotów kultury. To nie jest wcale częsta sytuacja, w której przedstawiciele jakiejś grupy domagają się wskazania strategicznych kierunków rozwoju i własnego współuczestnictwa w ich tworzeniu. W zakresie tworzenia polityki kulturalnej, opracowywania i wdrażania strategii rozwoju kultury warto byłoby korzystać z doświadczeń innych miast. Szczecin raczej z tej możliwości nie korzysta.

Swego czasu Szczecin był w związku miast bałtyckich. Urzędnicy jeździli na spotkania i dowiadywali się, jak gdzieś pracują wydziały kultury. Szczecin wystąpił z tego związku, bo się okazało, że się nie opłaca, a nie wszystkie polskie miasta ze związku wystąpiły. Kiedy Szczecin był w nowej Hanzie, też wystąpił, bo się nie opłaca, a też były spotkania na temat kultury. Można się było dowiedzieć, jak gdzieś coś było robione. (Wywiad 2)

Brak strategii jest jednym z powodów postrzegania miasta jako administratora kultury, a nie podmiotu świadomie kształtującego jej ofertę. W związku z tym, niektóre z podejmowanych decyzji Urzędu Miasta w zakresie zarządzania kulturą (jak na przykład programy dotacyjne, stypendia, nagrody) odbierane są jako arbitralne i nie spotykają się ze zrozumieniem.

Ja chciałem nawiązać do strategii, że brak dokumentu strategii powoduje, że urzędnicy mają otwarte pole do takich arbitralnych decyzji z palca. Strategię trzeba wypracować, to raz, a dwa – ona jednak trochę wiąże ręce. (Wywiad z ekspertami 1)

Powinna być strategia, pozostawić przestrzeń do kształtowania się kultury w sposób autonomiczny i spontaniczny, ale przestrzeń, żeby stworzyć warunki. Na pewno nie sterować ręcznie, bo być może nie w każdej dzielnicy Szczecina ten dom kultury się sprawdzi. (Wywiad z ekspertami 3)

Niektórzy z przedstawicieli instytucji kultury dostrzegali możliwe zagrożenia posiadania takiej strategii. Jasno określone założenia polityki kulturalnej mogą spowodować specjalizację miasta w jakiejś dziedzinie kultury i powodować, że inne dziedziny nie uzyskają finansowania. Wyrażano również obawy przed upolitycznieniem kultury („*Za polityką kulturalną, jak Państwo dobrze wiecie, która może brzmieć dla jednych bardziej zachęcająco... dla innych jeżyć im włos na głowie, kryje się mnóstwo interpretacji*” (Wywiad 3)).

Kultura, by dotrzeć do swych odbiorców, wymaga odpowiednich działań informacyjnych i promocyjnych. Obszarami działalności w tym zakresie są:

- dostarczanie pełnych i aktualnych informacji o wydarzeniach kulturalnych,

- wypromowanie wydarzeń kulturalnych w taki sposób, aby potencjalny uczestnik czuł się zachęcony do udziału w nich.

Dotychczas podejmowane działania w tych obszarach – zdaniem mieszkańców, biorących udział w badaniach jakościowych – wymagają modyfikacji. **Respondenci zgodnie zwracali uwagę, że aktualnie dostępna informacja o wydarzeniach kulturalnych jest rozproszona.** Dostępna jest ona przede wszystkim bezpośrednio w instytucjach kultury częściowo w wydawanych informatorach, pozyskiwana za pośrednictwem stron internetowych. Funkcji informacyjnych, zdaniem badanych, nie spełniają także w wystarczającym stopniu media.

Nie ma miejsca, gdzie ja mogę się dowiedzieć o wszystkich imprezach kulturalnych w mieście. A dzieje się bardzo dużo i bywam w różnych miejscach. (Wywiad 5)

Zmieniła się pewnego rodzaju tendencja kultura jest passe w mediach publicznych, to dotyczy także dużych ośrodków, TVN się np. chwali dużą działalnością polityczną, dowiemy się o każdym przemówieniu Trumpa, ale o koncercie w operze z udziałem wybitnych gości nikt nie powie. To dotyczy wszystkich. (Wywiad z ekspertami 3)

I teraz jest kwestia bardzo istotna dla Szczecina – media w Szczecinie umierają. I jesteście tego wszyscy świadkami. (Wywiad z ekspertami 3)

Przedstawiciele instytucji kultury mówią wręcz o „załamaniu kompleksu informacji o kulturze, braku centrów opiniotwórczych”, co jest ważne dla tworzenia klimatu wokół kultury. Egzemplifikacją takich opinii są poniższe wypowiedzi.

Szczecin miał kiedyś centra kultury, gdzie wypadało i chciało się być. I3 Muz, Kontrasty, Kana. Teraz to się załamało. Nawet koncerty zamkowe były takim centrum, gdzie co niedziela przychodziło 400 osób i trudno było o bilety, teraz Szczecin ma problem z takimi miejscami. Może one gdzieś powstają, może ta oranżeria w Akademii Sztuki będzie takim miejscem, może Trafostacja będzie takim miejscem, bo wciąż nie jest, mimo całego szacunku do Trafostacji. Takie miejsca są ważne, centra opiniotwórcze i miejsca informacji, i takie miejsca bywania, w których chce się być. (Wywiad z ekspertami 2)

Były czasy, że trzy gazety zamieszczały recenzje koncertu z filharmonii i każdą pisał ktoś inny. To się załamało. Tak, a dziś nie ma kto na konferencję prasową przyjść, nie ma sensu robić konferencji. (Wywiad z ekspertami 2)

Kontrapunkt padł z braku pieniędzy. Bardzo często nie ma na niego pieniędzy w budżecie. Tak to wygląda w większości przypadków, że jeżeli jest chociaż zarys pomysłów, to gdzieś zaczyna funkcjonować w przestrzeni organizacyjno-finansowej. (Wywiad z ekspertami 3)

Szczególnie trudno jest dotrzeć do informacji o wydarzeniach o charakterze lokalnym, często organizowanych przez organizacje pozarządowe, wydarzeniach niszowych. Dysponują one bardzo ograniczonymi budżetami, uniemożliwiającymi przeznaczenie środków finansowych na promocję, mają też ograniczone możliwości organizacyjne. Anonse na temat tych wydarzeń pojawiają się głównie w Internecie, a ściślej: na stronach facebookowych poszczególnych organizacji. Dostęp do tych stron (fanpage'ów) mają tylko ci użytkownicy, którzy dodali ją do ulubionych lub obserwowanych, jednak nawet w takim przypadku informacja o wydarzeniach nie zawsze dociera do odbiorców ze względu na ograniczenia zasięgu darmowych postów.

Promocja kultury w opinii badanych jest dziedziną, która szczególnie wymaga zmian i wypracowania nowego, kompleksowego podejścia. Z wypowiedzi zarówno mieszkańców biorących udział w badaniach jakościowych, jak również wypowiedzi ekspertów można wnioskować, że promocja kultury jest dziedziną „zapomnianą”. Oczekuje się nie tylko informacji, ale także rekomendacji wydarzeń kulturalnych oraz promocji atrakcyjnej infrastruktury kultury, w niedostatecznym stopniu wykorzystanej.

Piękne miejsce w Szczecinie to też Teatr Letni, ale on nie jest tak promowany i wykorzystany, tam mogłyby być piękne koncerty z różnych okazji, a nie słyszę, żeby tam coś się odbywało. W większości stoi pusty. (Wywiad z mieszkańcami 2)

Podsumowując uważam, że dzieje się bardzo dużo w różnych obszarach, ale ciężko mi znaleźć informacje. Jeżeli chodzi o muzykę to jeszcze jako tako, bo są bilety FM, zapisałam się do newslettera i dostaję informacje jak są. Co do wystaw to nie ma żadnej informacji. Co do imprez artystycznych, też nie ma ani informacji, ani promocji. Nie jestem facebookowa. (Wywiad z mieszkańcami 1)

Promocja ma również duże znaczenie w kreowaniu potrzeb kulturalnych, jest to szczególnie istotne z uwagi na brak nawyków i tradycji partycypacji w kulturze części mieszkańców Szczecina. Promowanie w większym zakresie wydarzeń kulturalnych pozwoliłoby także na zwiększenie liczby odbiorców działań poszczególnych instytucji kultury.

Jak ważne jest kreowanie potrzeb kulturalnych mieszkańców poprzez promocję wydarzeń świadczy przykład organizowania „Nocy Muzeów”, które to wydarzenie cieszy się ogromnym zainteresowaniem szczecinian. Natomiast brak wystarczającej promocji programu bezpłatnego zwiedzania muzeum (szansa taka jest raz w tygodniu) powoduje, że niewiele osób z tej możliwości korzysta.

Zobaczcie Państwo, noc muzeów, jedna noc w roku, kiedy co tydzień w każdym muzeum jest bezpłatne wejście i można skorzystać. Kiedyś było w poniedziałek i to było bez sensu, teraz jest w weekend i to się troszkę zwiększyło. Ale z czego to wynika? Jest jedna noc, gdzie są tysiące ludzi w kolejce... (Wywiad z ekspertami 2)

Instytucje kultury dostrzegają zalety, jakie przyniosłoby im wzajemne wsparcie w działaniach promocyjnych. Poza korzyściami dla poszczególnych instytucji wpłynęłoby to też na zwiększenie atrakcyjności Szczecina jako miasta kultury. Jednak barierą w podejmowaniu takich wspólnych rozwiązań, zdaniem przedstawicieli instytucji kultury, są względy finansowe, „ale z naszych budżetów szkoda” (wywiad 3). Oczekiwania w zakresie tworzenia kompleksowej informacji o wydarzeniach kulturalnych oraz ich wypromowania adresowane są do Wydziału Kultury Urzędu Miasta. Przytaczane są doświadczenia innych miast, prowadzących skuteczną politykę informacyjną i promocyjną. Egzemplifikacją takich działań są przykłady Berlina czy Wrocławia.

Korzystam z kultury w Berlinie i tam są punkty. Instytucje tworzą holding, dogadują się i w centrach handlowych są sprzedawane bilety, a my mamy wiele miejskich instytucji, które utrzymuje miasto. Zdarzało mi się, że w Berlinie przechodziłam i kupowałam bilety, bo mi się spodobał jakiś koncert i np. na rok z góry. Tak, odbiór kultury jest łatwiejszy. Dlaczego by takiego punktu nie zrobić w urzędzie miejskim? Dlaczego tam nie ma informacji. Kupno biletu

do teatru, godziny otwarcia kas są dla mnie dyskusyjne. Nigdy nie wiem, czy zdążę. To powoduje, że dostęp do kultury jest trudniejszy i jest to problem, bo musimy gdzieś podjechać. (Wywiad z ekspertami 3)

Ja będąc we Wrocławiu i będąc w jakimś ważnym dla tego miasta miejscu z biletem otrzymałem ofertę jakiejś innej placówki, którą warto odwiedzić, będąc we Wrocławiu. (Wywiad z ekspertami 3)

W Niemczech mieszkańcy dostają do skrzynki darmową gazetkę, w której znajduje się cała oferta kulturalna, co się w ich mieście dzieje, a wiem, że jest zapotrzebowanie na taką gazetkę z informacjami ze Szczecina, bo dla nich to miasto jest atrakcyjne. (Wywiad z ekspertami 2)

Może trzeba by zrobić na stronie urzędu miasta zakładkę pod tytułem „Kultura w Szczecinie”, w którym będzie zbiór pomysłów. Niekoniecznie, żeby pojawiały się tam propozycje miasta, ale ludzi, którzy byli w jakimś miejscu i je polecają. (Wywiad z ekspertami 3)

Wyniki badania wskazują na konieczność poprawy współpracy pomiędzy środowiskiem tworzącym kulturę w Szczecinie a zarządzającymi kulturą. Jak już było to wcześniej sygnalizowane, organizatorzy i twórcy wydarzeń kulturalnych postrzegają praktykę zarządzania kulturą jako jej administrowanie. Dominują działania technokratyczne, przejawiające się w stosowaniu rozbudowanych procedur aplikowania o środki finansowe, rozliczania projektów, ich ewaluacji. Technokratyczne podejście w zarządzaniu kulturą, zdaniem badanych, jest rezultatem braku dostatecznej wiedzy na temat specyfiki organizowania wydarzeń kulturalnych, ograniczonej znajomości potrzeb środowiska twórczego. Wymogi formalne, którym muszą sprostać przedstawiciele instytucji kultury, sprawiają wiele trudności, nie zawsze postrzegane są jako uzasadnione i nie spotykają się ze zrozumieniem.

W kontekście powyższego pojawia się postulat rozdzielenia zarządzania kulturą na dwa obszary. Pierwszy dotyczyłby administrowania kulturą (rozliczenia finansowe, sprawozdawczość itp.), drugi obszar to kultura w relacji społecznej (współtworzenie polityki kulturalnej miasta, współpraca w zakresie tworzenia oferty kulturalnej, promocja miasta, kształtowanie marki Szczecina w oparciu o kulturę). **W świetle wyników badań można skonstatować, że kultura funkcjonuje w dwóch odrębnych wymiarach: „urzędniczym” i „twórczym”.** Oba te wymiary różnią się między sobą wartościami, językiem, stosowaną symboliką, wymogami, zakresem i charakterem działań. Istnieje potrzeba połączenia tych różnych spojrzeń na kulturę.

Propozycją wychodzącą naprzeciw tym oczekiwaniom, mogłoby być powołanie forum, w którym uczestniczyliby zarówno urzędnicy, jak i przedstawiciele świata kultury, a którego zadaniem byłoby kształtowanie polityki kulturalnej miasta. Forum to stwarzałoby możliwość przenikania się różnych koncepcji, wizji, wzorów rozwiązań w obszarze kultury. Ułatwiłoby ono współpracę różnych instytucji, środowisk twórczych, ograniczając tym samym segmentowość kultury. Dotychczasowa współpraca przedstawicieli środowisk twórczych była ograniczona, nie była systematyczna (jeżeli miała miejsce to dotyczyła realizacji pojedynczych przedsięwzięć), co powodowało fragmentaryzację oferty kulturalnej Szczecina. W forum tym powinni uczestniczyć zarówno przedstawiciele miasta, jak

i władz województwa, co dałoby szansę realizacji wspólnych przedsięwzięć, lepszego wykorzystania zasobów i infrastruktury w zarządzanym przez urząd miasta i urząd marszałkowski obszarze kultury. Dotychczasowa współpraca obu samorządów w tym zakresie została oceniona przez badanych jako niewystarczająca.

IV. PODSUMOWANIE WYNIKÓW DIAGNOZY

- ↳ **Przebadaliśmy 398 mieszkańców miasta** (wywiady F2F próba kwotowo-losową, z kryterium dzielnic i osiedli)
- ↳ Zrealizowaliśmy **514 ankiet podczas Dni Morza 2019** (*next-to-pass interviews*)
- ↳ Zrealizowaliśmy **6 wywiadów fokusowych** (3 z grupami ekspertów i 3 z mieszkańcami miasta, dobór celowy). W badaniach jakościowych wzięło udział łącznie 58 osób.
- ↳ Wykorzystaliśmy **ankietę CAWI** z wypowiedziami osób, które nie mogły wziąć udziału w badaniu jakościowym (n=15)
- ↳ W analizie danych zastanych (SDA) uwzględniliśmy **dokumenty, strony internetowe, biuletyny informacji publicznej, sprawozdania finansowe i merytoryczne za 2018** rok 12 instytucji współorganizowanych przez gminę Miasto Szczecin i jako uzupełnienie obrazu - 7 instytucji których organizatorem jest Urząd Marszałkowski

Uczestnictwo w kulturze

- / Ponad 26,1% ankietowanych mieszkańców nie uczestniczyło w żadnym z wydarzeń kulturalnych w Szczecinie w ciągu ostatniego roku a 26,9% respondentów nie wskazało ani jednej instytucji kultury, którą odwiedzili w ciągu ostatnich 2 lat.
- / Szczecinianie zdecydowanie najczęściej uczestniczą w wydarzeniach plenerowych lub festynach.
- / Wydarzeniem kulturalnym najczęściej wskazanym przez badanych okazały się *Dni Morza* (wymienione przez 42,2%) oraz *Pyromagic* (26,5%). Dodatkowo, 10,9% badanych wskazało na *Piknik nad Odrą*, a 14,3% wskazało na swoje uczestnictwo w „innych wydarzeniach plenerowych”.
- / Drugą w kolejności formą uczestnictwa w ciągu ostatniego roku były koncerty (grane na żywo).
- / Co czwarty badany nie miał kontaktu z żadną z 22 instytucji kultury w ciągu ostatnich 2 lat (niezależnie od celu wizyty).
- / Najwięcej respondentów wskazało na odwiedziny w Książnicy Pomorskiej (33,7%), Muzeum Narodowym (31,2%), Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie (30,9%), Zamku Książąt Pomorskich (30,7%), Miejskiej Bibliotece Publicznej (MBP) (27,1%).
- / Kobiety (57,9%) częściej niż mężczyźni (42,1%) deklarują kontakt z instytucjami kultury.

Odważający instytucje (podobnie jak korzystający z ofert kultury) to osoby lepiej wykształcone, dobrze oceniające swoją sytuację materialną, aktywne - zarówno fizycznie jak i intelektualnie, zaangażowane społecznie.

Wyodrębniliśmy 5 kategorii odbiorców:

- „Bywalcy” klasycznych instytucji kultury (najczęściej odwiedzający takie instytucje jak: Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, Opera na Zamku, Teatr Polski, Teatr Współczesny, Zamek Książąt Pomorskich).
- „Dyskutanci” – deklarujący kontakt z instytucjami organizującymi studyjne pokazy filmowe, spotkania literackie, debaty, organizowane przez Książnicę Pomorską i Miejską Bibliotekę Publiczną – Filię Promedia).
- „Alternatywni i Współcześni” (Akademia Sztuki w Szczecinie, Trafostacja Sztuki, Dom Kultury XIII Muz, Szczeciński Inkubator Kultury - SIK).
- „Rodzice” (Miejska Biblioteka Publiczna – bez spotkań literackich, Muzeum Techniki i Komunikacji, Teatr Lalek Pleciuga).
- „Osiedlowi” (wybierający Dom Kultury Skolwin, Dom Kultury Słowianin, Dom Kultury Dąbie)

Podobnie jak w przypadku indeksów uczestnictwa w wydarzeniach, widać silną zależność pomiędzy osobistą znajomością z artystami a własnymi praktykami kulturalnymi. Ci, którzy znają osobiście twórców, częściej pojawiają się w instytucjach kultury.

Dni Morza

Odważający *Dni Morza* mieszkają najczęściej w Szczecinie: w jego lewobrzeżnej (47,7%) lub prawobrzeżnej części (18,5%). Badani pochodzili również z gmin i powiatów w pobliżu Szczecina (12,1%), miejscowości pozostałych terenów województwa (8,7%), miejscowości z innych regionów Polski (11,5%).

Dominują doświadczeni bywalcy - tylko 14,2% ankietowanych deklaruje, że pierwszy raz uczestniczyło w szczecińskich *Dniach Morza*.

Większość „nowicjuszy” ponownie pojawi się na imprezie. Największy udział „nowicjuszy” odnotowano w grupie przyjeżdżających z innych województw i miejscowości z odleglejszych od Szczecina terenów województwa zachodniopomorskiego.

28% respondentów przyjechało na *Dni Morza* prywatnym samochodem (jako pasażer lub kierowca) natomiast 22,8% wybrało transport zbiorowy.

47,3% respondentów czerpało swoją wiedzę o dokładnym terminie tegorocznych *Dni Morza* z Internetu i mediów społecznościowych.

Największą atrakcją tegorocznej edycji *DM* były „Statki, żaglowce” (taką odpowiedź wybrało 40,9% badanych), Diabelski Młyn (Szczecin Wheel) - wskazany przez 19,9%, „Koncerty, występy” (15,1%), „Jedzenie, food trucki” (7%) oraz „Hiszpański żaglowiec” – Juan Sebastian de Elcano (6%).

- / Zapytaliśmy także o to, co jest największym rozczarowaniem, co się nie podoba/ło w tegorocznej edycji *Dni Morza*. 28% badanych nie wskazało żadnych zastrzeżeń dotyczących *Dni Morza 2019*.
- / Wśród najczęściej wymienianych rozczarowań znalazły się: “brak żaglowców przy Wałach Chrobrego” (wskazany przez 22,3% respondentów), “za mało żaglowców, statków” (13,4%).
- / Z twierdzeniem “*Dni Morza* są wizytówką Szczecina” zgadza się 81,5% badanych. 37,2% badanych zgadza się, że “*Dni Morza* nie mają zbyt wiele wspólnego z morzem”.
- / Osoby młodsze i uczestniczące po raz pierwszy mają poczucie, że istnieją inne wydarzenia, które stanowią wizytówkę miasta. Narracja na temat morskiego charakteru imprezy najczęściej jest kwestionowana w pokoleniu 30 latków i osób poniżej 19 roku życia.
- / Najczęstsze skojarzenia z imprezą odnosiły się do jednostek pływających kojarzących się z flotą handlową („statki”, „statek” – łącznie 232 razy), a w drugiej kolejności do żaglowców (słowo „żaglowce” pojawiło się 102 razy, „jachty” - 20). W dalszej kolejności znalazły się określenia “morze” (85), “zabawa” (69), „koncerty” (58), „tłum” i „tłumy” (49).
- / Na pytanie „co świętujemy podczas *Dni Morza*” badani najczęściej odpowiadali: morze (32,4%), święto ludzi morza (19,7%), statki, żaglowce (11,7%), święto miasta (11,0%).

Opinie o kulturze

- / Ponad 20 % badanych nie potrafiło wskazać żadnej instytucji kultury, będącej wizytówką miasta. 21,4% nie wskazało jakiegokolwiek wydarzenia flagowego dla szczecińskiej kultury.
- / Respondenci uznają Filharmonię im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie za instytucję, będącą wizytówką miasta. Wśród ogółu odpowiedzi, 30,3% to wskazania na ten podmiot. Druga najczęściej pojawiająca się odpowiedź to “Zamek Książąt Pomorskich” (15,3%), trzecia – „Muzeum Narodowe” (8,3%), czwarta – „Opera na Zamku” (7,0%).
- / Badani za najbardziej reprezentacyjne wydarzenie kulturalne w Szczecinie uznali *Dni Morza* (38,6% odpowiedzi) oraz festiwal fajerwerków *Pyromagic* (20,7%). W dalszej kolejności pojawiały się wskazania na imprezę *Tall Ships Races* (7,7%), *Juwenalia* (5,5%), *Piknik nad Odrą* (4,8% ogólnej liczby odpowiedzi).
- / Pierwszym na tej liście wydarzeniem, które ma charakter wydarzenia kulturalnego w wąskim rozumieniu, ponadto posiada swoją lokalną (długą) historię jest festiwal *Kontrapunkt* posiadający w ogólnej liczbie odpowiedzi 0,9%.

- / Zwraca uwagę brak równowagi pomiędzy wydarzeniami masowymi a pozostałymi formami wydarzeń, które szczecinianie znają i biorą w nich udział.
- / Ponad połowa badanych mieszkańców Szczecina jest zgodna, że kultura w mieście jest coraz bogatsza. Respondenci dostrzegają poprawę w sferze kultury. Jednocześnie 44,0% szczecinian uważa, że „mniej się tu dzieje niż w innych dużych miastach”.
- / Z badań wynika, że mieszkańcy Szczecina są podzieleni między dwie wizje kultury miejskiej. Większa część opowiada się za utylitarną (integracyjną, włączającą, osiedlową) funkcją kultury. Pozostała część, uważa że kultura miejska powinna pozostawać konwencjonalna i instytucjonalna, skupiona w tradycyjnych instytucjach kultury.
- / Opinie na temat stanu szczecińskiej kultury pozwalają wskazać dwie grupy mieszkańców: „entuzjastów” i „mizantropów”. Pierwsi, uważają, że kultura w Szczecinie pozytywnie wyróżnia się ona na tle innych dużych miast w Polsce, przyciąga twórców i turystów. Drudzy natomiast są zdania, że “wydarzenia kulturalne są tu zbyt drogie”, kultura w mieście „jest elitarna, tylko dla wybranych”, „w Szczecinie nie szanuje się tu artystów”, „mniej się tu dzieje niż w innych dużych miastach.
- / Porównanie indeksów uczestnictwa w kulturze w grupie w obu grupach („mizantropów” i „entuzjastów”) wskazuje jednoznacznie: niezadowoleni nie korzystają z kultury

Organizowanie kultury

- / W ramach działalności merytorycznej instytucje kultury gminy Miasto Szczecin zorganizowały w 2018 roku łącznie 5 337 przedsięwzięć, w których uczestniczyło około 1 miliona osób (brak danych na temat liczby uczestników w przypadku Miejskiej Biblioteki Publicznej).
- / Do tego należy dodać ponad 4 000 wydarzeń zorganizowanych przez marszałkowskie instytucje kultury, w których wzięło udział ponad 400 000 osób (nie licząc Teatru Polskiego i Biura Dokumentacji Zabytków ze względu na brak danych).
- / Budżety miejskich instytucji przeznaczane są w dużej mierze na pokrycie bieżącej działalności, w tym głównie kosztów wynagrodzeń. Dotacje z innych źródeł niż GMS często stanowią niewielką część budżetu w większości badanych podmiotów. Udział sponsorów i mecenasów w finansowaniu badanych instytucji kultury jest marginalny.
- / W zdecydowanej większości przypadków wydatki na promocję i reklamę kulturalnych wydarzeń organizowanych przez poszczególne instytucje nie przekraczają 3% wszystkich kosztów (w połowie przypadków nawet 2%).
- / Najistotniejszą, wskazywaną przez przedstawicieli środowisk twórczych barierą w organizowaniu kultury w Szczecinie jest jej niedofinansowanie.

- / Respondenci zgodnie zwracali uwagę, że aktualnie dostępna informacja o wydarzeniach kulturalnych jest rozproszona. Przedstawiciele instytucji kultury mówią wręcz o „załamaniu kompleksu informacji o kulturze, braku centrów opiniotwórczych”.
- / Przedstawiciele środowisk twórczych postrzegają potencjał kultury Szczecina jako nie w pełni wykorzystany. Potencjał ten nie przekłada się na spójny wizerunek Szczecina jako miasta kultury. Nie wykorzystuje się kultury dla budowania marki Szczecina, jego promocji i kształtowania wizerunku i oddziaływania na region.
- / Organizatorzy i twórcy wydarzeń kulturalnych postrzegają praktykę zarządzania kulturą jako jej administrowanie. Dominują działania technokratyczne, przejawiające się w stosowaniu rozbudowanych procedur aplikowania o środki finansowe, rozliczania projektów, ich ewaluacji, brakuje natomiast elementu strategicznego.
- / W świetle wyników badań można skonstatować, że kultura funkcjonuje w dwóch odrębnych wymiarach: „urzędniczym” i „twórczym”. Oba te wymiary różnią się między sobą wartościami, językiem, stosowaną symboliką, wymogami, zakresem i charakterem działań. Istnieje potrzeba połączenia tych różnych spojrzeń na kulturę.

V. PRZYSZŁOŚĆ SZCZECIŃSKIEJ KULTURY - REKOMENDACJE

W tej części analizujemy perspektywy i wyzwania stojące przed szczecińską kulturą. Wskazując na własne propozycje, na postulaty zgłaszane przez respondentów i rozwiązania przyjmowane w innych miastach, odnosimy się do wiodących wątków, opisanych we wcześniejszych częściach diagnozy.

/Polityka kulturalna (dla) Szczecina. Na podstawie zebranych danych wskazujemy konieczność opracowania polityki strategicznej w obszarze kultury, odnoszącej się do zdiagnozowanych deficytów i potencjałów oraz uwzględniającej współpracę samorządowych (miejskich i wojewódzkich) podmiotów odpowiedzialnych za jej wdrażanie i koordynację.

Przeprowadzone badania opinii mieszkańców i wywiady z ekspertami wskazują, że Szczecin nie wykorzystuje szansy promocji przez kulturę, koncentrując się na promocji poprzez „żaglowce, wodę i przyrodę”. Co więcej, brak wskazania wyraźnych priorytetów rozwoju kultury oceniany jest jako „wygodny” dla urzędników i władz miasta, ponieważ umożliwia arbitralne przyznawanie środków. Wizja Szczecina 2025 przedstawia miasto jako miejsce zielone, bezpieczne, przyjazne, metropolitalne, innowacyjne, oferujące bogatą ofertę kulturalną oraz wysoką jakość życia i wypoczynku. Analiza wywiadów grupowych z ekspertami i mieszkańcami miasta wykazała zgodność opinii, że Szczecin ma bogatą ofertę kulturalną. Brakuje jednak refleksji co miasto może, chce i powinno wspierać w sferze kultury, jak również przez co powinno się promować jako metropolitalne i transgraniczne centrum. Młodzi, jak również doświadczeni twórcy i artyści szukają takich miast, które wiedzą czego oczekują i pozwalają na stabilny rozwój procesów twórczych.

Strategia Kultury Szczecina to ważny dokument, który komunikuje na zewnątrz jakie sfery kultury są w tym mieście kluczowe, a więc szczególnie wspierane przez środki publiczne. Jest on istotny również dla środowisk kultury miejskiej, które mogą konsekwentnie budować oferty kulturalne i oczekiwać transparentności finansowania. Brak strategii nie tylko pogłębia wrażenie przypadkowości zarządzania, ale powoduje, że nawet pożądane decyzje mogą być postrzegane jako chaotyczne czy nawet szkodliwe. Jeżeli pojawiają się działania, które odpowiadają wskazywanym rekomendacjom, to przez brak dokumentów strategicznych sprawiają wrażenie przypadkowych. Mogą tym samym stanowić problem dla polityków i zarządzających miastem. Przykładem niech będzie chociażby trafna i pożyteczna decyzja o przeznaczeniu z budżetu województwa dotacji finansowej w wysokości 300 tys. złotych dla Teatru Lalek Pleciuga. Takie działanie spełnia postulat współdziałania samorządu województwa i samorządu miejskiego, jednak bez odniesienia do zaplanowanych wcześniej kierunków rozwoju kultury, w odbiorze społecznym sprawia wrażenie „wyręczenia” lub nawet „zastępowania” miasta w jego funkcjach i powinnościach.

Sugerujemy wykorzystanie niniejszego raportu jako pretekstu do rozpoczęcia szerokiej debaty publicznej w mieście nad kierunkami rozwoju kultury w Szczecinie oraz określeniem

jej priorytetów, które złożyć się powinny na markę „szczecińskiej kultury”. Owe priorytety powinny uwzględniać różne poziomy kompetencji i różne poziomy oczekiwań mieszkańców. W badaniu zdiagnozowaliśmy tego rodzaju różnorodność, dlatego określając kierunki polityki kulturalnej, trzeba uwzględnić co najmniej następujące kryteria: zasięgu, głębokości uczestnictwa, funkcji poszczególnych wydarzeń i instytucji. Warto skorzystać ze sprawdzonych wzorców i posłużyć się już istniejącymi narzędziami: na podstawie inwentaryzacji wydarzeń i instytucji kultury w mieście można przygotować panel obywatelski. Wykorzystanie tego narzędzia konsultacji społecznych do zbierania opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców umożliwi wypracowanie rekomendacji dla zespołu opracowującego Strategię Kultury Szczecina. Panel mógłby być wydarzeniem towarzyszącym większego wydarzenia np. Kongresu Kultury Miejskiej w Szczecinie.

/Potrzebny jest zinstytucjonalizowany monitoring stanu kultury w mieście.

W rekomendacji nawiązujemy do takich zdiagnozowanych problemów jak: brak stałego monitoringu i diagnozy miejskiej kultury, potrzeby związane z programami instytucjonalnymi podmiotów odpowiedzialnych za kształtowanie dyskursu wokół kultury, wyzwaniem związanym z edukacją kulturową, potrzeby wzmocnienia kadr kultury, potrzeby zwiększenia aktywnego uczestnictwa w kulturze mieszkańców. W Szczecinie działania rozwiązujące te problemy prowadzone są w sposób akcyjny, doraźny i rozproszony.

Wyraźnie wyartykułowana została potrzeba organizacji zaplecza dla Urzędu Miasta (i Urzędu Marszałkowskiego), który wypracowywałby w konsultacjach ze środowiskiem kierunki polityki kulturalnej. Badani odbierają dotychczasowe zarządzanie kulturą jako decyzje *ad hoc* – które w przeciwieństwie do profesjonalnego podejścia do zarządzania przez dokumenty jest nie tylko niezrozumiałe, ale i nieefektywne. Podczas wywiadów słowa „diagnoza” „badania” pojawiły się w odniesieniu do pracy instytucji kultury tylko dwukrotnie. To świadczy o konieczności wsparcia systemu diagnoz i ewaluacji, potrzebie profesjonalizacji. Naszym zdaniem, tego rodzaju działalność powinna odbywać się nie na zasadzie doraźnych zleceń, co pracy instytucji. Zadanie tego rodzaju nie powinno być zlecane organizacji pozarządowej, której zasoby (kadrowe, organizacyjne) mogą okazać się niewystarczające. Istniejące instytucje (w dotychczasowej konfiguracji) takiej aktywności nie prowadzą – ani na poziomie miejskim, ani na poziomie instytucji marszałkowskich. Nie są w stanie z tego zadania wywiązać się samodzielnie uczelnie. I tak np. Akademia Sztuki, która posiada istotny wpływ na wizerunek Szczecina na zewnątrz, jest – w ocenie badanych - instytucją wciąż za mało oddziałującą na miasto. W opinii naszych respondentów dotyczy to szczególnie takich kwestii jak uczestnictwo studentów Akademii Sztuki w kulturze, pełniejszej obecności Akademii Sztuki w życiu kulturalnym miasta. Podobne problemy zgłaszano w odniesieniu do Uniwersytetu Szczecińskiego.

Instytucja reprezentująca określoną dziedzinę sztuki staje się w mieście jej promotorem i zapewnia rozwój. Badani wskazywali na rozwój sztuk wizualnych w Szczecinie pod patronatem Akademii Sztuki i sektora muzyki pod wpływem Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie.

Doświadczenia innych miast wskazują, że jeśli w ramach celów strategicznych miasto chce rozwijać określone sektory kreatywne (film, grafika komputerowa itd.) to potrzebna jest aktywność instytucji publicznej, która zajmie się ich wsparciem. Ta sama prawidłowość dotyczy planowania strategicznego w kulturze, diagnozowania, animacji i edukacji kulturowej. Szczecin jest białą plamą na ogólnopolskiej mapie instytucji zajmującej się (na poziomie lokalnym lub wojewódzkim): diagnozowaniem kultury, programowaniem oferty kulturalnej i edukacji kulturowej²², wsparciem merytorycznym i szkoleniem kadr kultury, wytwarzaniem i rozpowszechnianiem wiedzy o kulturze (w tym zapewnianiem transferu wiedzy pomiędzy ekspertami a samorządem), tworzeniem sieci podmiotów kultury i koordynacją ich współpracy. Potrzeba szkoleń i upowszechniania wiedzy dotyczy nie tylko kadr kultury, ale także urzędników – w sferach takich jak gromadzenie wiedzy o instytucjach (badani zwracali uwagę na potrzebę dokonania „inwentaryzacji” zasobów i wydarzeń), sieciowanie osób oraz działów odpowiedzialnych za kulturę. Do zadań tego rodzaju instytucji należy budowanie marki miasta, któremu bliska jest kultura i dbałość o wizerunek wewnętrzny (informacja o miejskich i dziejących się w mieście przedsięwzięciach) i zewnętrzny.

W tabeli poniżej zawarto informacje, w których miastach znajdują się instytucje spełniające powyższe warunki. W ich wyróżnianiu przyjęto, że muszą realizować jednocześnie następujące formy aktywności: animacja kultury, organizacja wydarzeń, działalność szkoleniowa, gromadzenie wiedzy (obserwatorium kultury), publikacja materiałów). Dodatkowo, w tabeli poniżej znajduje się zestawienie miejskich programów edukacji kulturowej o zasięgu lokalnym (wojewódzkie programy edukacji kulturowej realizowane są przez podmioty wyłonione w konkursie Bardzo Młoda Kultura). Większość z wyszczególnionych podmiotów ma status instytucji marszałkowskiej (o zasięgu regionalnym). Kłopot w tym, że tego rodzaju aktywności w Szczecinie mają charakter doraźny i rozproszony; w ramach wypracowywanej Strategii należałoby podjąć wysiłek związany z ich instytucjonalizacją. Rekomendujemy, aby środowisko twórców i organizatorów kultury wypowiedziało swój głos w tej sprawie.

²² Znamienne, że wojewódzki program edukacji kulturowej w ramach ministerialnego projektu dotacyjnego „Bardzo Młoda Kultura” prowadzony jest przez mniejszych operatorów z naszego regionu - w latach 2016-2018 przez Złocieniecki Ośrodek Kultury, a począwszy od 2019 roku przez Czaplinski Ośrodek Kultury. Praktycznie we wszystkich pozostałych województwach program realizowany jest przez duże instytucje kultury o zasięgu regionalnym, mieszczące się zwykle w stolicach województw.

Tab. 34. Zestawienie instytucji zaplecza merytorycznego i przykłady miast realizujących programy edukacji kulturalnej

Miasta (alfabetycznie)	Nazwa instytucji i status (m – miejska, w – wojewódzka)	uwagi
Białystok	Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku (w)	
Bydgoszcz	(brak)	
Gdańsk	Instytut Kultury Miejskiej (m)	
Katowice	Regionalny Instytut Kultury w Katowicach (w)	
Kielce	(brak)	
Kraków	Małopolski Instytut Kultury(w)	
Kraków	Krakowskie Biuro Festiwalowe (m)	Bez działalności szkoleniowej
Lublin	Warsztaty Kultury (m)	
Łódź	Łódzki Dom Kultury (w) Regionalna Akademia Kadr Kultury (w)	
Olsztyn	Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie (w)	
Poznań	Centrum Kultury "Zamek" (m)	
Rzeszów	(brak)	
Szczecin	(brak)	
Toruń	Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury (w)	Bez programu badawczego
Warszawa	Mazowiecki Instytut Kultury (w)	
Wrocław	Strefa Kultury Wrocław (m)	
Zielona Góra	Regionalne Centrum Animacji Kultury (w)	
Przykłady miast, w których realizowany jest lokalny program edukacji kulturalnej (kulturowej)		
Warszawa Warszawski program edukacji kulturalnej	<p>Wieloletni program edukacyjny realizowany w stolicy w latach 2015-2020. Za koordynację WPEK odpowiedzialna jest Pełnomocniczka Prezydenta m.st. Warszawy do spraw edukacji kulturalnej Anna Michalak – Pawłowska, która współpracuje z koordynatorami Programu w Biurze Kultury, Biurze Edukacji, współpracujących biurach Urzędu m.st. Warszawy oraz w 18 dzielnicach m.st. Warszawy.</p> <p>WPEK to moduł dokumentów: Miasto kultury i obywateli. Programu rozwoju kultury w Warszawie do roku 2020. Założenia oraz Programu rozwoju edukacji w Warszawie w latach 2013-2020. Program realizowany jest. z Biurem Kultury, Biurem Edukacji, biurami Urzędu m.st. Warszawy oraz w 18 dzielnicach m.st. Warszawy.</p> <p>Środki finansowe na realizację WPEK-u są wydzielone w w/w Biurach. Finansowanie: konkursy grantowe dla NGO, fundusz dla dzielnicowych domów kultury i bibliotek publicznych, stypendia dla młodych animatorów.</p> <p>Formy finansowania edukacji kulturalnej (EK) w Biurze Kultury: konkursy grantowe dla organizacji pozarządowych, fundusz dla dzielnicowych domów kultury i bibliotek publicznych na projekty partnerskie, stypendia dla młodych animatorów. Ponadto finansowana jest Warszawska Nagroda Edukacji Kulturalnej oraz wspierane są istniejące już programy</p> <p>Ze środków Biura Edukacji wspierane są działania w zakresie edukacji kulturalnej, podejmowane przez NGO, szkoły/przedszkola i instytucje animacji kultury podległe temu biuru: Warszawskie Inicjatywy Edukacyjne, konkursy dla organizacji pozarządowych na projekty partnerskie, na zajęcia międzyszkolne oraz finansowanie między innymi programów filmowych, muzealnych, zgodnie z aktualnymi potrzebami szkół, przedszkoli i placówek oświatowych. Powyższe biura finansują wspólnie Giełdę Programów Edukacji Kulturalnej oraz Festiwal Edukacji Kulturalnej. Finansowanie działań z zakresu EK przez np. Biuro Pomocy i Projektów Społecznych.</p> <p>Dodatkowo finansowanie EK odbywa się także na poziomie dzielnic. WPEK posiada system finansowania Laboratorium Edukacji Kulturalnej - w ramach działalności Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń oraz Stołecznego Centrum Edukacji Kulturalnej, a także w ramach konkursów dla organizacji pozarządowych, który obejmuje m.in. seminaria, szkolenia i wizyty studyjne dla realizatorów programu. Badania finansowane są przez Centrum Komunikacji Społecznej, finansowanie kultury ze źródeł europejskich - z Biuro Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego.</p> <p>Idea WPEK znajduje się na stronie: http://edukacjakulturalna.pl</p>	
Poznań	Organizatorem Centrum Praktyk Edukacyjnych Poznaniu jest Centrum Kultury Zamek, przedsięwzięcie ma charakter edukacyjno-badawczy. Jest współfinansowany ze środków MKiDN w BMK (Bardzo Młoda Kultura).	

<p>Centrum Praktyk Edukacyjnych (CPE)</p> <p>“Poznański Program Kultury dla 2019-2023”</p>	<p>To właśnie w Poznaniu przeprowadzono pilotaż regionalnych centrów jako instytucjonalnych form realizacji Programu „BMK”, współfinansowanie: w ramach Programu Ministra „Edukacja kulturalna”. CPE jest systemowym rozwiązaniem, które reguluje współpracę pomiędzy sferą edukacji i kultury/. Stanowi sieć instytucji wspierających edukację kulturową, które budują ją od poziomu regionalnego. Podstawowym zakresem działalności CPE w latach 2014-2015 było diagnozowanie i badanie edukacji kulturowej w powiecie poznańskim. Od 2016 roku rozszerzono działanie na Wielkopolskę, a także skoncentrowano się na organizacji wydarzeń i działań z zakresu edukacji kulturowej, które wspierały i propagowały współpracę międzysektorową i uczestnictwo w kulturze. W ramach CPE realizowany jest konkurs na mikrodotacje „Siła Współpracy” dla projektów realizowanych w partnerstwach sektora kultury z sektorem samorządowym. Minimalna kwota dofinansowania w 2018 roku wynosiła 5 000 zł maksymalna – 12 000 zł. Współfinansowanie ze dofinansowany ze środków Urzędu Miasta Poznania oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego.</p> <p>CPE opracował Poznański Program Edukacji Kulturowej, który jest częścią Poznańskiego Programu dla Kultury 2019-2023 pn. „Kultura relacji, Relacje w Kulturze”, uchwalonego przez Radę Miasta Poznania 5 lutego 2019 roku.</p> <p>Celem PPEK m.in. jest wspieranie procesu budowania sieci i relacji współpracy międzysektorowej w dziedzinie edukacji kulturowej. Aby uzyskać optymalny efekt programu poza Wydziałem Kultury, do jego współtworzenia włączyły się także: Wydział Kształtowania i Ochrony Środowiska, Wydział Oświaty oraz Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych. W pierwszym roku działania PPEK są prowadzone badania diagnostyczne (ilościowe i jakościowe) określające lokalną specyfikę działań z zakresu edukacji kulturowej, potrzeby oraz sposoby wspierania animatorów i edukatorów.</p> <p>Dokument PPEK znajduje się na stronie: http://www.poznan.pl/mim/main/-p.42343.42347.html</p>
<p>Gdańsk</p> <p>Gdański Program Edukacji Kulturalnej GPEK</p>	<p>Program został wdrożony w 2003 roku. Jego odbiorcami są dzieci i młodzież od szóstego do osiemnastego roku życia. W ramach GPEK organizowane są zajęcia pozalekcyjne (2h/m-c) w formie warsztatowej, wykładowej, kół zainteresowań etc. Od grudnia 2018 r. trwają prace w ramach Laboratorium GPEK (warsztaty oraz konsultacje) nad nowym kształtem GPEK, który zostanie wdrożony w 2020 roku.</p> <p>W przypadku Gdańska integralną częścią Strategii Rozwoju Miasta Gdańsk 2030 Plus, są Programy Operacyjne 2023, jeden z dziewięciu PO dedykowany jest Kulturze i Czasowi Wolnemu. Program ma na celu zwiększenie udziału mieszkańców w kulturze oraz zaangażowanie ich we współtworzenie kultury. Od 2016 roku prowadzony jest stały monitoring wdrażanego programu.</p>
<p>Łódź</p> <p>Program Wsparcia i Rozwoju Edukacji Kulturalnej w Łodzi</p>	<p>Program jest wzorowany na Warszawskim programie edukacji kulturalnej. Jego realizacja przebiega na osi Sztuka – Kultura – Oświata – Samorząd.</p> <p>W ramach pilotażu pierwszego Programu Wsparcia i Rozwoju Edukacji Kulturalnej w Łodzi, w 2018 roku miasto rozdysponowało 90 tys. zł., z czego 50 tys. zł w ramach dotacji celowych dla instytucji kultury, o pozostałe środki w łącznej kwocie 40 tys. zł, organizacje pozarządowe ubiegały się w ramach uproszczonej procedury konkursowej.</p>
<p>Białystok</p> <p>Białostocki Program Edukacji Kulturalnej</p>	<p>Program stanowi jeden z trzech celów głównych „Programu polityki kulturalnej miasta Białystok na lata 2018 – 2022 plus”, obecnie jest na etapie projektowania. Jak wskazano w dokumencie PPK2018 program edukacji kulturalnej „będzie tworzony przez powołany do tego zespół składający się z przedstawicieli instytucji kultury oraz instytucji edukacyjnych, organizacji pozarządowych, środowisk akademickich, twórców i animatorów kultury, ekspertów w dziedzinie metodyki nauczania i animacji kulturalnej oraz urzędu miasta (...). Pracami zespołu będzie kierował Pełnomocnik/Pełnomocniczka Prezydenta Miasta Białegostoku do spraw PEK” (źródło: https://www.bialystok.pl/resource/file/download-file/id.28066).</p>
<p>Lublin</p> <p>Lubelski program „Dzielnice kultury”</p>	<p>“Dzielnice kultury to wieloletni, interdyscyplinarny program, który został zainicjowany w 2013 roku. Jego celem jest zwiększenie potencjału kulturalnego w 27 dzielnicach Lublina, zmniejszenie dysproporcji w dostępie do kultury między nasyconym instytucjami kultury centrum miasta, a pozostałymi dzielnicami. “dzielnice kultury” stanowią jeden z programów operacyjnych Strategii Rozwoju Kultury Lublina 2013 – 2020.</p> <p>Koordinacja programu należy do Wydziału Kultury Urzędu Miasta Lublin. Realizację program powierzono trzem operatorom, którymi są miejskie instytucje kultury: Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice”, Dzielnicowy Dom Kultury „Węglin” i Warsztaty Kultury. Każda z tych instytucji koordynuje działania kulturalne w dziewięciu przypisanych dzielnicach, czego efektem jest wypracowana spójna oferta kulturalno – edukacyjna, a docelowo zwiększenie uczestnictwa lublinian w kulturze.</p>

	Uzupełnieniem dla działań podejmowanych przez operatorów są otwarte konkursy ofert na realizację działań z zakresu kultury i sztuki, a także tzw. małe dotacje
Bytom Pokłady Kultury. Miejski Program edukacji kulturalnej w Bytomiu	Celem projektu jest rozwój kompetencji i budowanie narzędzi umożliwiających czynne i krytyczne uczestnictwo w kulturze – w pierwszym etapie nauczycielom, a w konsekwencji – także ich uczniom. Partnerami projektu są Opera Śląska, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Bytomskie Centrum Kultury, CSW. Projekt także jest finansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Edukacja Kulturalna 2019. https://bytom.naszemiasto.pl/ruszyly-poklady-kultury-czyli-trzyletni-program-edukacji/ar/c5-5141107

Wydarzenie – wizytówka. Badania ujawniły brak rozpoznawalnego wydarzenia kulturalnego o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym, które kojarzyłyby się ze Szczecinem i kulturą wysoką.

Zacznijmy od raczej banalnego, choć nie do końca uświadomionego twierdzenia: promocja wydarzeń kulturalnych ma duże znaczenie w kreowaniu potrzeb, co jest szczególnie istotne z uwagi na brak nawyków tradycji partycypacji w kulturze części mieszkańców Szczecina. Rekomendacja dotycząca promowania miasta z wykorzystaniem flagowego, rozpoznawalnego wydarzenia kulturalnego nie jest nowa²³. W ostatniej dekadzie wprowadzono wiele istotnych zmian, które przezwyciężyły najczęściej przywoływane bariery i ograniczenia dla zorganizowania specjalnego wydarzenia kulturalnego w mieście. Znacząco poprawił się stan infrastruktury instytucji działających w sferze kultury (m.in. nowa siedziba Filharmonii, Teatru Lalek „Pleciuga”, powołanie samodzielnej uczelni artystycznej tj. Akademii Sztuki, galerii sztuki współczesnej Trafostacji Sztuki, wybudowanie hali sportowej, Filia biblioteczna nr 54 ProMedia, Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki, Muzeum Narodowe w Szczecinie – Centrum Dialogu Przełomy). Podjęto próby podniesienia efektywności narzędzi promocyjno-marketingowych miasta, jak np. systematyczne informowanie mediów o planowanych wydarzeniach kulturalnych, organizacja konferencji prasowych, przyznawanie honorowych patronatów Prezydenta Miasta i Mecenatu Miasta tym przedsięwzięciom, które miały kreować pożądany wizerunek Szczecina. Od 2015 roku Szczecińska Agencja Artystyczna odpowiada za promocję wizerunkową i wsparcie marketingowe Gminy Miasto Szczecin²⁴. Pod tym kątem reorganizację przeszła również struktura organizacyjna Urzędu Miasta Szczecin. W raportach o stanie miasta Szczecina informuje się o wielu festiwalach i wydarzeniach kulturalnych, które są rozpoznawane przez szerszą publiczność w kraju i za granicą (m.in. Ogólnopolski Festiwal Młodych Talentów, Przegląd Teatrów Małych Form Kontrapunkt, Międzynarodowy Festiwal Społwa Kultury, Festiwal Szczecin Jazz, Szczeciński Festiwal Filmowy, Szczecin Music Fest, Międzynarodowy Festiwal Muzyczny *Sacrum Non Profanum*, Meisinger Music Festival, Westival – Sztuka Architektury, Wielkiej Turniej Tenorów).

²³ Np. Raport o stanie miasta Szczecin 2006, s. 154, Raport o stanie miasta Szczecin 2008, s. 227; Raport o stanie miasta Szczecin 2013, s. 186;

²⁴ UCHWAŁA NR XIII/299/15 RADY MIASTA SZCZECIN z dnia 17 listopada 2015 r. zmieniająca uchwałę w sprawie nadania Statutu Szczecińskiej Agencji Artystycznej.

Wyniki badań mieszkańców Szczecina pokazują jednak, że wydarzenia te są słabo rozpoznawalne w samym mieście jak i przez szerszą publiczność. Mamy w mieście wiele festiwali o długiej tradycji, wspieranych przez budżet miasta niejako siłą rozpędu i bez długoletniej perspektywy wzmacniania ich marki. To powoduje stagnację i rezygnację lokalnych środowisk twórczych i artystycznych, a na zewnątrz zmniejsza zainteresowanie samą formułą, niegdyś flagowych wydarzeń kulturalnych. Wyrażna jest zatem potrzeba nowego wydarzenia, które będzie „uszyte” na miarę charakteru miasta oraz tożsamości jego mieszkańców, jednocześnie zarządzanego przez profesjonalne kadry administracyjne i organizacyjno-artystyczne. Rekomendujemy oddzielenie tych dwóch pionów, gdyż tylko ich synergia ma szansę na sukces. Szczecin jest w tej kwestii nieco spóźniony, co oznacza większą konkurencję o przebicie się do świadomości artystów, twórców, krytyków, środowisk opiniotwórczych i odbiorców z kraju i za granicą. O tym jak trudne to przedsięwzięcie, świadczą *Szczecin Rock Festival (2009)*, *Szczecin Baltic Rock Meeting (2012)*, *Szczecin Extreme Fest (2014)* czy kolejne edycje *Festiwalu Inspiracje i Przeglądu Teatrów Małych Form Kontrapunkt*. Właściwie jedynym masowym wydarzeniem specjalnym w mieście pozostaje *The Tall Ships Races*. Odbywa się ono jednak zbyt rzadko i ma bardziej jarmarczno-festynowy charakter, który nie kojarzy się z kulturą wyższą. Nie przesądzamy jaki charakter powinno mieć to wydarzenie. Organizacja wydarzeń tego typu potrzebuje jednak: trwałej woli politycznej w radzie miasta, porozumienia władz samorządowych na szczeblu gminy i regionu, sponsorów komercyjnych, profesjonalnej agencji promocyjnej i produkcyjnej, koordynacji współpracy z instytucjami kultury i lokalnymi środowiskami artystycznymi.

Jednym z pomysłów na kampanię marketingową zmieniającą wizerunek Szczecina w świadomości mieszkańców kraju może być np. kwartalny bilet kolejowy „Szczecin zaprasza na kulturę”. Pomysł tego rodzaju jest już realizowany w Polsce i okazał się sukcesem. Od 2017 roku akcja „Pociąg do Kultury” połączyła Brandenburgię (m.in. Berlin, Cottbus) i Dolny Śląsk (Wrocław), co zachęciło 30 tysięcy pasażerów do turystyki kulturalnej. Motorem napędowym tego sukcesu były wydarzenia Europejskiej Stolicy Kultury 2016 odbywające się we Wrocławiu. Połączenie funkcjonujące w soboty i niedziele, pozwala na uczestnictwo w życiu kulturalnym miasta i promuje lokalnych artystów. W trakcie podróży, trwającej cztery i pół godziny w pociągu mają miejsca akcje kulturalne, spotkania autorskie, wystawy, koncerty. Bilet kolejowy jest jednocześnie kuponem rabatowym do instytucji kultury. Pomysł ten został już przejęty przez Koleje Śląskie i Muzeum Śląskie w ramach projektu „Kolej na Muzea” czy samorząd Małopolski i Koleje Małopolskie. Instytucje kultury w Szczecinie mogłyby przygotować raz na kwartał weekend kulturalny, który obfitowałby w wydarzenia, układające się w ścieżki wydarzeń kulturalnych po mieście. Akcja ta byłaby tak samo atrakcyjna dla turystów kulturalnych, jak również mieszkańców Szczecina i okolic. W celu wsparcia marketingowego tej akcji i wzmocnienia wizerunku Szczecina na mapie kulturalnej Polski warto rozważyć zaproszenie do promocji osoby rozpoznawalne, które pochodzą ze Szczecina.

/Kultura w osiedlach. Sfera wydarzeń i instytucji centralnych oraz sfera kultury lokalnej nie wykluczają się – rekomendujemy uwzględnianie ich obu w wizji strategicznej. Nasze badania wskazują, że najważniejszą grupą odbiorców kultury realizowanej na poziomie dzielnic (osiedli) są rodziny z dziećmi.

Powody, dla których ludzie korzystają z ofert instytucji kultury są bardzo różne (potrzeba wiedzy, rozwijania się, potrzeba spędzania czasu z innymi, potrzeba “oderwania się”, ciekawość). Czy istnieją inne formy kontaktu z kulturą, które - podobnie jak wydarzenia plenerowe - stwarzają okazję do kontaktu społecznego i spędzania wolnego czasu, a dodatkowo są istotne dla miejskiej tożsamości? Z całą pewnością tak, i powinny koncentrować się wokół aktywności lokalnych podmiotów kultury.

Sugerujemy, aby Gmina Miasto Szczecin sprzyjała działaniom związanym z tworzeniem osiedlowych domów kultury czy osiedlowych centrów aktywności kulturalnej. Opracowanie spójnej formuły funkcjonowania tych placówek, wymaga rozpoznania obszarów miasta dla ich lokalizacji, jak również specyfiki potrzeb osiedlowych grup docelowych. Z jednej strony, zadaniem osiedlowych domów kultury jest kształtowanie zainteresowań i rozwijanie uzdolnień dzieci i młodzieży. Z drugiej strony, wielokierunkowa działalność tych placówek w dziedzinach kultury i sztuki, mogłaby animować warunki na rzecz współtworzenia amatorskiego ruchu artystycznego. Osiedlowe domy kultury to sposób wyrównywanie szans w dostępie do kultury poprzez edukację kulturalną, rozwijanie pasji, nawiązywanie kontaktów międzypokoleniowych, kształtowanie więzi sąsiedzkich, nabywanie odwagi do uczestnictwa w kulturze. Wyniki naszych badań wskazują, że grupą szczególnie odczuwającą deficyt w tym zakresie są rodzice dzieci w wieku poniemowlęcym, przedszkolnym i wczesnoszkolnym, a także szczególna kategoria, bywalców „Osiedlowych” instytucji. Rodzice małych dzieci poszukują możliwości spędzenia czasu, który będzie rozwijający i interesujący dla nich samych i ich dzieci. Osiedlowe domy kultury, filie bibliotek miejskich, centra aktywności lokalnej, rady osiedla mogłyby przygotować ofertę zachęcającą matki z dziećmi do włączenia się we wspólną aktywność integracyjną, sąsiedzką i kulturalną. Frekwencja na filmach dla rodziców z małymi dziećmi w paśmie przedpołudniowym zdaje się potwierdzać, że grupa ta poszukuje dla siebie okazji do uczestnictwa w kulturze. W tym samym czasie deficyt w tym zakresie odczuwają też seniorzy, renciści i niepełnosprawni, których mobilność często ogranicza się do najbliższego osiedla (sklep, kościół, przychodnia, apteka, poczta). Oferta takich placówek jak Pałac Młodzieży czy Uniwersytety Trzeciego Wieku są dla tych grup nieadekwatne. Ich klienci są mobilni, dobrze poinformowani, zmotywowani. Natomiast rodziców małych dzieci, a także niektórych seniorów i osoby niepełnosprawne cechują m.in. niższy poziom mobilności, ograniczony czas, utrudniony dostęp do informacji, często brak wiary we własną sprawczość i poczucie, że nie chcą nikomu przeszkadzać. W tym przypadku oferta osiedlowego centrum aktywności kulturalnej, powinna zaszczeniać aktywne i bierne uczestnictwo w kulturze, niejako przy okazji realizacji innych osiedlowych funkcji społecznych

tj. integracyjnych i aktywizacyjnych. Takie ukulturalniające placówki osiedlowe stałyby się naturalnymi partnerami rad osiedli, z którymi współtworzyłyby lokalne wydarzenia typu festyny osiedlowe, spacer historyczne, tablice upamiętniające, akcje osiedlowe itp. Mamy świadomość, że miasto stworzyło możliwości tworzenia oddolnego tego typu inicjatyw za sprawą tzw. Inicjatywy lokalnej. W tym wypadku jednak, należy zwrócić uwagę, na ograniczone możliwości czasowe i informacyjne, zdefiniowanych powyżej grup docelowych. W pewnym sensie, ich sytuacja życiowa utrudnia im zaangażowanie się w akcję osiedlową tworzenia grupy inicjatywnej i opracowania dokumentacji projektowej. Nie oznacza to jednak, że nie skorzystałoby z oferty, przygotowanej pod kątem ich potrzeb.

/Miejski program edukacji kulturalnej. Wzrasta potrzeba uczestnictwa w kulturze wspólnie z członkami rodziny (głównie dziećmi), rośnie zainteresowanie edukacją kulturalną dzieci. Doświadczenia w zakresie skoordynowanej współpracy ze szkołami, instytucjami prowadzącymi programy edukacji i upowszechniania kultury już są wypracowane – czy to w ramach ministerialnego programu *Bardzo Młoda Kultura*, czy to w ramach miejskich programów edukacji kulturowej. Warto z nich skorzystać.

Brak tego programu edukacji kulturalnej odczuwany jest już teraz i świadczy o tym chociażby niezaspokojony popyt na zajęcia rozwijające kompetencje kulturowe dzieci i młodzieży. Ale jeszcze poważniejsze są efekty dotyczące przyszłości i projektowanych kompetencji odbiorców kultury. Zdiagnozowane deficyty będą się pogłębiać, a należą do nich: kurczące się grono uczestniczących w kulturze produkowanej przez szczecińskie instytucje, przesuwanie się preferencji odbiorców w stronę wydarzeń plenerowych (oraz utożsamianie festynów z wydarzeniami kulturalnymi). Wymogi stawiane przed programami edukacji są coraz wyższe i obejmują również kompetencje społeczne, dlatego coraz częściej samorządy lokalne odwołują się do pojęcia szerszego – edukacji kulturowej.

W klasycznym ujęciu, edukacja kulturalna (obejmująca edukację artystyczną i estetyczną) była rozumiana jako nauka kultury, „w szczególności kultury wysokiej, u której podstaw leży poznanie kanonu dzieł”²⁵. Celem tak rozumianej edukacji kulturalnej było przygotowanie do tradycyjnie rozumianego uczestnictwa w życiu kulturalnym. To uczestnictwo w ostatnich latach zaczęło się wyraźnie zmieniać, powodując że nauka „udziału w życiu kulturalnym” przestała wystarczać do rozumienia współczesnego świata, w którym współistnieją obok siebie kultury: globalne i lokalne, profesjonalne i amatorskie, tradycyjne i (po)nowoczesne. Potrzebna jest zatem edukacja nowego rodzaju, która będzie nie tylko dostarczać wiedzy o kulturze wysokiej, ale także umożliwiać lepsze rozumienie świata i innych ludzi, podejmowanie relacji z innymi. Badacze i praktycy edukacji przyzwyczajeni do pojęcia „edukacja kulturalna” wciąż patrzą z dystansem na pojęcie „edukacji

²⁵ Katarzyna Jagodzińska, *Edukacja kulturalna na rzecz kreatywności i innowacyjności*, w: *Kultura a rozwój*, J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla (red.), Warszawa 2013, s. 327.

kulturowej”, jednak w nowym ujęciu chodzi o coś więcej, niż tylko zmianę przymiotnika: akcenty położone są bowiem na relacyjny charakter kultury²⁶ i potrzebę wszechstronnej edukacji.

W wydanym przez Centrum Praktyk Edukacyjnych opracowaniu poświęconym temu zagadnieniu czytamy, że edukacja kulturowa jest „pojęciem na tyle szerokim, aby objąć działania edukacyjne, dotyczące: zarówno kultury artystycznej, jak i życia codziennego; tradycyjnych, jak i nowych mediów; sfery symbolicznej, jak i materialnej; tego, co interesuje wielu ludzi na świecie, jak i tego, czym fascynują się tylko mieszkańcy konkretnego miejsca na ziemi; zarówno kultury własnej, jak i kultur innych. Kultura jest formą naszego bycia wśród innych i sposobem angażowania się w sensowne relacje”²⁷. Edukacja do tak rozumianej kultury pozwala na zdobycie umiejętności „interpretowania i rozumienia działań własnych, jak i innych podmiotów”²⁸. Nie chodzi tu zatem wyłącznie o dystrybucję wiedzy o kulturze, ale o edukację kompetencji takich jak współuczestniczenie, podejmowanie relacji z innymi.

W większości przypadków – poza sferą praktyk podejmowanych w ramach ponadlokalnych instytucji – edukacja kulturowa opiera się na pozainstytucjonalnych działaniach nauczycieli i animatorów. Wzmacnianie inicjowanej oddolnie edukacji kulturowej, podejmowanej przez nauczycieli i animatorów jest celem ogólnopolskiego programu „Bardzo Młoda Kultura” (BMK), finansowanego przez Narodowe Centrum Kultury w Warszawie. Pierwsza edycja programu (2016–2018) BMK realizowana była w 16 województwach. Program powstał po to, aby upowszechnić nowoczesną edukację kulturową i wzmacniać przekonanie, że kultura jest jednym z ważniejszych narzędzi budowania demokratycznego społeczeństwa.

W serii prowadzonych przez nas pionierskich²⁹ diagnoz w latach 2016-2018 w województwie zachodniopomorskim, przedstawionych w pracy *Lokalne oddziaływanie kultury* (Szczecin 2018), omówiliśmy zasoby, ograniczenia i mechanizmy realizacji edukacji kulturowej w naszym regionie. W diagnozie zastosowaliśmy następujące metody badawcze: (1) Analiza danych zastanych (desk research). (2) Badania ankietowe. W analizie uwzględniliśmy 125 przypadków (84 osoby wypełniło ją

²⁶ Por. Marek Krajewski, *W kierunku relacyjnej koncepcji uczestnictwa w kulturze*, „Kultura i Społeczeństwo” 2-13 nr 1, s. 29-67.

²⁷ B.a., *Propozycja współpracy*, w: *Edukacja kulturowa*. Poręcznik, R. Koshany, A. Skórzyńska (red.), Poznań 2014, s. 15.

²⁸ M. Kosińska, *Edukacja kulturowa*, w: *Edukacja kulturowa*. Poręcznik, R. Koshany, A. Skórzyńska (red.), Poznań 2014, s. 173.

²⁹ Innym z opracowań była przeprowadzona w 2013 roku na zlecenie urzędu marszałkowskiego diagnoza świadomości kulturalnej mieszkańców regionu, ich uczestnictwa w kulturze oraz funkcjonowania instytucji kultury. W części poświęconej badaniu pracowników instytucji kultury (N = 120, PAPI) edukacja kulturalna wymieniana była wśród szans na rozwój kultury w województwie zachodniopomorskim jako jedno z ostatnich wskazań. W momencie przeprowadzania tamtego badania edukacja nie była zatem traktowana jako potencjał rozwojowy. Chociaż temat edukacji nie należał do wiodących wątków, to i tak w rekomendacjach raportu znalazły się pewne odnoszące się do niej elementy, miały one jednak charakter bardzo ogólnych (żeby nie powiedzieć, pustych) zaleceń, np. „Instytucje kultury powinny prowadzić działania edukacyjne skierowane do wszystkich grup wiekowych, od najmłodszych – dzieci i młodzieży, po seniorów. Tylko takie działania mogą przełamać bariery uczestniczenia w kulturze. Działania edukacyjne powinny być także prowadzone przez jednostki edukacyjne, począwszy od przedszkoli, a skończywszy na szkołach wyższych. Dzięki takim zabiegom gust odbiorcy jest kształtowany od najmłodszych lat”.

<https://kultura.wzp.pl/attachments/article/481/BADANIA%20DWUBIEGUNOWE%20-%20RAPORT.docx> [data dostępu: 12.05.2018 r.].

jako w wersji dla osób prawnych i grup nieformalnych, jako reprezentanci instytucji, organizacji, firmy, szkoły, urzędu lub innego podmiotu, także nieformalnego, działającego w obszarze kultury albo edukacji, natomiast 41 osób w wersji dla osób fizycznych (3) Rozpoznania wśród organizatorów sfery kultury i sfery oświaty w województwie. Nie miały one charakteru pogłębionych wywiadów, a raczej zwiadów badawczych. Prowadzone były na poziomie regionalnym, tj. reprezentującym spojrzenie na „całość” województwa (naszymi rozmówcami byli m. in. pracownicy Urzędu Marszałkowskiego, Kuratorium Oświaty, Zachodniopomorskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, badacze zajmujący się kulturą w regionie zachodniopomorskim).

W toku naszych ustaleń (przedstawiamy tutaj jedynie ich mikroskopijny wycinek), sportretowaliśmy najczęstsze formy edukacji kulturowej w sektorze oświaty: 1. W szkole podstawowej i gimnazjum w ramach przedmiotów artystycznych plastyka i muzyka, a w szkole średniej (LO) w ramach przedmiotu wiedza o kulturze. 2. W ramach przedmiotów, które nie są określane jako artystyczne, natomiast treści w ich ramach odpowiadają rozumieniu edukacji kulturowej. Są to przede wszystkim: język polski (np. analiza tekstów kultury, wyjścia na wydarzenia kulturalne, wizyty w instytucjach kultury itd.), historia, geografia (gdzie pojawiają się elementy edukacji regionalnej), wiedzy o społeczeństwie (gdzie pojawiają się elementy edukacji obywatelskiej). 3. W ramach zajęć o charakterze innowacji pedagogicznych (metodycznych, organizacyjnych lub programowych), które prowadzone są podczas zajęć edukacyjnych, jako godziny dodatkowe lub zajęcia pozalekcyjne. 4. W ramach zajęć pozalekcyjnych – kół zainteresowań (plastycznych, tanecznych, fotograficznych itd.). Edukacją kulturową zajmują się nie tylko nauczyciele – jest ona podejmowana zarówno (a w pewnych obszarach przede wszystkim) przez: 1. lokalne instytucje w ramach swojej oferty programowej czy współpracy z twórcami spoza instytucji (dotyczy to głównie domów kultury, ale przede wszystkim instytucji powołanych specjalnie w tym celu - takich jak np. Pałac Młodzieży). 2. Ponadlokalne instytucje kultury dysponujące strukturami organizującymi pracę edukacyjną (np. muzea, filharmonia, opera). 3. Animatorów, twórców, artystów, trenerów, liderów lokalnych działających w organizacjach pozarządowych z sektora kultury lub samodzielnie (rzadziej).

Jednym z ważniejszych wniosków naszego badania, był wymóg tworzenia instytucjonalnych ram współpracy nauczycieli i pracowników kultury. Edukacja kulturowa – poza sferą zinstytucjonalizowanych praktyk podejmowanych w ramach „dużych” (ponadlokalnych) instytucji kultury przeważnie jest budowana w oparciu o działania oddolne. Podobnie istniejąca wymiana doświadczeń pomiędzy praktykami i przedstawicielami różnych sfer społecznych jest nie tyle efektem jakiegoś działania strategicznego, co raczej spontanicznej aktywności części podmiotów i organizatorów kultury.

Warto zwrócić także uwagę na wskazane przez nas zasoby (potencjały) edukacji kulturowej – również w tworzeniu miejskiego programu edukacji kulturowej warto się do nich odwołać. Zasoby edukacji

kulturowej w regionie, to przede wszystkim (1) zaangażowanie i zdolność do samoorganizacji edukatorów kultury, pewnego rodzaju „głód” takich działań; (2) warunki społeczne: potencjał regionu (otwartość, poszukiwanie tożsamości). W Szczecinie także zauważalne są oddolne działania adresowane dla dzieci młodzieży, brakuje jednak instytucjonalizacji i koordynacji tych działań.

/Wzmocnienie kadr kultury. Przedstawiciele instytucji kultury zgłaszali potrzeby dotyczące kształcenia kadr kultury: organizatorów, animatorów, personelu technicznego, akustyków, oświetleniowców. Osób z takimi kompetencjami wciąż brakuje. Potrzeby związane z dalszą profesjonalizacją dotyczą także osób zarządzających miejską kulturą.

W ramach rekomendacji przedstawialiśmy konieczność przeprowadzenia audytu potrzeb instytucji kultury w mieście. Swym zakresem audyt powinien objąć nie tylko stan, bariery i potrzeby kadrowe, ale również warunki infrastrukturalne (lokalowe, zaplecze techniczne, sprzętowe) i środowiskowe (stopień usieciowienia i współpracy międzyinstytucjonalnej). Inwentaryzacja dostępnych zasobów i potrzeb instytucji kultury jest jedyną rzeczą podstawą do budowania Strategii Kultury Szczecina w wymiarze wsparcia instytucjonalnego. Potrzeba wypracowania nowego modelu wsparcia instytucji kultury wynika przede wszystkim z ich niedofinansowania. Niskie zarobki osób zatrudnionych w instytucjach kultury nie sprzyjają profesjonalizacji tych kadr na własny rachunek. Niska atrakcyjność i fluktuacyjność na stanowiskach pracy w instytucjach kultury charakteryzuje przede wszystkim pracowników technicznych sceny, oświetleniowców, akustyków, dekoratorów, scenografów, agentów muzycznych czy eventowych, muzyków sesyjnych, artystów mających kompetencje społeczne do współpracy z innymi w zespole (poza wiedzą, talentem, umiejętnościami). Sugerujemy rozważenie wsparcia pośredniego i bezpośredniego różnych form podnoszenia kompetencji np. klasy profilowane, patronat instytucji kultury nad klasami o profilu artystycznym, kierunki zamawiane na uczelniach wyższych, szkolenia zamawiane pod konkretne instytucje kultury. Zasadna w tym kontekście jest współpraca i uwspólnianie profesjonalizacji kadr instytucji kultury finansowanych z samorządu gminy i regionu.

/Praca nad mecenatem. Nasze badania wskazują na istnienie deficytów współpracy biznesu i kultury. Brakuje zachęt dla biznesu do promowania swojej marki przez kulturę i sztukę w mieście (tzw. zaangażowanie biznesu w sferze kultury, CCI). Zwiększenie zaangażowania biznesu w sferze kultury możliwe jest przez rozszerzenie oferowanych przez miasto form wsparcia wizerunkowego mecenasom kulturalnym Szczecina.

Angażując się w kulturę biznes osiąga korzyści np. wizerunkowe, marketingowe, podatkowe, mobilizujące i premijujące własne kadry. Podmiotami najczęściej zainteresowanymi taką formą promocji są fundacje korporacyjne powoływane przez zagraniczne przedsiębiorstwa, działające w branżach finansów, bankowości, ubezpieczeń, wydawniczej, energetycznej, paliwowej czy chemicznej. W sferze CCI działają też: 1) fundacje pracownicze, będące zinstytucjonalizowaną formą dobroczynności pracowników jakiegoś przedsiębiorstwa, 2) przedsiębiorstwa, które na własną rękę

prowadzą prokulturową działalność w formie sponsoringu, konkursów, galerii i muzeum firmowego, kampanii społecznych lub oferują świadczenia pozapłatowe, zakładowy fundusz socjalny, systemy premiowe typu Multiteatr, karty partnerskie kart kredytowych itp., 3) indywidualni deweloperzy i inwestorzy, którzy promują się poprzez wspieranie finansowe najczęściej pojedynczych koncertów czy wydarzeń kulturalnych. Od 1997 roku w Szczecinie przyznawany jest honorowy tytuł Mecenasa Kultury Szczecina. Otrzymać go mogą firmy, instytucje lub osoby, które w najbardziej znaczący sposób wspierały wydarzenia kulturalne i artystyczne. Pod nazwą mecenatu kulturalnego funkcjonuje też w mieście dofinansowywanie wydarzeń kulturalnych realizowanych przez podmioty komercyjne. Sugerujemy podjęcie próby wypracowania kolejnych zachęt dla biznesu do umacniania własnego wizerunku poprzez sferę kultury. Wspierając kulturę, biznes oczekuje przede wszystkim korzyści o charakterze wizerunkowym. Może to przybrać formę wsparcia w kontaktach z mediami lokalnymi, zgoda na uatrakcyjnianie wydarzenia przez promocję oferty produktowej czy usługowej, udostępnianie przestrzeni instytucji kultury na wydarzenia wewnętrzne podmiotu komercyjnego (np. wigilia pracownicza, umożliwienie pracownikom z rodzinami „wejście za kulisy” instytucji kultury i zapoznanie ich z sekretami budynku czy tajnikami montażu scenografii, charakteryzacji, oświetlenia), promocję poprzez tworzenie kolekcji dzieł sztuki pod egidą sponsora itp. Na poziomie roboczym ważnym impulsem może być szkolenie dla kadr urzędniczych i kadr kultury budujących zrozumienie i kompetencje dla animacji działań zachęcających biznes do mecenatu kulturalnego. W celu wzmocnienia tych zachęt można rozważyć wprowadzenie nagrody dla instytucji kultury lub organizacji pozarządowej działającej w sferze kultury w mieście, która wykazała się znaczącą aktywnością na tym polu.

Koncentracja wiedzy o wydarzeniach kulturalnych. Nasze badanie wskazuje jednoznacznie: na mapie szczecińskiej kultury znajdują się jasne, znaczące punkty, ale nie składają się one na obraz miasta „rozświetlonego kulturą”. Rekomendujemy więc pracę nad wspólną marką dla wydarzeń kulturalnych w mieście i ujednoczeniem kanału informacji o tych wydarzeniach

W Szczecinie zauważa się spójność wizualną miasta na poziomie znaków informacyjnych i przystanków w przestrzeni miasta, jednak brakuje wspólnej marki dla wydarzeń kulturalnych. **Nadszedł czas na kondensację informacji o kulturze i współtworzenie oferty kulturalnej** w koordynacji i partnerstwie instytucji kultury działających w mieście. Wdrożenie ogólnego mechanizmu koordynacji z narzuconym ogólnie tematem może spotkać się z oporem i sprzeciwem. Sugerujemy animowanie działań wspierających wymianę myśli i uwspólnianie inicjatyw poprzez spotkania integracyjne środowiska dyrektorów instytucji kultury i koordynatorów projektów kulturalnych. Integracja środowisk twórczych i artystycznych może iść w parze z podnoszeniem kwalifikacji zarządzania instytucjami kultury (np. szkolenia, warsztaty) i wymianę dobrych praktyk (np. giełdy pomysłów, forum kultury) w formie stacjonarnej lub wyjazdowej. Synergia szczecińskich instytucji kultury przyczyni się również do większej efektywności wydatkowania środków publicznych

na kulturę, w tym na bardziej rozpoznawalne, lepiej wypromowane i wykorzystujące kapitał miejski wydarzenia. Podsumowując należy poszukiwać rozwiązań, które będą pobudzać aktywność instytucji kultury w mieście w zakresie budowania i wspierania środowiskowych sieci wymiany informacji i doświadczeń.

Częścią tego problemu jest również brak wspólnego kanału informacyjnego o wydarzeniach kulturalnych w mieście. Jego rozwiązaniem może być na przykład **zlecenie zadania publicznego na realizację funkcji „brokera informacji kulturalnej” miasta**. Broker informacji to nazwa określająca pośrednika pomiędzy zasobami informacyjnymi instytucji, a ludźmi zgłaszającymi na nie zapotrzebowanie. Może być to wyodrębnione stanowisko pracy, podmiot w strukturze organizacyjnej lub usługa zlecona zewnątrz. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, do zakresu działania i zadań gminy należy m.in. promocja gminy, w tym jej oferty kulturalnej. Bywalcy wydarzeń kulturalnych twierdzili podczas wywiadów grupowych, że Szczecin ma bogatą ofertę kulturalną. Jednak informacja o tych wydarzeniach ma ograniczony zasięg. Większość instytucji kultury w mieście komunikuje się we własnych mediach społecznościowych, newsletterach, stronach internetowych. Mimo powszechnego dostępu do internetu, wielość kanałów komunikacji przekracza możliwości poznawcze statystycznych użytkowników lub wyklucza cyfrowo część seniorów. Większe wydarzenia uzupełniane są informacją w bezpłatnych wydawnictwach kulturalno-rozrywkowych produkowanych na własny użytek lub przez serwisy komercyjne. Te trafiają do aktywnie korzystających z oferty miasta, gdyż są rozmieszczone w lokalizacjach prestiżowych, hotelowych lub gastronomicznych. Mieszkańcy i turyści, którzy okazjonalnie uczestniczą w kulturze zadanie to mają utrudnione. Z drugiej strony część przedstawicieli środowisk artystycznych twierdzi, że mieszkańcy miasta reprezentują postawę ignorancji wobec dostępnej informacji o wydarzeniach kulturalnych.

Zadaniem brokera informacji kulturalnej byłoby wyszukiwanie rozproszonych informacji o wydarzeniach, jej ujednoczenie i dalsza dystrybucja. Upowszechnienie powinno skupić się nie tylko na powieleniu wirtualnej tablicy informacyjnej czy kalendarza wydarzeń dostępnych w innych serwisach. Broker informacji kulturalnej mógłby umożliwić mieszkańcom miasta profilowaną informację do ich potrzeb i zainteresowań np. poprzez aplikację na telefon, ogłoszenia na ekranach LCD w środkach transportu publicznego, stoisko informacyjne (np. w galerii handlowej lub w szklanym pawilonie w Alei Kwiatowej, otwarte do godziny 20:00). Broker informacji kulturalnej jest również ważnym partnerem dla biznesu, np. agencji eventowych obsługujących grupy pasażerów śródlądowych statków wycieczkowych z Niemiec. Co więcej, w mógłby przygotowywać kwartalną gazetkę informacyjną dystrybuowaną w obszarze metropolitalnym (w języku polskim) i transgranicznym (w języku niemieckim). Broker informacji mógłby też pełnić działania na rzecz uwspólniania oferty kulturalnej różnych instytucji kultury. Mogłoby to przybrać formę biletów łączonych, które mogłyby sugerować jak zaplanować wieczór z kulturą w mieście. Bilety te mogłyby

sugerować dłuższą perspektywę czasową (np. weekend), dzięki czemu turysta w trakcie krótkiego pobytu miałby informację o promocjach, zniżkach i wydarzeniach.

/Zmniejszanie barier uczestnictwa w kulturze. Zdiagnozowane przez nas bariery uczestnictwa obejmują nie tylko, opisywany powyżej, problem braku spójnej informacji o ofercie wydarzeń kulturalnych. Inną z ważnych barier uczestnictwa w kulturze mieszkańców szczecińskiego obszaru metropolitalnego jest brak skomunikowanego transportu publicznego z wieczornymi wydarzeniami kulturalnymi w instytucjach kultury. Potrzeba zatem lepszej koordynacji usług transportu publicznego, która pozwalałaby na dojazd i powrót z wydarzeń kulturalnych.

Zogniskowane wywiady pogłębione z bywalcami kultury i osobami, które nie uczestniczyły w żadnym wydarzeniu kulturalnym w mieście wskazują na potrzebę dostosowania godzin odjazdów ostatnich autobusów, tramwajów, pociągów regionalnych do zwyczajowych godzin kończących się wydarzeń w instytucjach kultury. Uczestnictwo w kulturze pod presją czasu jest zniechęcające, powoduje nerwową atmosferę przy kolejkach do szatni i skutkuje brakiem czasu na wymianę wrażeń z osobami towarzyszącymi. Zadanie to wymaga koordynacji wielu partnerów, w tym Przewozów Regionalnych i Zachodniopomorskiego Urzędu Marszałkowskiego. Przewozy Regionalne realizują zadania o charakterze służby publicznej, które świadczone są na zamówienie urzędów marszałkowskich – organizatorów regionalnego transportu kolejowego, w oparciu o umowy zawierane na świadczenie usług publicznych. Większość programowych wydarzeń w instytucjach kultury w Szczecinie rozpoczyna się po godzinie 19:00 i trwa z przerwą do około 21:30. Ostatni pociąg (stan na listopad 2019 r.) do Świnoujścia odjeżdża z dworca Szczecin Główny o 21:02, do Angermünde o 21:10, do Nowogardu, Płotów, Gryfic o 21:40, do Choszczna o 21:54 (Goleniów, Stargard, Chojna, Gryfino mają więcej możliwości powrotu po godzinie 22:00). W przypadku komunikacji podmiejskiej, ostatnia możliwość dojazdu z centrum do miejscowości Dołuje, Buk, Rzędziny, Łęgi i Stolec wymaga od uczestnika kultury zdążenia na tramwaj linii 8 o 22:01, w nadziei że zdąży on na autobus linii 108 o 22:19, następnie przesiadka do linii 123 na Lubieszyn Rondo o 22:45. Ostatni autobus linii 105 z przystanku Klonowica Zajezdnia do Dobrej Szczecińskiej to 22:47, jednak nie jest on skomunikowany z linią 123 czy 121. Mieszkańcom Trzebieży czy Nowego Warpna pozostaje raczej transport powrotny na własną rękę. Rozkłady jazdy w soboty i niedziele uniemożliwiają uczestnikom kultury z zachodniej i północnej części powiatu polickiego na skorzystanie z tego środka transportu. Ostatni autobus linii 123 odjeżdża z Lubieszyna Rondo w kierunku Stolca o 18:58 (Police są pod tym względem dobrze skomunikowane). Powyższe utrudnienia dla uczestników życia kulturalnego miasta z północnej części obszaru metropolitalnego Szczecina to jedynie egzemplifikacja. Sugerujemy współpracę Gminy Miasto Szczecin z operatorem podmiejskich połączeń tj. Przedsiębiorstwem Komunikacji Samochodowej w Szczecinie w celu wypracowania sieci trwale skomunikowanych połączeń autobusowych (np. linii 105, 108, 121, 123), dodania do rozkładów sobotnio-niedzielnich kursów wieczornych po godzinie 22:00. Oferta dojazdu

i powrotu z wieczoru kulturalnego w Szczecinie dla mieszkańców obszaru metropolitalnego i transgranicznego mogłaby zostać wsparta kampanią plakatową w autobusach i prasie lokalnej.

Nowe miejsce dla miejskiej kultury. W naszej rekomendacji wskazujemy na konieczność adaptacji istniejących już przestrzeni dla potrzeb szczególnej formy miejskiej kultury. Badacze nazywają ten fenomen „kulturą Kreuzbergu”³⁰. Polega on na skoncentrowaniu w przestrzeni miejskiej aktywności związanej ze swobodnym uczestnictwem, celebrowaniem miejskiego stylu życia i nowych, alternatywnych wzorów spędzania czasu wolnego i konsumpcji.

Większość badanych przez nas instytucji kultury znajduje się na stosunkowo niewielkim obszarze miasta. Granice „centrum kultury”, czy też „szlaku kultury” wiodącego od dworca PKP, wyznaczone są siedzibami: Domu Kultury Słowianin, Książnicy Pomorskiej, Trafostacji Sztuki, Zamku Książąt Pomorskich, Teatru Kana, Muzeum Narodowego (ze wszystkimi jego szczecińskimi oddziałami), Filharmonii im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie, Domu Kultury 13 Muz, wreszcie: Teatru Współczesnego. Nieco na obrzeżach „centrum kultury” umiejscowione są: salon MBP Promedia i Teatr Polski. Pozostałe instytucje: Teatr Lalek Pleciuga, Muzeum Techniki i Komunikacji, a zwłaszcza Dom Kultury Skolwin i MOK w Dąbiu mają charakter enklaw kultury, wynikający z ich położenia (rozproszenia).

Temat braku jednego miejsca, w którym czuć bicie serca miasta, obecny jest w dyskursie od bardzo dawna. W przestrzeni publicznej pojawiają się nowe propozycje lokalizacji kulturowego i turystycznego centrum (Łasztownia, plac Orła Białego, Bulwary nad Odrą). Złośliwi twierdzą, że życie w mieście zamiera wraz z zamknięciem galerii handlowych i brakiem rynku. Inni tłumaczą to efektem braku edukacji kulturalnej, deficytem wyuczonych wzorów uczestnictwa w kulturze, niskim kapitałem społecznym czy wysokością zarobków. Optymiści sugerują, że życie miasta po zmroku jest rozproszone, dlatego trudniejsze do zaobserwowania. Jednym z tematów, który powraca jest miejska gawęda o wydzielonej „dzielnicy” kulturalnej miasta czy raczej kwartale, gdzie zogniskowałyby się inicjatywy środowisk kultury nie tyle hermetycznej, co kojarzonej z miejskim stylem życia, adresowanej do szerokiego grona odbiorców. W tym kontekście interesujący mógłby być program zagospodarowania terenu po dawnym Pałacu Młodzieży (dziś remontowana Willa Lentza, Szczeciński Inkubator Kultury i Północna Izba Gospodarcza). Trwająca przebudowa Willi Lentza i na razie bardzo ogólne plany przeznaczenia jej na centrum kulturalne miasta, są szansą na wykorzystanie efektu nowości i spełnienie mitu o sercu kulturalnym miasta. Willa Lentza mogłaby stać się obiektem, w którym odbywać się będą inicjatywy kulturalne - wystawy, spektakle teatralne i kabaretowe oraz aktywności artystyczne adresowane do dzieci, młodzieży i dorosłych. Reinterpretacja formuły Szczecińskiego Inkubatora Kultury umożliwiłaby stworzenie – wspólnie z Willą Lentza - enklawy na kształt rozwiązań berlińskiego Kreuzbergu czy Meletkova - nieformalnego centrum kultury alternatywnej w Lublanie, mieszczącego się w budynkach po koszarach.

³⁰ M. Filiciak, A. Buchner, M. Danielewicz, „Kulturotwórcy – niekulturocentryczny raport o kulturze”, Warszawa 2014; Relacje i różnice. Uczestnictwo warszawiaków i warszawianek w kulturze (red. T. Płachecki), Warszawa 2019.

/Usprawnienia współfinansowania. Środowiska artystyczne i twórcze miasta wskazują na konieczność zwiększenia spójności w przyznawaniu dotacji na kulturę oraz zrozumienie dla specyfiki projektów artystycznych i kulturalnych ze strony urzędników. Nasze badania ujawniły także brak zrozumienia dla niektórych zasad planowania wydatków w ramach projektów realizowanych w sferze kultury.

Samorząd jest współcześnie ważnym (a może nawet najważniejszym) źródłem współfinansowania kultury. Twórcy i organizatorzy są świadomi, że miasto i region są ich głównym partnerem pracy w kulturze. Problemem jednak jest krzyżowanie się źródeł finansowania i miejsca realizacji przedsięwzięć. Respondenci reprezentujący miejskie podmioty kultury wskazywali na trudność realizacji zadań w przestrzeniach instytucji wojewódzkich (ten sam problem dotyczy projektów finansowanych przez urząd marszałkowski, które chciałby skorzystać z przestrzeni instytucji miejskich). Rozwiązaniem tego problemu mogłoby być premiowanie współpracy międzyinstytucjonalnej w konkursach dotacyjnych – na poziomie samorządowym (miejskim i regionalnym).

Twórcy doceniają pozytywne zmiany, jakie zaszły w procedurach oceny wniosków dotacyjnych (w tym np. możliwość uzyskania protokołu oceny merytorycznej wniosku), mają poczucie, że brakuje jasno określonych kierunków czy preferencji wyboru tematów i rodzajów współfinansowanych projektów. O tym problemie pisaliśmy we wcześniejszych punktach, dotyczących tworzenia polityki kulturalnej miasta. Postawienie celu, np. w postaci wspólnego tematu przewodniego na dany rok lub najbliższe kolejne lata, pozwoliłoby na lepsze planowanie aktywności podmiotów kultury i przyczyni do wypracowania wspólnego produktu kulturalnego miasta.

Innym popularnym kosztem, który jest „okrajany” w budżetach projektu jest koszt promocji wydarzenia. Skutek jest taki, że promocja mniejszych wydarzeń kulturalnych realizowana musi być bezkosztowo w mediach społecznościowych, newsletterach i broszurkowych wydawnictwach kulturalno-rozrywkowych. Na produkcję własnych plakatów i ulotek programowych pozostaje niewiele środków lub wcale. W efekcie końcowym mniej zorientowany mieszkaniec miasta nie wie o tym, że takie wydarzenie ma miejsce. Z drugiej strony, urzędnicy oczekują od propozycji projektowych zaplanowania kampanii w mediach, na którą nie dają środków. Możliwym do rozważenia rozwiązaniem jest wprowadzenie do zasad przyznawania dotacji ustalonych lub sugerowanych wartości procentowych dla kosztów promocji, transportu i noclegu. Innymi słowy jaki procent powinien być przeznaczony na te kategorie kosztów względem budżetu ogółem. Wszelkie odstępstwa wystarczyłoby uzasadnić w części na opis kalkulacji kosztów w formularzu aplikacyjnym. O ile koszty transportu i noclegu mogą mieć charakter fakultatywny, wynikający ze specyfiki projektu, to tzw. ekwiwalent promocyjny powinien być ustalony jako procent minimalny budżetu. Powyższa rekomendacja dotyczy przede wszystkim projektów o małych budżetach np. do 10 tys. złotych.

Zasady przyznawania dotacji publicznych muszą kierować się efektywnością ich wydatkowania. Jednym ze szczegółowych problemów wskazywanych przez badanych są zasady

rozliczania kosztów dojazdu zapraszanych do Szczecina artystów. I tak na przykład, Warszawa jest dopiero czwartą najbliższą stolicą państwa (Warszawa – 454 km, Praga – 373 km, Kopenhaga – 281 km, Berlin – 100 km). Osoby zapraszane do współpracy z centrum kraju, oczekują poza honorarium, zapewnienia transportu lotniczego (np. Warszawa – Szczecin). Urzędnicy z kolei oczekują, że osoby spoza miasta, będą podróżowały transportem kolejowym w II klasie. Z tego względu wiele projektów partnerskich szczecińskich środowisk twórczych i artystycznych jest odrzucana lub nakazuje się pomniejszenie ich budżetów.

Innym, podnoszonym przez badanych, problemem jest nieefektywne wydatkowanie samorządowych dotacji na zakup sprzętu i środków trwałych niezbędnych do funkcjonowania instytucji kultury i realizację projektów w sferze kultury. Instytucje kultury w mieście odczuwają nie tylko opisywane braki kadrowe, ale również sprzętowo-techniczne. Panuje ogólne przekonanie, że zakup środków trwałych pozwalających na utrzymanie funkcjonalności lub podniesienie poziomu instytucji kultury w mieście, jest źle widziany przez urzędników oceniających projekty. Co więcej, upowszechnił się pogląd, że zakupy środków trwałych i drobniejszego sprzętu, powinny być finansowane z własnej działalności tzw. fundraisingowej, tj. pozyskiwania grantów krajowych i międzynarodowych na kulturę. Grupowe wywiady z ekspertami ujawniły opinie, że wiele potrzeb sprzętowych i meblowych, wynika z potrzeb prestiżowych i „na wszelki wypadek” dla podtrzymania możliwości jego wykorzystania w przyszłości. Dotyczy to m.in. sztalug, reflektorów, systemów wystawienniczych, urządzeń ekspozycyjnych, mikserów do świateł, wzmacniaczy do dźwięku, nagłośnienia zewnętrznego, mikrofonów, namiotów wystawienniczych, ekranów i projektorów multimedialnych, instrumentów muzycznych itd.), jak również mebli (krzesła, stoły, pufy, leżaki itp.). Instytucje kultury i organizacje działające w sferze kultury niechętnie dzielą się zasobami własnymi w obawie przed ich zniszczeniem. Nie stać ich na ubezpieczenie sprzętu lub zastępują się faktem, że urządzenie pochodzi z projektu UE, a więc może być wykorzystywany jedynie do celów w jakich został zakupiony. Wreszcie, organizacje i instytucje boją się udostępniać własne zasoby na wynajem komercyjny, w obawie o konieczność rozliczenia kosztów przychodu. Podobna sytuacja ma miejsce w kwestii użyczania sobie przestrzeni sal i pomieszczeń. Wzajemna nieufność pogłębia niepisana praktyka biurokratyczna, która zdaje się nakazywać urzędnikom i projektodawcom, rozdzielanie wydarzeń finansowanych ze środków Marszałka Województwa od tych finansowanych przez Gminę Miasto Szczecin. Opisana sytuacja jest bardzo złożona i trudna. Krokiem w stronę ich przezwyciężenia mogłoby być uzgodnienie dodatkowych punktów w ocenie projektów na wspólne działania kulturalne i artystyczne: publicznych instytucji kultury (gminnych i marszałkowskich) oraz oddzielnie instytucji i organizacji działających w sferze kultury. Ponownie wymaga to woli politycznej i współpracy Urzędu Marszałkowskiego z Urzędem Miasta Szczecin.

Drugą sugestią jest **opracowanie Spółdzielni Kultury w Szczecinie, która mogłaby funkcjonować na podobnych zasadach jakie zostały przyjęte w Warszawie**. Rozwiązanie to

nie wymaga szczególnego zaangażowania środków, działa bowiem w formie strony internetowej pozwalającej nieodpłatnie i bezpiecznie dzielenie się sprzętem, urządzeniami, meblami i innymi zasobami, instytucjom kultury, organizacjom pozarządowym, grupom nieformalnym i wszystkim chętnym działającym w sferze kultury. Internetowa przestrzeń umożliwia sieciowanie instytucji, organizacji, grup nieformalnych, które nieodpłatnie dzielą się swoimi zasobami - przestrzenią, sprzętem, produktami kultury. Rozwiązanie funkcjonuje na zasadzie sklepu internetowego, w oparciu o następujący schemat: 1) znajdź sprzęt, który jest potrzebny; 2) zarezerwuj, 3) ustal szczegóły wypożyczenia (umowa użyczenia, ubezpieczenie), 4) korzystaj, 5) zwróć. Przywołane rozwiązanie warszawskie pozwala korzystać bezpłatnie z zasobów organizacji, instytucji oraz osób prywatnych na rzecz animowania inicjatyw lokalnych i kulturalnych. Wsparciem dla współdzielenia się sprzętem i zasobami na rzecz szczecińskiej kultury może być powierzenie realizacji tego zadania publicznego organizacji pozarządowej w trybie konkursowym. W dotacji celowej, poza kosztami stworzenia, utrzymania i bieżącej obsługi portalu można przewidzieć część na współfinansowanie ubezpieczenia wypożyczanego sprzętu.

ZAMIAST ZAKOŃCZENIA. CO WYMAGA DALSZYCH BADAŃ?

Zatem jaka jest energia szczecińskiej kultury? Krótka odpowiedź na to pytanie mogłaby brzmieć następująco: jest to energia rozproszona, o nie wykorzystanym w pełni potencjale. Jasne punkty na mapie kulturalnej, nie składają się na obraz miasta rozświetlonego kulturą. Jesteśmy świadomi faktu, że kultura zachowuje swoją zdolność do przekształcania miasta, tworzenia sił, które Szczecin mógłby pełniej wykorzystać.

Brnijmy zatem w tej metaforze dalej. Przepływy energii wymagają przekierowania. Układ wymaga korekty. Potrzebujemy strategicznego planu, bo proces przemian już się rozpoczął - zamysł władz miasta zlecający Uniwersytetowi diagnozę i ruch wokół kultury, który wywołało nasze badanie są na to dowodem.

Wsparcia wymaga także sieć odbiorców. Ciągłe w Szczecinie mamy za małą publiczność wydarzeń innych niż imprezy plenerowe. Inwestujemy zatem w odnawialne źródła energii kultury. Warto myśleć o kolejnych pokoleniach widzów, organizatorów i twórców kultury. Bez inwestycji w pasję przyszłych rysowników, projektantów, muzyków zasoby kultury zaczną się zużywać. Rodzice – i nie tylko oni - szukają oferty „na dziś”, ale z myślą o jutrze. Dyskusję o przyszłości i poszerzaniu pola kultury trzeba prowadzić w szerokim gronie – jeśli nie chcemy, by nasze miasto stało się „zamkniętym układem kultury”.

W raporcie odnajdziemy wiele pozytywnych opinii, które wynikają z informacji uzyskanych od mieszkańców miasta, a także jego środowiska twórców, artystów i organizatorów kultury. Jako naukowcy, dokonując diagnozy stanu i perspektyw szczecińskich instytucji oraz odbiorców kultury,

staraliśmy się zachować autonomię na wszystkich etapach procedury badawczej. W nadziei, że raport ten stanie się kamieniem milowym w dyskursie o szczecińskiej kulturze, nie unikaliśmy tematów trudnych i ocen krytycznych. Chcieliśmy, aby krytyka ta była konstruktywna, a niniejsza diagnoza stanowiła wsparcie dla zdefiniowania priorytetów kultury w mieście. Mamy nadzieję, że wysiłek wszystkich uczestników tego badania zostanie zauważony i wykorzystany na rzecz opracowania Strategii Kultury Szczecina. Dlatego też, wskazujemy tu na obszary wymagające dalszych diagnoz (i prawdopodobnie interwencji). Jest to tym bardziej potrzebne, że powinno się odejść od dotychczasowej praktyki badań kultury miasta w odstępnie dziesięciu lat (badania na potrzeby starań o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury powstawały w 2010 roku). Mamy świadomość, że żaden raport nie jest w stanie zadowolić wszystkich stron i uczestników pola kultury. Aby tym oczekiwaniom choćby częściowo zadośćuczynić, chcielibyśmy przedstawić potrzeby i oczekiwania, które zostały wyartykułowane podczas badań.

／ Inwentaryzacja szczecińskich instytucji kultury

Środowisko artystyczne, twórcze i instytucjonalne szczecińskiej kultury wskazywało na potrzebę przeprowadzenia „inwentaryzacji wydarzeń i instytucji kultury mieście”. Szczegółowa inwentaryzacja mogłaby dotyczyć instytucji kultury w zakresie: 1) deficytów i potrzeb inwestycyjnych, sprzętowych i kadrowych; 2) spójności zakresu i jakości oferty zajęć edukacyjnych świadczonych przez publiczne instytucje kultury z potrzebami różnych grup odbiorców kultury, organizacji czy instytucji; 3) możliwych obszarów współdziałania i inicjatyw między samorządowymi instytucjami kultury w mieście (miejskimi i marszałkowskimi); 4) oceny poziomu satysfakcji uczestników kultury z oferty programowej instytucji kultury i organizacji otoczenia kultury; 5) identyfikacji profilu społeczno-demograficznego odbiorców kultury poszczególnych wydarzeń kulturalnych i instytucji kultury; 6) efektywności zarządzania strategicznego, społecznego i finansowego instytucji kultury w mieście. Zakres pojęciowy inwentaryzacji jest bardzo szeroki, jest on jednak krokiem potrzebnym w kontekście opracowania wieloletniej Strategii Kultury Szczecina.

／ Rozpoznanie i wsparcie dla „innych podmiotów kultury” miasta

Ofert związanych z kulturą, nie mających jednak czysto rozrywkowego czy handlowego charakteru jest coraz więcej. Należą do nich przedsięwzięcia realizowane przez pojedyncze osoby lub grupy aktywistów, organizacje pozarządowe i firmy. Dzięki owym „innym podmiotom kultury” katalog wydarzeń, w których mogą uczestniczyć mieszkańcy Szczecina zwiększa się sukcesywnie. Wymieńmy tutaj chociażby: osiedlowe spaceracje z przewodnikami wystawy i koncerty w Starej Rzeźni, wydarzenia związane z przekształceniami przestrzeni (działania w rewitalizowanych kwartałach), oddolna inicjatywa Wartownia na Skolwinie, wydarzenia realizowane przez Uniwersytety Trzeciego Wieku, działalność pubów i kawiarni związana z występami artystów, działalność kina Pionier, koncerty

w Domku Grabarza, działalność wydawnictw (Zaułek Wydawniczy Pomyłka, Wydawnictwo FORMA), teatr Gwitajcie, aktywność środowisk osób z niepełnosprawnościami, związki twórców, projekty streetartowe, działalność impresariatu koncertowego, prywatne galerie, wreszcie aktywność 537 organizacji pozarządowych, które działają w zakresie kultury. W naszym raporcie przyglądamy się głównie (miejskim) instytucjom, ale nie tracimy z pola widzenia „innych podmiotów”. Ich aktywność jest niezwykle istotna - wielość tych podmiotów składa się na rozproszony obraz miejskiej oferty kulturalnej, to pewnego stopnia odpowiada też nowemu pragnieniu lokalności, czyli potrzebie odkrywania własnej dzielnicy i poszukiwania ofert spędzania czasu wolnego powiązanych z konkretnymi, przyjaznymi przestrzeniami. To właśnie aktywność „innych podmiotów kultury” współtworzy obraz kulturalny miasta, z tego względu zasługuje na uwagę, w tym identyfikację potrzeb, barier i oczekiwań animatorów i odbiorców.

／ Kwartał kultury

Kultura miasta w świadomości mieszkańców skupia się przede wszystkim w jego centrum. W ciągu ostatnich dwudziestu lat wzrosło jednak zainteresowanie turystyką miejską, odkrywającą obszary poza utartymi ścieżkami ścisłego śródmieścia. Niniejszy raport ujawnił również potrzebę rozwijania bardziej zdywersyfikowanej, oddolnej, włączającej społecznie, amatorskiej kultury w osiedlach. Ujawniono pewien specyficzny typ uczestników kultury (tj. „Alternatywnych i Współczesnych”), którzy poszukują alternatywnych, wizualnych, współczesnych i performerskich programów kulturalnych. Wszystkie powyższe tendencje układają się w potrzebę stworzenia nowego adresu na kulturalnej mapie Szczecina. Sukces berlińskiej dzielnicy Friedrichshain-Kreuzberg był możliwy dzięki zaangażowaniu społeczności osiedlowej. Innym dobrym przykładem „wyspy kultury” w mieście stała się Fabryka Trzciny w Warszawie. Jej sukces był możliwy dzięki współpracy władz miasta i inwestora prywatnego, a także właściwie dobranym programie kulturalnym, który skierowany został do określonej grupy odbiorców. Takie miejsca powstają zatem w przestrzeniach o charakterze enklaw, które mają swój niepowtarzalny klimat – takim miejscem może być obszar wokół budynków dawnego Pałacu Młodzieży. Inicjatywy tego rodzaju potrzebują współpracy władz miasta ze środowiskiem artystów, twórców, animatorów, performerów, inwestorów. Współpraca musi być oparta na wiedzy o zasobach i kapitałach, które są dostępne i chętne do współtworzenia tej idei. Badania społeczne mogą pomóc w wypracowaniu założeń dla rozwoju oferty tego miejsca oraz sposobu komunikacji między partnerami. Powstanie kwartału kultury w Szczecinie da impuls do stymulacji rozwoju miasta, nie tylko w oparciu o „dobry klimat dla biznesu”, ale również „dobry klimat dla kultury i kreatywności”. To co przyciąga dziś młodych, zdolnych i twórczych ludzi, to dobry klimat dla ich inicjatyw i obecność w określonych miejscach. W ten sposób kształtuje się komercyjny potencjał działalności kulturalnej, który nazywany jest często przemysłem kreatywnym.

Nowy model współpracy na rzecz szczecińskiej kultury

Najwięcej deficytów i barier dla kształtowania szczecińskiej kultury zidentyfikowano w wymiarze komunikacyjnym miasta. Mimo bogatej oferty kulturalnej, Szczecin nie wykorzystuje swojego potencjału do budowania marki, promocji i kształtowania wizerunku. To kultura miasta kreuje jego klimat, tożsamość, atrakcyjność i rozpoznawalność. Dziś obraz szczecińskiej kultury to mozaika rozproszonego archipelagu instytucji i wydarzeń kulturalnych. Badania społeczne mogłyby pomóc w wypracowaniu zasad i form tworzenia miejskiego programu współpracy w sferze kultury – także pomiędzy instytucjami marszałkowskimi i miejskimi. Mogłoby to przypominać „Program współpracy Gminy Miasto Szczecin z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”. W tym wypadku, program współpracy dotyczyłby instytucji kultury oraz innych podmiotów działających w sferze kultury. Jego zadaniem byłoby premiowanie współpracy między samorządowymi instytucjami kultury w zakresie uwspólniania inicjatyw, zasobów, sprzętu, informacji, budżetów i wiedzy.

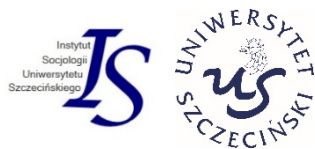
Aby wzmocnić udział środowisk twórczych w opracowywaniu programu, badania społeczne o których tu mowa, powinny być realizowane w formule konsultacji (wspólnie ze wszystkimi interesariuszami). W tym samym czasie można by testować różne techniki i modele współpracy, aby ustalić satysfakcjonujący program prac na kolejne lata. Jest to istotne, gdyż środowisko artystyczne i twórcze miasta zgłaszało potrzebę uwzględniania ich specyfiki i innej (niż perspektywa urzędników) dynamiki pracy.

Tożsamość Szczecina

Na zakończenie diagnozy stanu szczecińskiej kultury chcielibyśmy zwrócić uwagę na potrzebę pogłębionych badań na temat tożsamości miasta i jego mieszkańców. Tożsamość miasta to konstrukt kulturowy i biograficzny, a nie produkt marketingowy czy wizerunek marki. Tożsamość wynika z zakorzenienia i odpowiada na pytania: „kim jesteśmy?”, „czym się odróżniamy?”. Debata wokół tożsamości miasta i poczucia tożsamości jego mieszkańców jest obecna w dyskursie publicznym i medialnym. Uruchamia się przy okazji różnych, pozornie niezwiązanych ze sobą wydarzeń typu: *Dni Morza*, budowy Morskiego Centrum Nauki, zakupu niemieckiego Muzeum Stoewera i sprowadzenia jego kolekcji do Muzeum Techniki i Komunikacji – Zajezdnia Sztuki w Szczecinie, *Dni Kultury Ukraińskiej w Szczecinie*, rewitalizacji budynków i rozbudowy ulic miasta, tworzenia przystani kajakowych itp. Oznacza to, że istnieje społeczna potrzeba stałej interpretacji siebie i tworzenia tożsamościowej narracji w teraźniejszości poprzez transmisję tożsamości historycznej (jacy byliśmy?), rekonstruowanej (jacy byli nasi poprzednicy?), relacyjnej (kim wobec tego my jesteśmy?), prospektywnej (jacy chcemy być?). Uzyskane wyniki badań mogłyby stanowić

m.in. informację ewaluującą markę *Szczecin Floating Garden*, która konotuje z tożsamością relacyjną i perspektywną. Wizja ta od początku działać ma jak zasada orientująca wszystkie podmioty działające w mieście odnośnie własnej racji bytu, swojej roli i pozycji w mieście. Wydaje się, że powinna być to marka dobrze zakorzeniona w świadomości mieszkańców, gdyż funkcjonuje od ponad dziesięciu lat. Nie oznacza to jednak, że wszyscy rozumieją ją w ten sam sposób. Zbadanie subiektywnego poczucia tożsamości mieszkańców Szczecina może pomóc w określeniu skuteczności dotychczasowych działań podjętych przez miasto. Woda, ekologia i metropolia to symboliczne fundamenty strategiczne miasta, za którymi kryją się funkcje społeczne, inicjatywy i wydarzenia kulturalne, inwestycje i wydatkowanie środków publicznych. Badanie tego typu ma szerszy zakres, niż badanie energii szczecińskiej kultury. Z pewnością jednak, niniejsze opracowanie jest pośrednio wstępem do badania tożsamości miasta, jego marki *Floating Garden* i jego metropolitalnego charakteru.

Aneks

ENERGIA SZCZECIŃSKIEJ KULTURY – BADANIA SONDAŻOWE

A1. NR ANKIETY /.....nr...../ **A2** NR ANKIETERA /...nr.../ **A3** DZIELNICA:
/...../

Szanowni Państwo,
Na zlecenie Gminy Miasto Szczecin realizujemy badania na temat szczecińskiej kultury. Chcemy poznać Państwa opinie na ten temat. Wyniki sondażu będą służyły sformułowaniu opracowaniu rekomendacji.

P1. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy był/a P. uczestnikiem w Szczecinie:		Ani razu	Raz lub dwa	Kilka razy (więcej niż 2)	Kilkanaście razy lub częściej
		0	1	2	3
P1a	Koncertu (granego na żywo)	0	1	2	3
P1b	Występu dzieci w szkole/przedszkolu	0	1	2	3
P1c	Spektaklu (tanecznego, teatralnego, operowego)	0	1	2	3
P1d	Wystawy w muzeum lub galerii (sztuki, fotografii, rękodzieła, rzeźby)	0	1	2	3
P1e	Wydarzenia w bibliotece (spotkania literackiego, debaty)	0	1	2	3
P1f	Pokazu filmowego (UWAGA: z wyjątkiem MULTIKINO/HELIOS)	0	1	2	3
P1g	Debaty, konferencji	0	1	2	3
P1h	Wydarzenia lub widowiska plenerowego (festyny, Dni Morza, pokaz fajerwerków)	0	1	2	3
P1i	Oglądałem streetart (graffiti, murale)	0	1	2	3

_JEŚLI RESPONDENT WSKAZAŁ 'ANI RAZU' WE WSZYSTKICH WARIANTACH >>>> PYTANIE nr P4

P2. Jak często zdarzało się P. uczestniczyć w wymienionych wydarzeniach z dziećmi poniżej 18 rż	Nigdy	Mniej niż 50%	Więcej niż 50%	Zawsze, kiedy uczestniczę	NIE MAM DZIECI PONIŻEJ 18 Rż
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

P3. Proszę wymienić, w jakim wydarzeniu kulturalnym w Szczecinie brał/a Pani udział w ciągu ostatnich 12 miesięcy _ZAPISUJEMY DO 3 WYDARZEŃ - > NASTĘPNIE PYTANIE O ŹRÓDŁA WIEDZY-> BILETY

	Proszę powiedzieć, w jaki sposób dowiedział/a się P. o tym wydarzeniu?	W jaki sposób kupił/a P. bilety na te wydarzenia? JEDNA ODPOWIEDŹ
	W1. Nazwa wydarzenia/opis SŁÓWNIE	
W1_1 Social media (facebook, twitter, instagram)	TAK=1	1 W kasie organizatora
W1_2 Internet (oprócz social m. -	TAK=1	2 W punkcie sprzedaży

strony internetowe, portale, informacje w prasie internetowej)			biletów (empik, IT)	
W1_3 Informacja od znajomych, przyjaciół, członków rodziny	TAK=1		3 Przez Internet	
W1_4 Reklama zewnętrzna (plakaty, billboardy)	TAK=1		4 Nie kupiłem/Inne (np. dostałem/am)	
W1_5 Prasa lokalna (dzienniki)	TAK=1		5 Wydarzenie nie było biletowane	
W1_6 Drukowane informatory (Echo, Hot, Prestiż)	TAK=1		6 Nie pamiętam	
W1_7 TV/Radio	TAK=1			
W1_8 Pozostałe	TAK=1			
W1_9 Nie pamiętam	TAK=1			
W2. Nazwa wydarzenia/opis SŁÓWNIE				
W2_1 Social media (facebook, twitter, instagram)	TAK=1	W2b	1 W kasie organizatora	
W2_2 Internet (oprócz social m. - strony internetowe, portale, informacje w prasie internetowej)	TAK=1	→	2 W punkcie sprzedaży biletów (empik, IT)	
W2_3 Informacja od znajomych, przyjaciół, członków rodziny	TAK=1		3 Przez Internet	
W2_4 Reklama zewnętrzna (plakaty, billboardy)	TAK=1		4 Nie kupiłem/Inne (np. dostałem/am)	
W2_5 Prasa lokalna (dzienniki)	TAK=1		5 Wydarzenie nie było biletowane	
W2_6 Drukowane informatory (Echo, Hot, Prestiż)	TAK=1		6 Nie pamiętam	
W2_7 TV/Radio	TAK=1			
W2_8 Pozostałe	TAK=1			
W2_9 Nie pamiętam	TAK=1			
W3. Nazwa wydarzenia/opis				
W3_1 Social media (facebook, twitter, instagram)	TAK=1	W3b	1 W kasie organizatora	
W3_2 Internet (oprócz social m. - strony internetowe, portale, informacje w prasie internetowej)	TAK=1	→	2 W punkcie sprzedaży biletów (empik, IT)	
W3_3 Informacja od znajomych, przyjaciół, członków rodziny	TAK=1		3 Przez Internet	
W3_4 Reklama zewnętrzna (plakaty, billboardy)	TAK=1		4 Nie kupiłem/Inne (np. dostałem/am)	
W3_5 Prasa lokalna (dzienniki)	TAK=1		5 Wydarzenie nie było biletowane	
W3_6 Drukowane informatory (Echo, Hot, Prestiż)	TAK=1		6 Nie pamiętam	
W3_7 TV/Radio	TAK=1			
W3_8 Pozostałe	TAK=1			
W3_9 Nie pamiętam	TAK=1			

___ PRZEJŚĆ DO PYT. P5

___ TYLKO JEŚLI R. NIE WYMIENIŁ ŻADNEGO WYDARZENIA W P1_ ZAPYTAĆ O POWODY (NIE CZYTAĆ KAFETERII)

P4. Proszę powiedzieć, jaki był główny powód nie uczestniczenia w żadnym z wydarzeń?

P4_1 Nie miałem czasu ----->	TAK=1	P4_5 To nie był mój priorytet ----->	TAK=1
P4_2 Nie miałem z kim ----->	TAK=1	P4_6 Nie lubię tłumów/jestem domatorem ->	TAK=1
P4_3 Miałem problemy z dojazdem ----->	TAK=1	P4_7 Nie miałem skąd się o nich dowiedzieć ->	TAK=1
P4_4 To zbyt drogo kosztuje ----->	TAK=1	P4_8 Inne	SŁOWNIE

P5. Proszę powiedzieć, które wydarzenia oraz instytucje stanowią wizytówkę Szczecina?

(max 3, KAŻDE WYDARZENIE/INSTYTUCJA W OSOBNEJ LINIJCIE)

	Wydarzenia	Instytucje
1	P5_Wyd1 SŁOWNIE	P5_Inst1 SŁOWNIE
2	P5_Wyd2 SŁOWNIE	P5_Inst2 SŁOWNIE
3	P5_Wyd3 SŁOWNIE	P5_Inst3 SŁOWNIE

P6. Czy w ciągu ostatnich 2 lat miał/a Pan/i okazję chociaż raz odwiedzić (niezależnie od celu wizyty) następujące instytucje:

P6_1	Dom Kultury "13 Muz"	TAK=1
P6_2	Dom Kultury "Klub Skolwin"	TAK=1
P6_3	Dom Kultury "Słowianin"	TAK=1
P6_4	Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie	TAK=1
P6_5	Książnica Pomorska	TAK=1
P6_6	_inne niż wypożyczenia (np. spotkania literackie, debaty)	TAK=1
P6_7	Miejska Biblioteka Publiczna	TAK=1
P6_8	_inne niż wypożyczenia (np. spotkania literackie, debaty)	TAK=1
P6_9	Miejski Ośrodek Kultury w Szczecinie (Dąbie)	TAK=1
P6_10	Muzeum Narodowe	TAK=1
P6_11	Jeśli potrzeba, zanotować oddział	SŁOWNIE
P6_12	Muzeum Techniki i Komunikacji - Zajezdnia Sztuki	TAK=1
P6_13	Opera na Zamku	TAK=1
P6_14	Ośrodek Teatralny Kana	TAK=1
P6_15	Szczeciński Inkubator Kultury	TAK=1
P6_16	Teatr Lalek "Pleciuga"	TAK=1
P6_17	Teatr Polski	TAK=1
P6_18	Teatr Współczesny	TAK=1
P6_19	Trafostacja Sztuki w Szczecinie	TAK=1

P6_20	Zamek Książąt Pomorskich	TAK=1
P6_21	__DOPYTAĆ Kino na Zamku	TAK=1
P6_22	Akademia Sztuki	TAK=1
P6_23	INNE	SŁÓWNIE
P6_24	INNE	SŁÓWNIE

P7. Czy zna P. osobiście, kogoś, kto:	Tak =1	Nie =2
Jest artystą/twórcą		
Uczy się w szkole muzycznej, liceum plastycznym, Akademii Sztuki		

P8. Proszę powiedzieć, Pana/Pani zdaniem, szczecińska kultura powinna:		Zdecydowa nie nie	Racze j nie	Ani tak/ ani nie	Raczej tak	Zdecydow anie tak
		1	2	3	4	5
P8_a	Być atrakcją dla turystów	1	2	3	4	5
P8_b	Służyć promocji lokalnych twórców	1	2	3	4	5
P8_c	Być wizytówką na mapie kultury w Polsce	1	2	3	4	5
P8_d	Uprzyjemnić życie mieszkańcom	1	2	3	4	5
P8_e	Stwarzać możliwości spędzania czasu wolnego	1	2	3	4	5
P8_f	Stwarzać okazje do spotkań z innymi ludźmi	1	2	3	4	5
P8_g	Być dostępna w każdej dzielnicy Szczecina	1	2	3	4	5
P8_h	Uczyć i edukować	1	2	3	4	5
P8_i	Być rozpoznawalna w kraju przez wielkie i znaczące wydarzenia	1	2	3	4	5
P8_j	Koncentrować się na tym, co związane ze Szczecinem i regionem	1	2	3	4	5
P8_k	Być obecna w miejscach nietypowych, poza murami instytucji kultury	1	2	3	4	5
P8_l	Pokazywać to, co współczesne i nowatorskie	1	2	3	4	5
P8_m	W większym stopniu wykorzystywać inicjatywy zapaleńców	1	2	3	4	5
P8_n	Nawiązywać do portowego charakteru miasta	1	2	3	4	5

P9. Proszę określić procent mieszkańców Szczecina, jaki Pana/Pani zdaniem korzysta z oferty szczecińskich instytucji kultury:

/ _____ / [PODAJEMY DOKŁADNY PROCENT - W PRZYPADKU PRZEDZIAŁÓW PROSZĘ O PODANIE WARTOŚCI ŚRODKOWEJ. ODPOWIEDŹ „WSZYSCY” ZAPISUJEMY JAKO 100 **NIE WIEM=PUSTE**]

P10. Proszę określić, w jakim stopniu zgadza się Pani/Pan z poniższymi twierdzeniami:

<i>Proszę wskazać ocenę przy każdej kategorii</i>		Zdecydowa nie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam/a ni się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowa nie się zgadzam
		1	2	3	4	5
P10_a	Szczecin jest miastem o mniejszej liczbie wydarzeń kulturalnych niż w innych dużych miastach Polski	1	2	3	4	5
P10_b	Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych jest tylko dla wybranych	1	2	3	4	5
P10_c	Oferta kultury w Szczecinie przyciąga turystów	1	2	3	4	5
P10_d	Oferta kultury w Szczecinie jest coraz bogatsza	1	2	3	4	5
P10_e	Szczecin przyciąga zdolnych twórców	1	2	3	4	5
P10_f	Szczecińska kultura wyróżnia się pozytywnie	1	2	3	4	5

	na tle innych dużych miast w Polsce					
P10_g	W Szczecinie nie szanuje się artystów	1	2	3	4	5
P10_h	Bilety na wydarzenia kulturalne w Szczecinie są zbyt drogie	1	2	3	4	5
P10_i	Uważam się za osobę dobrze poinformowaną o ofercie szczecińskich instytucji kultury	1	2	3	4	5
P10_j	Kultura i sztuka są ważną częścią mojego życia	1	2	3	4	5
P10_k	W Szczecinie brakuje pomysłów jak animować kulturę	1	2	3	4	5

P11. Proszę spróbować ocenić, w jakim stopniu wymienione cechy charakteryzują Szczecin i jego mieszkańców (0 oznacza, że cecha praktycznie nie występuje, 1 – w małym stopniu, 4 – cecha występuje w mocnym natężeniu)

	Proszę wskazać ocenę przy każdej kategorii	0	1	2	3	4
P11_a	Więzi pomiędzy mieszkańcami	0	1	2	3	4
P11_b	Podziały społeczne i nierówności	0	1	2	3	4
P11_c	Aktywność, zaangażowanie mieszkańców	0	1	2	3	4
P11_d	Napiw "nowych" mieszkańców	0	1	2	3	4
P11_e	Starzenie się ludności	0	1	2	3	4
P11_f	Migracje młodych do innych miejscowości	0	1	2	3	4

P12. Proszę powiedzieć, jakiego gatunku muzyki najchętniej P. słucha?

Wskazania

Max. 3 gatunki w kolejności odpowiedzi. Użyj kodów: 1. pop, 2. rock, 3. country, 4. blues, 5. jazz, 6. hip-hop, 7. RAP, 8. house, 9. elektroniczna, 10. techno, 11. klasyczna, 12. disco-polo, 13. szanty, 14. metal 15. poezja śpiewana, - unikamy odp: „wszystkiego”)

P12_1.

P12_2.

P12_3.

P13. Proszę powiedzieć, jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy brał/a P. udział w poniższych formach aktywności:	Codziennie, lub prawie codziennie	Raz w tygodniu	Raz na miesiąc	Raz w ciągu ost. roku	Nigdy	
	1	2	3	4	5	
P13_a	Spotkania z najbliższą rodziną	1	2	3	4	5
P13_b	Spotkania towarzyskie z osobami spoza rodziny	1	2	3	4	5
P13_c	Sport/ćwiczenia fizyczne	1	2	3	4	5
P13_d	Wolontariat	1	2	3	4	5
P13_e	Czytanie książek	1	2	3	4	5
P13_f	Czytanie prasy lokalnej (także internet)	1	2	3	4	5

P14. 3

Proszę ustosunkować się do każdego stwierdzenia

Tak Nie

P14_a Udział w konsultacjach społecznych lub głosowanie SBO

1 2

P14_b Udział w pracach rad osiedli, parafii, rad rodziców

1 2

P14_c Działalność w klubie sportowym

1 2

P14_d Aktywna działalność w stowarzyszeniu/fundacji

1 2

P14_e Głosowanie w wyborach do Rad Osiedli

1 2

P14_f Uczestnictwo w proteście, demonstracji

1 2

P14_g Inny rodzaj aktywności.....

SŁOWNIE

	Zdecydowanie zła sytuacja	Raczej zła sytuacja	Ani dobra, ani zła sytuacja	Raczej dobra sytuacja	Zdecydowanie dobra sytuacja	TP
--	---------------------------	---------------------	-----------------------------	-----------------------	-----------------------------	----

M1. Jak ocenia Pani/Pan sytuację materialną Państwa gospodarstwa domowego?						
	1	2	3	4	5	8
	1	2	3	4	5	8

M2 Płeć	M3 Miejscowość zamieszkania	M4 Wiek	M5 Liczba osób w gosp. dom.	M6 Dzieci poniżej 18 rż Tak/ Nie	M7 Wykształcenie (P/Ś/W)
1=Kobieta 2=Mężczyzna	SZCZECIN=1 POZOSTAŁE = WPISAĆ SŁOWNIE	CYFRA	CYFRA	1=TAK 2=NIE	Podstawowe, gimnazjum, zawodowe = 1 Średnie/policealne = 2 Wyższe (także licencjat) = 3

[JEŚLI SZCZECIN→M8

M8. Proszę powiedzieć, od jak dawno mieszka Pani/Pan na terenie Gminy miasto Szczecin:

	Proszę zakreślić znakiem „X” jedną odpowiedź
1	Krócej niż rok [także z przerwami]
2	Powyżej roku, ale krócej niż dziesięć lat [także z przerwami]
3	Powyżej dziesięciu lat [ale nie od urodzenia]
4	Od urodzenia
5	Nie pamiętam

M9. Proszę powiedzieć, jaka jest obecnie Pani/Pana sytuacja zawodowa?

M9_1	Uczę się/ studiuje (_ WPISUJEMY NAZWĘ SZKOŁY/UCZELNI)	SŁÓWNIE	M9_4	Nie pracuję, ale poszukuję pracy	1=TAK
M9_2	Jestem na emeryturze/rencie (ZAZNACZAMY JEŚLI POSIADA UPRAWNIENIA EMERYTALNE ORAZ PRACUJE)	1=TAK	M9_5	Nie pracuję zawodowo - zajmuję się domem/sprawuję opiekę nad dziećmi, os. starszymi	1=TAK
M9_3	Pracuję/jestem na stażu (praca odpłatna, praca najemna, w firmie rodzinnej)	1=TAK	M9_6	Prowadzę firmę/gosp. rolne (działalność gospodarcza)	1=TAK
M9_3a	JEŚLI PRACUJE _ NAZWA STANOWSKA (np. sprzedawca, nauczyciel, doradca klienta)	SŁÓWNIE	M9_7	Inny status zawodowy	1=TAK

M1. Miejsce zamieszkania:

1. Lewobrzeżna części Szczecina → do pyt. P2	1	
2. Prawobrzeżna części Szczecina → do pyt. P2.	2	
3. Miejscowość (gmina) w pobliżu Szczecina (np. Kołbaskowo. Dobra, Police, Stargard)	3	
4. Miejscowość z pozostałych terenów WZP	SŁOWNIE Miejscowość	
5. Poza WZP	SŁOWNIE Miejscowość	
6. Poza Polską	SŁOWNIE Kraj	

NR ANKIETY

ANKIETER

DZIEŃ NUMER DNIA
(data dzienna bez miesiąca)

PORA DNIA GODZINA

P0. Proszę powiedzieć, w jaki sposób dowiedział/a się P. o terminie tegorocznych Dni Morza?
MAX 3 źródła informacji, każde w oddzielnej kolumnie (słownie)

P1 W jaki sposób P. przyjechał/a na Dni Morza?		P4 Co jest największą atrakcją podczas tegorocznych Dni Morza ? (ankieter: w przypadku ogólnych odpowiedzi np.: „jest fajnie”, „fajna atmosfera” - dopytać) MAX DWIE ATRAKCJE - Słownie	
1. Prywatnym samochodem (jako pasażer lub kierowca)	1		
2. Transportem zbiorowym	2		
P2 Czy dzisiaj jest P. pierwszy raz na szczecińskich Dniach Morza ?			
1. Tak (przechodzimy do pytania ->P4)	1		
2. Nie	2	P5 A co jest największym rozczarowaniem, co się P. nie podoba? MAX Dwa rozczarowania- Słownie	
P3 Proszę spróbować określić, ile razy był/a już P. na Dniach Morza?			
1.1-2 razy	1		
2. 2-10 razy	2		
3. Więcej niż 10 razy	3		
4. Nie pamiętam	4		

P6 Proszę określić, w jakim stopniu zgadza się Pani/Pan z poniższymi twierdzeniami: Proszę wskazać ocenę przy każdej kategorii		Zdecydowanie się nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Ani się zgadzam/ani się nie zgadzam	Raczej się zgadzam	Zdecydowanie się zgadzam
A	Dni Morza to najważniejsze wydarzenie w Szczecinie	1	2	3	4	5
B	Dni Morza nie mają zbyt wiele wspólnego z morzem	1	2	3	4	5
C	Dni Morza są wizytówką Szczecina	1	2	3	4	5
E	Dni Morza mogłoby odbywać się w innym miejscu miasta niż Wały Chrobrego (np. tylko na Łasztowni)	1	2	3	4	5
F	Szczecin to ważne miasto portowe	1	2	3	4	5

P7 Z czym kojarzą się Pani/Panu Dni Morza ? Prosimy o podanie 2-3 wyrazów	P8 Proszę powiedzieć, co świętujemy podczas Dni Morza?
1 Słownie	Słownie - maksymalnie dwie odp.
2 Słownie	
3 Słownie	

M2 Płeć	M3 Wiek	M4 Czy ma P. dzieci poniżej 18 rż?	M5 Czy dzisiaj jest tu P. z dziećmi (niekoniecznie własnymi)?
K - kobieta M - mężczyzna	liczba	1-tak, 2-nie	1-tak, 2-nie